LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:17 Pagina 1

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

2

Jaargang 96

8 febr 2008

TOPIC: BBL/KBL EN PRAKTIJKONDERWIJS

SPORTIK

VEILIGER BEWEGINGSONDERWIJS OP DE BASISSCHOOL

NOTULEN WINTERVERGADERING

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:17 Pagina 2

Werkweken Elba & Zweden

Watersportweek Elba

Wie wil nu niet een watersportprogramma met een 'mooi-weer garantie'. Op het vakantie-eiland Elba bieden we een afwisselend programma met onder andere surfen, zeilen en kayakken.

Prijs per leerling vanaf € 299,00 all inn

Outdoorweek Zweden

Zoek je net iets anders dan de Ardennen dan bieden de ongerepte en uitgestrekte bossen en heuvels in Zweden ongekende mogelijkheden voor een optimale outdoorbeleving.

Prijs per leerling vanaf € 299,00 all inn

SAIL COLLEGE

TÜV NORD TÜV Service Check

Voor meer informatie of boekingen bel 010-4550801

Of kijk op onze website www.juventa.nl

Juventa outdoor & adventure

Zeil/watersport- en actiefkampen

Locaties
Camping Port Zélande / Grevelingenmeer
Camping de Schotsman / Veerse Meer
Camping de Potten / Sneekermeer
Outdoorcentrum Kotterbos / Almere

Verblijf
4- tot 6-persoons bungalowtenten

Prijzen per leerling / per tent
Actiefkampen vanaf € 55,00
Zeil/watersportkamp vanaf € 65,00
Tentverhuur Midweek vanaf € 100,00

Wintersport

Vraag nu nog een offerte aan voor het seizoen 2007/2008 of reeds voor het seizoen 2008/2009!

Landen
Oostenrijk en Frankrijk

Prijzen per leerling
9-daags arrangementen vanaf € 345,00

Outdoor & Adventure Ardennen

Activiteiten
Raften, kanoën, mountainbiken, abseilen, challengeparcours, tokkelen etc.

Verblijf
Groepshuizen, bungalows, tenten, bivak

Prijzen per leerling
2-daagse vanaf € 99,00
3-daagse vanaf € 139,00
4-daagse vanaf € 159,00
5-daagse vanaf € 195,00

TOPIC
EN VERDE
PRAKTIJK
RUBRIEKE

KVLO webkring

INHOUD

TOPIC

TOPIC: BBL/KBL EN PRAKTIJKONDERWIJS

In dit topic zijn artikelen opgenomen die gaan over praktijkonderwijs en lesgeven in bbl en kbl van het vmbo. Er is een studiedag geweest over praktijkonderwijs waarover wordt bericht door Alien Zonnenberg en Berend Brouwer. Verder een artikel over lesgeven aan leerlingen in bbl en kbl. Wat is belangrijk in de benadering van deze leerlingen? Henk Breukelman schrijft daarover. In het praktijkkatern is een artikel te lezen over praktijkonderwijs in Dronten door Inge Konijnenbelt en Erik Leunisse, waarin wordt aangegeven welke doelen worden nagestreefd en op welke wijze. Tevens in het praktijkkatern een impressie over een sok-project met bbl- en kbl-leerlingen op OSG de Meergronden in Almere door Judith van Rooijen.

06 | UITLACHEN IS VERBODEN / *Henk Breukelman*

10 | LO IN PRO-FESSIONALISEREN IN IJSSELSTEIN / *Berend Brouwer en Alien Zonnenberg*

22 | PASSEN ONZE LEERLINGEN DEZE 'SOKKEN'? / *Judith van Rooijen*

28 | PRAKTIJKONDERWIJS IN DRONTEN / *Inge Konijnenbelt en Erik Leunisse*

EN VERDER

14 | Sportik / *Berend Brouwer*

17 | Nog veiliger bewegingsonderwijs op school / *Miriam Hoogendijk*

18 | Goed onderwijs / *Paul Verhoeven*

44 | Aan de weg timmers(sen) / *Mark Jan Mulder*

46 | Basisdocument onderbouw VO / *Inge van Renssen en Bas Waaijer*

PRAKTIJK

22 | Passen onze leerlingen deze 'sokken'? / *Judith van Rooijen*

24 | Frisbee in het VO (2) / *Eric Swinkels en Hans Krens*

28 | Praktijkonderwijs in Dronten / *Inge Konijnenbelt en Erik Leunisse*

32 | FitClass: winst voor iedereen / *Mon Honig*

RUBRIEKEN

05 | Eerste pagina
20 | De IRP-praktijk
37 | Van het hoofdbestuur: notulen wintervergadering
45 | Afdelingen
48 | Boeken
50 | Schoolsport: nieuwe aanpak golf
52 | Serie: Van mannenkracht tot vrouwenpracht (3)
53 | Studiedagen
54 | Laatste pagina

FOTO OMSLAG: MICKY LUINGE

FOTO OMSLAG PRAKTIJKKATERN: ANITA RIEMERSMA

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware
en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken? Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen! Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???
Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2
Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distrubutie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgulden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

elswout
AssurantieGroep
nva lid

KVLO

KVLO pakket polis [• auto • woonhuis • aansprakelijkheid • caravan • doorlopende reis • etc, etc. • met hoge kortingen voor KVLO-leden]

Collectief ziektekosten
vanaf € 90,80 per maand;
bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekeringen.nl

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

avéro achmea

Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteits-nummer: 33024

Collectiviteits-naam: kvlo

COLOFON

Redactie:
Hans Dijkhoff *(hoofdredacteur)*
Maarten Massink *(praktijkredacteur)* Jacqueline Tangelder *(redactiemedewerkster)*
Redactieraad:
Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Marianne van Bussel, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Mark Jan Mulder, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake.
Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl
Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten)
Handelsadvertenties:
Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvan-vliet.com www.bureauvanvliet.com
Verschijningsdata 2008:
18 jan., 8 feb., 29 feb., 28 maart, 25 april, 16 mei, 13 juni, 4 juli, 22 aug., 12 sep., 3 okt., 24 okt., 14 nov., 5 dec.
Druk:
Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 052 285 5111.
Vormgeving:
FIZZ new media solutions, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 052 224 6162.
DTP: Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur.
Dagelijks bestuur KVLO:
G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris
mw M. G. van Bussel, penningmeester H.K. Evers
e-mail: bestuur@kvlo.nl
Ledenadministratie:
abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810
e-mail: ledenadm@kvlo.nl
site: www.kvlo.nl Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie
ISSN-nummer: 0024-2810
Telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847.
Secretariaat Thomas Groepering: Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl
Bezoekadres:
Zinzendorflaan 9.
De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur 030 693 7678
e-mail: irp@kvlo.nl

SCHOLEN MET EEN SPORTPROFIEL

EERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

Scholen hebben bewegen en sport ontdekt als mogelijkheid om zich te profileren en zich te manifesteren als sportieve school. Zo zien wij momenteel dat veel scholen door uitbreiding van het aanbod van bewegingsonderwijs en sport, zowel binnen het curriculum als daarbuiten, zich zelf op de kaart kunnen zetten als school met een sportprofiel. En uit meerdere berichten blijkt dat een dergelijk sportprofiel een grote wervende kracht kan hebben op leerlingen en ouders en door schooldirecties daar dan ook dankbaar voor wordt ingezet.
Zo kopte de Telegraaf van 21 januari jl.: 'Scholen met lessen sport erg populair'.
In het artikel wordt vervolgens verslag gedaan van de succesformule van het zogenoemde 'highschoolmodel' dat sinds drie jaar is ingevoerd op het Rotterdamse Thorbecke voortgezet onderwijs. Bij deze sportopleidingen krijgen leerlingen 's ochtends extra sportlessen van docenten uit de sportwereld. Deze sportlessen vinden plaats in de tak van sport waarin de leerling als talent zich verder wil ontwikken. Onder schooltijd kan zo een deel van de training worden gevolgd en daaromheen worden vervolgens de andere lessen gegroepeerd. De lesdag duurt voor deze leerlingen langer.
Wat we momenteel kunnen constateren is dat er op meerdere manieren wordt geprobeerd om aan een dergelijk sportief imago van de school te werken. Naast het genoemde 'highschoolmodel' kenden we reeds de LOOT-scholen. LOOT staat daarbij voor Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport. Scholen die met instemming van het ministerie van OCW voor leerlingen met een topsportstatus, volgens de NOC*NSF definitie, afwijkende regelingen voor aanwezigheid en tentamens en examens mogen organiseren. In Nederland zijn er in het voortgezet onderwijs 24 scholen met de lootstatus. Er zijn plannen om de lootstatus ook te verlenen aan roc's.
Binnen het curriculum van de school zien we dat de mogelijkheid om het examenvak LO2 in het vmbo en het examenvak Sport Bewegen en Maatschappij in havo en vwo door steeds meer scholen wordt benut. Voor de scholen van havo/vwo steeg het aantal van 40 naar meer dan 100.
Een laatste ontwikkeling die in dit kader nog genoemd moet worden is het ontstaan van sportklassen in vmbo, havo en vwo en het programma sport, dienstverlening en veiligheid (SDV) in het vmbo. Naast het gewone bewegingsonderwijs wordt in deze sportstromen veel van het andere onderwijs in aan sportgerelateerde onderwerpen en thema's vormgegeven.
Alle genoemde varianten vallen binnen het wettelijk kader van de curriculumvoorschriften zoals vastgelegd in kerndoelen en eindtermen.
Daarnaast zien we een toename van het buitenschools aanbod en de deelname aan schoolsporttoernooien.

Het geheel overziend constateer ik een grote diversiteit aan ontwikkelingen waarbij bewegen en sport een rol spelen. Veel van de scholen die gekozen hebben voor één of meer van deze ontwikkelingen zijn ook in andere opzichten bezig met kwaliteitsrijk bewegingsonderwijs zoals een goed leerlingvolgsysteem en een zorgsysteem met extra lessen voor de zwakkere bewegers. De gestelde eisen om te voldoen aan de criteria voor een gecertificeerde sportactieve school gaan hier ook vanuit en stimuleren dat. Tot zover niets dan goeds voor al deze mogelijkheden: het zijn even zovele kansen om het er voor de leerlingen in bewegend opzicht op school beter op te maken.

Ten slotte twee opmerkingen. Allereerst is de naamgeving van al deze ontwikkelingen overgeleverd aan het marktprincipe, dus vrij en dit leidt niet tot een duidelijke beeldvorming.
Ten tweede moeten de secties bewegingsonderwijs ervoor waken door al deze nieuwe mogelijkheden de core business van ons vak: voldoende en goede lessen bewegingsonderwijs niet uit het oog te verliezen.

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 6

UITLACHEN IS VERBODEN

Een gymles aan leerlingen uit de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg heeft zo zijn eigen karakter. Het is anders lesgeven dan aan een havo- of vwo-klas en zelfs al anders dan aan gemengde of theoretische leerweg leerlingen. Wat maakt het anders en waarom moet het anders? Over veiligheid en creativiteit in het lesgeven aan leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg (bbl/kbl-klassen).

Door: Henk Breukelman

Een bbl/kbl-klas komt de zaal binnen. Druk, lawaaierig, de jongens ruziënd om de mooiste voetballen (die van te voren altijd klaar liggen), de meeste meisjes gaan het liefst op de bank zitten kletsen. De onderlinge verschillen zijn groot, groter dan in een havo/vwo-klas. Hyperactievelingen en slome duikelaars, alleskunners en niksdurvers, ego's en socio's, ze zitten in elke bbl/kbl klas. Stille Ernest, die binnen vijf zwaaien aan het plafond zit bij ringenzwaaien, maar ook stoere Maaike, die na vier jaar bij het verdedigen nog steeds aan de verkeerde kant gaat staan. Sommigen krijgen leerwegondersteuning, anderen zijn vaste klant bij bureau jeugdzorg. Zo'n groep van uitersten vraagt om een eigen aanpak. Maar ze hebben ook dingen gemeen: een korte spanningsboog, een hele directe manier van communiceren (lang niet altijd verbaal), ze zijn cognitief niet sterk en hebben op dat gebied vaak een minder gelukkig verleden. De prestaties binnen de gymles zijn van hetzelfde niveau als in de andere klassen, hoewel niet iedereen dat met me eens is. Maar ik ben het afgelopen jaar weer in die mening gesterkt: Een LWOO klas (bijna overwegend bbl-ers) won de eersteklas sportdag, inclusief het softbaltoernooi. Ik schrijf dat laatste er expres bij, omdat nogal eens gezegd wordt dat bbl-ers een 'cognitief' spel als softbal minder zouden begrijpen. Ziedaar een korte indruk van zo maar een bbl/kbl-klas. Hoe daar mee om te gaan?

Elke leerkracht heeft daar in het begin problemen mee. De één meer dan de ander. Sommigen hebben affiniteit met de doelgroep en dan heb je al de helft gewonnen. Of je dan ook al bekwaam bent om ze adequaat les te geven is een tweede. Dat is ook logisch. Een gymdocent heeft een mavo-, havo- of vwo-achtergrond. Bbl/kbl-leerlingen vielen grotendeels buiten zijn referentiekaders. Die van zijn eigen generatie kent hij hooguit van de basisschool en (heterogene) brugklas, de sportclub of de straat. Stagiaires zie je ook bijna altijd schrikken als ze voor het eerst geconfronteerd worden met zo'n klas, zeker in de bovenbouw. Het is even wennen aan dit andere slag leerlingen. Maar na een aantal jaren onderdompeling in het 'echte' vmbo wil je niet anders meer. Tenminste, zo vergaat het menig LO-docent, die bereid is de uitdaging aan te gaan en er van te leren. Wat leer je dan in de loop der jaren?

SFEER VAN VEILIGHEID

Veiligheid is meer dan trefbal spelen met een foambal en genoeg landingsmatten achter de kast. Kinderen moeten ook

En ik heb geen zin meer...

FOTO: HANS DIJKHOFF

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 7

FOTO: HANS DIJKHOFF

aan het bewegen durven te beginnen. Ze moeten zich geaccepteerd voelen door de leerkracht en de rest van de klas. Eén flauw grapje of een lach op het verkeerde moment kunnen fataal zijn. Leerlingen in deze groepen hebben nog al eens een verleden met trauma's. Zeker op cognitief gebied zijn ze vaak geconfronteerd met hun beperkingen. Maar velen ook op meerdere terreinen, inclusief dat van het bewegen. De individualisering van de samenleving maakt het er niet beter op. Er is een tendens dat je vooral je hoofd niet boven het maaiveld moet uitsteken. Ook in de sport zie je daar voorbeelden van. In pleintjesbasketbal, panna-knock-outvoetbal en 'battelen' bij hiphop gaat het erop lijken dat het vernederen van de tegenstander soms belangrijker is dan het doel van het spelletje, cq dansje. Leerlingen, ook de vaardige, willen daarom vaak niet meer iets voordoen, in tegenstelling tot dertig jaar geleden, toen vijftien van de twintig vingers omhoog gingen (ook van de minder vaardige leerlingen) als je een voorbeeld vroeg. In de gymles zul je daarom extra hard aan de slag moeten om die veiligheid te garanderen. Kinderen zijn bang om te mislukken, zeker deze kinderen. *'Iedereen telt mee. We zijn allemaal is even belangrijk. Uitlachen of afzeiken is verboden. Iedereen helpt iedereen.' en 'We leren hier met vallen en opstaan.'* zijn de kaders waarbinnen gewerkt wordt.

HET GELUK VAN ANGELA

Vanmorgen stond voor klas 2G hangzwaaien en afgolven aan de trapeze op het programma. Angela doet altijd goed mee, zij houdt alleen niet van 'enge' dingen (ze bedoelt turnen). Ze komt dan ook al snel bij me met de opmerking dat ze bang is, dat ze de stok niet zal kunnen vasthouden. Ik deel haar twijfel, want Angela lijdt aan obesitas. *'Je hoeft het maar drie seconden vol te houden'*, zeg ik tegen haar. *'Ga maar vast oefenen aan een stil hangende trapeze, dan ga ik magnesium voor je halen'.* Na een poosje meldt ze zich bij het laagste platform (een kastdeksel) om het in zwaai te proberen. Eerst met wat hulp, en later ook alleen, lukt het haar. Ik ga andere leerlingen helpen, maar blijf haar in de gaten houden. Met enige regelmaat zie ik haar zwaaien, al of niet geholpen door klasgenoten. Na elke afsprong gaat ze zitten met de mededeling *'Nou stop ik er mee, ik houd het niet langer'.* Maar telkens gaat ze een stapje verder (in dit geval een platform hoger). Groot is mijn verbazing als ze zich tenslotte meldt bij het hoogste schavot (één meter zeventig). Ze wil dat proberen en ook over het lijntje springen dat ik voor de gevorderde leerlingen (niveau vier) heb gespannen. Ik houd mijn hart vast. *'Het is maar drie seconden'*, stelt ze me gerust. We gaan ervoor. Twee leerlingen gaan 'standby' aan de ene kant van de baan staan,

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 8

ik aan de andere kant. *'Armen recht, benen recht, kont naar achteren en glijden maar',* souffleer ik ten overvloede. Daar gaat ze. De klas houdt haar adem in en twee tellen later staat ze op de mat. Applaus klinkt op.
Ze heeft de hele les niet gelachen, maar nu breekt ineens een kleine glimlach door, haar duim gaat omhoog. Zojuist is er weer een stukje geluk aan haar leven toegevoegd.
Dit kon alleen gebeuren in een sfeer van vertrouwen, die we samen gecreëerd hebben. Ik heb dat ook zo benoemd in de klas. Zo werd het succes van Angela ook hun succes.

JE MOET ZE GOED KENNEN

Die sfeer van vertrouwen heeft ook te maken met je leerlingen goed kennen. En dan meer dan alleen een naam. Je hoeft niet op de hoogte te zijn van hun verkeringen, maar wel van hun beperkingen in hun gedrag en vaardigheden. Anders win je ze niet voor je. Een persoonlijke benadering is voor elke leerling belangrijk, maar voor deze leerlingen nog veel meer.
En humor. Heel veel ijs wordt gebroken met een grapje. Heel wat conflictjes met een lach. Als je die vaardigheden als leerkracht beheerst, ben je de man of vrouw. In de bbl/kbl-klassen is een vak leuk, als de leraar leuk is. De motivatie komt, voor een veel groter deel dan bij andere leerlingen, van jou als leerkracht. Daarom is bij ons op school de overgang van klas 2 naar 3 zo fnuikend voor dit proces. Leerlingen kiezen dan een sector in de bovenbouw. Komen in andere klassen met andere leraren, waardoor je het gevoel krijgt opnieuw te moeten beginnen. Iemand, die twee jaar goedwillend was, blijft nu op de bank zitten. Aanvankelijk ingetogen leerlingen gaan ineens stoer doen. Alles wat je in twee jaar hebt opgebouwd lijkt ineens verdwenen. Gelukkig keert het zich na een paar weken wel weer ten goede. Als er tenminste weer net zo'n sfeer van veiligheid ontstaat.

DUIDELIJKHEID EN STRAKKE OMLIJNING

Die duidelijkheid zit niet zozeer in een heldere instructie. Ook niet in een uitgebreide evaluatie. Zo leer ik door schade en schande. Want bbl/kbl-leerlingen zijn daar veel te ongedurig voor. Ze hebben te weinig zitvlees voor 'praatje, plaatje, daadje'. Vooral het praatje is ze al gauw te veel. Als je er niet onderuit kunt, combineer het dan gelijktijdig met het plaatje of daadje. Het zijn doeners. Op de bank zitten en luisteren naar een uitleg heeft weinig zin. De concentratie verslapt, ze gaan kletsen en aan elkaar zitten. In plaats van structuur geeft het chaos. Ervaring is de eerste ingang. Daarom draai ik de zaken nu vaak om. Ze gaan meteen aan het werk. In plaats van de gebruikelijke (uitgebreide) uitleg voor aanvang van de eerste les softbal (altijd in de zaal) kunnen leerlingen meteen een handschoen pakken. Ze liggen bij binnenkomst op de bank klaar. *'Pas er één, pak een bal en zoek een maatje. Probeer zo vaak mogelijk heen en weer te gooien, zonder dat de bal valt.'* Dat is de enige instructie, die ik geef, al moet ik die wel een paar keer herhalen, omdat niet iedereen tegelijk binnenkomt. Langs de tweetallen wandelend kan ik mijn commentaar over hoe ze moeten vangen en gooien, wel kwijt. Individueel en klassikaal. De uitdaging van de activiteit geeft de structuur

FOTO: HANS DIJKHOFF

Kijk eens wat wij verzonnen hebben

aan de les. De aandacht is veel groter dan toen ik vooraf instrueerde. Ik dwing me zelf om niet langer dan een halve minuut aan het woord te zijn. Soms controleert een leerling dat. Je staat versteld hoeveel je in dertig seconden kunt vertellen.

Die duidelijkheid zit ook in een strakke omlijning wat wel of niet mag. Zowel voor wat betreft de spelregels van de bewegingsopdrachten als de gedragsregels in les zelf. Bij een havo- of vwo-klas stel ik tijdens de volleyballes dat een bal best tegen het plafond mag komen, als de tegenpartij er maar geen last van heeft. De bbl/kbl-er heeft geen boodschap aan deze nuancering: *'Een bal tegen het plafond, wat is dat nou? Goed of fout?'* wil hij van mij weten. Een ander antwoord accepteert hij niet.

UITDAGING EN GERICHT OP EINDPRODUCT

De bbl/kbl-er hecht weinig waarde aan een methodische opbouw. Dat je langs verschillende trappen en stappen uiteindelijk bij de eindvorm terecht komt, ervaart hij als een omweg. Als ik de vier niveaus voor de lay-up bij basketbal laat zien, begint bijna iedereen bij niveau vier, de moeilijkste vorm. Bij het

saltospringen gaat het erom dat je rond komt en op je voeten landt. Hoe, dat doet er niet toe. Tenminste, zo lijkt de bbl/kbler te denken. Als ik als rechtgeaarde (turn)docent opmerkingen maak over hoger, sneller, eerder uitstrekken en stil blijven staan na de landing, zegt hij: *'Ik kom toch op mijn voeten terecht?'* En je hoort hem erbij denken: *'Wat is nou je probleem?'* Op een bewegingsvraag hoort een zo snel en simpel mogelijk bewegingsantwoord. Oog voor stilering heeft hij niet. Zomaar een oefenvormpje of een voorbereidende opdracht zijn hem een gruwel. Het moet betekenisvol zijn, ergens om gaan. Het over en weer gooien van de softbal gaat na vijf of tien minuten vervelen. Dan moet je meer uitdaging bieden. *'Probeer nou eens twintig keer over te gooien, zonder dat de bal valt, binnen een minuut.',* is zo'n uitdaging. Of je gaat 'inhaalsoftbal' met ze spelen. Overal moet dus een spelletje van gemaakt worden. Ook bij turnen en atletiek moet een tussenvorm zinvol zijn en uitdagend gemaakt worden. Ook dit geldt in het algemeen voor leerlingen, maar in het bijzonder voor deze groep. Want deze leerlingen stoppen gewoon met de opdracht. *'Saai! Geen zin in.'*, is dan hun commentaar.

KIESKEURIG EN UITEENLOPENDE INTERESSES

Je moet als lesgever in deze klassen dus behoorlijk creatief zijn. Om elke keer situaties aan te passen aan de snel veranderende omstandigheden. Zowel op het gebied van het bewegen als dat van het gedrag. En dan wordt er in de loop der tijden ook nog steeds meer verwacht van de leerkracht. Want met het stijgen der jaren worden bbl/kbl-leerlingen kieskeuriger. *'Er is sprake van verschraling in de bewegingslust en het restant aan gepassioneerdheid richt zich op een klein gebied in de sport.',* schreef Gerrit van der Heide in de LO van maart 1999. En natuurlijk is dat kleine gebied voor elke leerling weer een ander gebied. Maak daar maar eens een voor iedereen aantrekkelijke les van. Een keuzeprogramma biedt daarin een oplossing. Dat kan binnen je les: je kunt op meerdere zaaldelen meerdere activiteiten aanbieden. Je kunt ook aan de roostermakers vragen een aantal van dit soort klassen parallel te roosteren en dan elke paar weken een keuzeprogramma aanbieden. Het vertrouwde klassenverband wordt daarmee doorbroken (en heeft dus consequenties voor de sfeer van veiligheid), maar je wint veel terug, doordat veel leerlingen voor wat betreft hun favoriete sportonderdeel op hun wenken bediend worden. Wij doen het op school wel eens in de vierde klassen en onze ervaring is dat de voordelen groter zijn dan de nadelen. In de loop der jaren ontstaat een ander probleem, dat moeilijker op te lossen is: de interessekloof tussen jongens en meisjes wordt groter. En in samengestelde groepen lijken vooral de meisjes daarvan het slachtoffer te worden. Bovengenoemde keuzeprogramma's lossen soms een deel van het probleem op, maar veel meisjes komen onvoldoende uit de verf, omdat de jongens te dominant zijn in de bewegingssituaties. Zou je terugkeren naar de oude situatie van aparte jongens- en meisjesgroepen, dan doe je, naast alle voordelen van de co-educatie, die (minderheid van) meisjes te kort, voor wie samen gymmen met jongens juist weer uitdagend, en dus leerzaam is. Creatief blijven dus.

Literatuur

'Het vmbo: een groot werelddeel met veel landschappen'. Gerrit van der Heide, *Lichamelijke Opvoeding*, jaargang 87, maart 1999

'Het (i)vbo en de kleine spelen'. Gertjan van Dokkum, *Lichamelijke Opvoeding*, jaargang 87, maart 1999.

Basisdocument Bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, Gerie ten Brinke e.a. 2007.

Correspondentie: Breuk33@hotmail.com

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 10

LO IN PRO-FESSIONALISEREN IN IJSSELSTEIN

Woensdag 28 november 2007 was het alweer de zesde keer dat vanuit het hele land docenten LO/bewegingsonderwijs uit het PrO, het praktijkonderwijs, in IJsselstein verzamelden om zichzelf en elkaar bij te scholen. De belangstelling voor deze onderlinge studiedag groeit nog steeds. In dit artikel geven we een impressie van de dag. Op de KVLO-website kunt u uitgebreidere informatie vinden over de inleidingen en de workshops. *Door: Berend Brouwer en Alien Zonnenberg*

PETIT HISTOIRE

In 2001 ontstond er naar aanleiding van vragen tijdens vmbo-studiedagen voor LO vanuit het APS een klein netwerk van docenten LO in het PrO dat toen aan het ontstaan was als nieuwe loot aan de vmbo-stam. Dat werd in 2002 opgepikt door de SLO bij het maken van een blauwdruk voor het programma bewegingsonderwijs in het PrO. René Schade schreef twee lesvoorbeelden voor het PrO. De KVLO pakte deze groep op als nieuwe leden-subgroep die ondersteuning kon gebruiken. Er bleken meer van die informele netwerken te bestaan en in 2002 ontstond het idee om de ontwikkelde ideeën breder neer te gaan leggen bij de collega's uit het PrO. Dat bleek in een behoefte te voorzien. Meteen de eerste keer - ook toen al op de Baanbreker bij pionier van het eerste uur Hennie van de Boorn - was het een hit. Op het laatste moment moesten we een extra praktijkworkshop regelen omdat er al zo'n 60 deelnemers waren. Onderhand is de LO in PrO-dag een vast item op de kalender geworden. Eerst moesten we voor het ochtendprogramma uitwijken naar het Fulco Theater en nu vragen we ons af of de praktijk volgend jaar 's middags nog wel in de Baanbreker gaat passen. Prima dus.

WIE KOMEN ER?

Het aantal deelnemers groeit. Er waren er 96 en op het laatste moment moesten we ook nog mensen weigeren omdat het echt bomvol zat. Veel gezichten zagen we nu voor de zesde keer, maar er zijn elk jaar ook weer nieuwe. Maar wie zijn die collega's?

Bij de koffie 's ochtends vroegen we enkele deelnemers waarom zij juist naar deze dag komen. De antwoorden kunnen we zo samenvatten:

- wij zijn een nieuwe PrO-school, soms vanuit een groot vmbo, soms omdat er in de regio vraag naar is, en we moeten nu een vakwerkplan gaan opzetten
- ik kom me oriënteren, ideeën opdoen, ook voor in de lessen
- ik kom kijken hoe het op andere scholen gaat, met collega's uitwisselen, kijken of we zelf een beetje op de goede weg zijn
- ik kom elk jaar, de workshops bevallen me, zijn interessant (opvallend: dit antwoord kwam ook van collega's uit het reguliere vmbo, basisonderwijs en speciaal onderwijs)
- ik loop stage en ze hebben me meegesleept.

WELKOM

Alien Zonnenberg verwelkomde de deelnemers en refereerde aan de groei van deze dag. Landelijk zijn er allerlei studiedagen, maar dit is de enige specifieke dag voor LO in het PrO. Het praktijkonderwijs groeit ook landelijk en het bewegingsonderwijs daar binnen krijgt steeds meer gezicht. Er is steeds meer netwerkvorming in de regio, meestal met vooral een

Blind lopen

FOTO: ALIEN ZONNENBERG

praktisch karakter, maar er ligt een mooie voedingsbodem voor verdere vakontwikkeling. Deze dag heeft ook sterk het karakter van uitwisselen, elk jaar verzorgen collega's workshops voor elkaar. Al met al erg verheugend.

INLEIDING 1: KVLO BEROEPSREGISTER DOCENTEN LO

Hilde Bax legde in een half uurtje uit wat het beroepsregister voor leraren LO inhoudt en waarom het de moeite waard is om je te laten inschrijven in het initieel register.
De KVLO is één van de eerste vakverenigingen die zo serieus werk maakt van het beroepsregister. Dat past prima in recente ontwikkelingen als de wet BIO en het rapport van de commissie Rinnooy-Kan. Als je je laat registreren maak je duidelijk dat je jouw eigen professionaliteit als docent op peil houdt en mee gaat in de ontwikkeling van je vak. In het gesprek met je schoolleiding over dingen die je graag wilt bereiken in je vak sta je dan sterker, ook al moet het beleid daaromtrent op de meeste scholen nog vorm krijgen. Bovendien bepaal je meer zelf hoe je eigen ontwikkeling als docent verloopt.
Zie op *www.kvlo.nl*/beroepsregistratie.

INLEIDING 2: ADVENTURE AWARENESS IN HET PRO

Waldo Oosterhof van Project Adventure vertelde op beeldende wijze wat dat PA inhoudt. Het was voor hem wat ongemakkelijk omdat hij bij voorkeur in de zaal of buiten met groepen werkt en je door te doen het beste kunt laten zien wat wat is èn omdat zijn collega ziek was geworden. Niettemin wist hij de zaal te boeien, regelmatig in beweging te krijgen. Waldo vertelde iets over waar PA vandaan komt, waar hij zelf vandaan komt, wat de principes van PA zijn en hoe een programma van Project Adventure in elkaar zit.
Het gaat bij PA om avontuur, er moet verrassing in zitten waardoor mensen worden uitgedaagd om uit hun routines, uit hun comfort zone, te komen. Dan kunnen ze echt leren hoe zij zijn en ten aanzien van hun persoonlijke competenties doelen stellen, uitdagingen aangaan. Het accent ligt op samenwerken en niet op winnen en verliezen. Zie verder op www.projectadventure.nl .De uitwerking van deze inleiding staat op *www.kvlo.nl* /onderwijs/voortgezet onderwijs/praktijkonderwijs.

Jan Dotinga legt uit

FOTO: ALIEN ZONNENBERG

FOTO: ALIEN ZONNENBERG

Circusactiviteiten

LUNCHGESPREKKEN IN DE BAANBREKER

Zoals elk jaar vond de lunch - even een lekker stukje lopen na de inleidingen - plaats in de Baanbreker en werd verzorgd door de eigen leerlingen, uiteraard onder leiding van hun docent. Het smaakte weer prima en zo'n uurtje biedt ook prima de mogelijkheid om de collega's te spreken over van alles en nog wat. Aan het rumoer te horen werd daar driftig gebruik van gemaakt.

MIDDAGPROGRAMMA: PRAKTIJKWORKSHOPS

Na de lunch moesten eerst de tafels en stoelen aan de kant. Jan Dotinga deed de workshop zelfverdediging in de aula bij gebrek aan zaalruimte. Maar vele handen maken licht werk, toch? Dus was alles zo weg. De volgende praktijkworkshops kwamen deze middag aan bod.

JAN DOTINGA: ZELFVERDEDIGING

Jan legde sterk de nadruk op de achterliggende filosofie van zelfverdediging en de principes van budo. Bij het ABC van budo gaat het om balans tussen innerlijke en uiterlijke helderheid. Je overwint je angst door je centrale kracht te vinden. Aan de hand van begrippen(paren) als 'gelijk of geluk', 'schepper of slachtoffer', 'afstand-initiatief-moment', 'geloven of onderzoeken' en 'angst' legde Jan uit wat voor hem de belangrijkste principes zijn om aan leerlingen duidelijk te maken.

FOTO: ALIEN ZONNENBERG

Samenwerken

Centrale begrippen zijn aandacht, balans en centrum controle. Die begrippen werden vervolgens in praktische situaties verduidelijkt. Overduidelijk was in elk geval Jan zijn grote persoonlijke verbondenheid met de zelfverdediging.

RENÉ BURKINK: CIRCUSACTIVITEITEN

Het principe van de circusactiviteiten was wat bij adventure awareness 'challenge by choice' heet. René had zoveel situaties en materialen in de zaal gebracht dat er altijd voor elk kind (deze deelnemers waren ook als kinderen in de snoepwinkel) wel iets bij zit waar hij of zij door uitgedaagd wordt. Het materiaal zelf nodigt uit om te gaan oefenen, de beleving van het bewegen straalt er af. Als je naar een circus-evenement toewerkt kunnen de kinderen zich enorm vastbijten in de activiteit van hun keuze. Met de nodige stimulans en uitdaging wordt een circus gegarandeerd een succes.

STUDIEDAG BEWEGINGSONDERWIJS IN HET PRAKTIJKONDERWIJS - EEN IMPRESSIE

ASTRID VAN LOON: BEWEGEN OP MUZIEK

Astrid geeft zelf ook les op een school voor praktijkonderwijs. Zij gooide er in het begin in een hoog tempo een aantal dansen en daarna een hele serie Engelse breakdance moves in, zoals de turtle, snake (knielappen nodig), freeze, helicopter en moonwalk. Voor sommige collega's was dat wel een confrontatie met de eigen onhandigheid of teruglopende souplesse. Daarna mochten de deelnemers zelf een dans maken met de aangeboden moves. ook dat viel nog niet mee, hoewel men er gretig op aanviel. De battle die volgde was voor velen wel een beetje de 'panic zone'! De uitwerking van deze workshop staat op *www.kvlo.nl* /onderwijs/voortgezet onderwijs/ praktijkonderwijs.

PAUL VAN DE RIJT: SAMENWERKEN IN DE LES LO

Bij Paul ging het over het inzetten van allerlei bewegingsactiviteiten met behulp van hoepels, banken, matten, lintjes, blinddoeken en touwen om met de leerlingen te werken aan belangrijke vaardigheden als doelen stellen en dan samenwerken om een doel te bereiken, waarbij naar elkaar luisteren en goed overleggen van groot belang zijn. Of om vertrouwen in elkaar op te bouwen en elkaar te helpen, leren op jezelf te vertrouwen of op een ander of op het materiaal. Met de hoepels waren de deelnemers net leerlingen, die sjoemelen ook om als

Bewegen en muziek

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 13

Achtergrondinformatie praktijkonderwijs
In Nederland zijn in totaal 173 scholen voor praktijkonderwijs met 27 300 leerlingen. Het onderwijs wordt geboden aan jongeren vanaf 12 jaar die er niet in zullen slagen het vmbo-diploma te halen. Er geldt geen cursusduur maar wel een leeftijdsgrens tot 20 jaar. (WVO 2007)

Wat is de doelgroep voor het praktijkonderwijs?
De doelgroep voor het praktijkonderwijs zijn leerlingen met een IQ tussen de 60 en 80, met een grote leerachterstand. Bondig gezegd vallen deze leerlingen onder de groep zwakbegaafden met een licht verstandelijke beperking. De meest voorkomende leer- en gedragsstoornissen zijn: aandachtsstoornissen (ADHD, ADD, Syndroom van Gilles de la Tourette); gedragsstoornissen (antisociaal gedrag, opstandig gedrag); emotionele stoornissen (angst- en stemmingsstoornissen); leerstoornissen en ontwikkelingsstoornissen (PDD-NOS, autisme). Deze problematiek leidt veelal tot een negatief zelfbeeld, demotivatie en een gevoel van hulpeloosheid. Dit alles vraagt om een bijzondere begeleiding en een op maat gesneden didactiek.

Wet en regelgeving
De meeste scholen voor praktijkonderwijs zijn onderdeel van grotere scholengemeenschappen maar hebben een eigen regelgeving. Zo zijn de kerndoelen voor de onderbouw van voortgezet onderwijs voor het praktijkonderwijs vertaald in 'streefdoelen'. Ook de urenborging, artikel 6d van de Wet op het Voortgezet Onderwijs, is niet van toepassing op deze vorm van onderwijs. Wel is in de 'Blauwdruk voor het bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs' van de SLO een adviesurentabel LO opgenomen.
De groepsgrootte tijdens de lessen bewegingsonderwijs, gebaseerd op het ruimtebehoeftemodel, is 14 leerlingen, dit is echter geen harde norm. Op het bureau onderwijskundige zaken van de KVLO komen dan ook regelmatig vragen over groepsgrootte en accommodatie. Met de juiste argumentatie en strategie kunnen docenten LO binnen hun school hier invloed op uitoefenen.

Docenten bewegingsonderwijs
Uit studiedagen en via netwerken blijkt dat deze groep docenten, die veelal alleen op een school werken, behoefte hebben aan ondersteuning van didactische aard. De bijzondere doelgroep vraagt om een specifieke aanpak, waarbij de voorkeur uitgaat naar doelen waarbij leerlingen beter leren omgaan met zichzelf en anderen. Doelen waarbij leerlingen leren om zelfstandiger te worden en mogelijk meer weerbaar in de samenleving. En niet in de laatste plaats is er vraag naar specifieke leerhulp binnen het leren bewegen. Kortom het uitwisselen van ervaringen en ontdekkingen zal hoog op de agenda moeten komen te staan. Het streven is om in samenwerking met de opleidingen (ALO) hier de komende jaren meer aandacht aan te besteden.

eerste de overkant te bereiken. Het 'out of the box'-denken deden deze deelnemers zelfs met meer enthousiasme dan Paul soms lief was. Het was een spel van opdrachten geven, spelen met de regels, ruimte geven en inperken en dan reageren op hoe men daar mee om gaat. Boeiend om te zien.

WALDO OOSTERHOF: ADVENTURE AWARENESS IN DE PRAKTIJK

In de zaal was Waldo nog beter op zijn gemak. Datgene wat in de ochtend was verteld werd nu in praktijk gebracht. Het thema was 'Een groep is sterker dan de som der delen'. Een groep begint vanaf twee personen, dus de eerste opdrachten ook. Ook hier moest natuurlijk - door 'energizers' - eerst een relatie worden opgebouwd. Daarna ging het om doelstellingen halen: in plaats van een ongelijke wedstrijd, stelt elk team zijn eigen doelen en probeert die te halen. Daarna met zijn allen onder het grote touw door, naar het onbewoonde, maar steeds krimpende eiland waar je kon vluchten voor de haaien, etc. In de evaluaties ging het steeds om wat wilde je bereiken, hoe ging je daar voor, hoe heb je meegedaan, wat heb je gezien, etc? Of om spelen met tennisballen die steeds complexer werden en hoe je dat als groep aanpakt. Ook hier was de betrokkenheid van de deelnemers groot.

TERUGBLIK

Zonder de evaluaties uitgeplozen te hebben is onze indruk dat ook deze keer de deelnemers ruimschoots aan hun trekken zijn gekomen. Deels door het aanbod aan workshops en inleidingen (waarvoor Alien Zonnenberg aan het eind van de dag iedereen in de bloemetjes zette) en deels door het simpele feit dat men elkaar weer kon ontmoeten en ervaringen kon delen. Die behoefte is ook in deze groep zeer aanwezig. Dus is er volgend jaar weer een PrOfessionaliseringsdag. Of we dat weer in de Baanbreker (die het alweer perfect voor elkaar had: Hennie en collega's en leerlingen bedankt) kunnen doen zult u zien als u de website en het blad van de KVLO in de gaten houdt.
Tot volgend jaar.

Foto's: Alien Zonnenberg

Correspondentie: Alien.zonnenberg@kvlo.nl

EN VERDER

‘SPORTIK’ - WAT BEWEEGT KINDEREN IN SPORT?

SLO en Schooltv ontwikkelden een ‘ander’ soort project naar aanleiding van de aankomende Olympische Spelen in China. In het project gaat u samen met uw leerlingen op zoek naar ieders eigen sport-tik, naar wat hen beweegt in sport. Dit gebeurt in de vorm van samen je eigen Sportik Games organiseren. Het doel is om kinderen te stimuleren op zoek te gaan naar de wijze van sporten die hen aanspreekt. Elders in dit blad vindt u een poster om uw leerlingen op Sportik attent te maken. *Door: Berend Brouwer*

DE OLYMPISCHE SPELEN

Elke twee jaar zijn ze er om en om: de zomer- en de winterspelen. Het zijn voor topsporters dé sportevenementen van hun leven. Het is het ultieme doel van elke topsporter om daar bij te zijn. De spelen worden met veel belangstelling en enthousiasme gevolgd. Vanaf 08-08-2008 is het weer zover, deze keer in Beijing in China.

EDUCATIEF PROJECT

Aansluitend bij de Spelen hebben SLO en Schooltv samen het educatieve project Sportik ontwikkeld. Sportik gaat over sport voor kinderen van 10-14 jaar. Het project is dus zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs te gebruiken. We willen gebruik maken van het enthousiasme voor sport dat de Spelen met zich mee brengen. We realiseren ons echter - vanuit onze pedagogische invalshoek - dat de sportbeleving van veel kinderen niet dezelfde is als die van de Olympiërs. Het hoofddoel van Sportik is jongeren te motiveren tot actieve sportbeoefening, op een manier die bij hén past.

SPORTIK GAMES

De leerlingen gaan een ontdekkingsreis in projectvorm maken. Hierin werken zij toe naar door henzelf georganiseerde Sportik Games. Ze leren hoe verschillende sporten in elkaar steken en hoe je met regels en de manier van sporten kunt variëren. Ze ontdekken welke voorkeuren ze zelf hebben voor een bepaalde manier van sporten.

Ze leren zelf een sportmiddag te organiseren en te begeleiden en ze leren hoe sport gezond kan zijn of juist niet.
Kortom: ze leren wat hen zelf beweegt in sport.

DRIEDELIG PROJECT

Het project bestaat uit drie onderdelen: een dramaserie, een docentenhandleiding met lessuggesties en een interactieve website.

1 De dramaserie: 'Station Urbantime'

- In de dramaserie volgen we een aantal jongeren die allemaal wel iets met sport (een eigen SportTIK) hebben. Sportik benadrukt de veelzijdigheid van sportbeleving en zorgt ervoor dat leerlingen aan de gang gaan met hun eigen sport-tik. Sport wordt daarom in de dramaserie belicht vanuit een aantal invalshoeken: Sportief presteren: wat gebeurt er als we elkaars prestaties gaan vergelijken?
- Gezond bewegen: hoe blijft een sport veilig en duurzaam?
- Regelen van bewegen: hoe regelen we eerlijke wedstrijden of sfeervolle sportontmoetingen?
- Meedoen aan bewegen: kan en mag iedereen op eigen wijze meedoen met een sport?

De gebeurtenissen in deze dramaserie kunnen gelinkt worden aan gebeurtenissen die tijdens het Sportik-project in de klas gebeuren. De leerkracht legt verbanden tussen de belevenissen in de dramaserie en datgene wat er in de klas speelt. Dat kan zowel voorafgaand aan het project (als aanjager) of tijdens het project, bijvoorbeeld middels een kringgesprek na afloop van de uitzending.

2 De docentenhandleiding

In de docentenhandleiding wordt een plan neergelegd voor een lessenserie waarin naar de Sportik Games wordt toegewerkt. Dat kan op verschillende manieren, waarvan er in deze handleiding twee nader zijn uitgewerkt:

- door van bekende tikspelen een sporttoernooi te maken
- door van bekende clubsporten klassenspelen te maken.

Het is overigens ook goed denkbaar dat bepaalde vormen van sport voor gehandicapten als uitgangspunt dienen. Of sporten die trendy zijn of juist veel informeel georganiseerd of op straat gedaan worden. Een mix van die mogelijkheden die leidt tot een zelf georganiseerd Sportik Games Event waar iedereen aan zijn trekken komt, is uiteraard ook prima.

De thema's uit de dramaserie komen op de volgende manier in de lessen terug:

> Met elkaar afspraken maken voor de organisatie van een sport- en beweegevenement, zodat iedereen op een gezonde manier mee kan doen om zowel persoonlijk als met elkaar een optimale sportprestatie te leveren.

3 De website: *www.schooltv.nl/sportik*

De website is een onlosmakelijk onderdeel van het project. Op de site staan veel verschillende verwerkingsopdrachten voor uw leerlingen. Ze vinden er:

- de afleveringen van Station Urbantime
- tips voor de organisatie van de Sportik Games, met organisatie-, speel- en hulpkaarten en vier instructiefilmpjes voor het spelen van de (spor)tikspelen
- diverse digitale werkbladen om dit project vakoverstijgend te kunnen oppakken
- ruimte om te werken aan een eigen sportfolio, zodat ze hun passie voor sport kunnen delen met anderen
- links naar andere sites over sportstimulering, over de Olympische Spelen en clips uit de beeldbank over sport & bewegen.

VAKOVERSTIJGENDE OPZET VOOR VOORTGEZET ONDERWIJS

Sportik is zo opgezet dat het in kleine of grotere vorm uitgevoerd kan worden: alleen vanuit bewegingsonderwijs of in samenwerking met mentoren en docenten van andere vakken in een vakoverstijgend project. Het project kan op basis van allerlei sporten uitgevoerd worden en er zijn verschillende vervolg- en verdiepingsmogelijkheden op het project. De mogelijkheid om vakoverstijgend te werken, is voor bewegingsonderwijs in de onderbouw van het voortgezet onderwijs een mooie kans om het vak te profileren als hoofdaannemer van een mooi vakoverstijgend project.
Begin juni besteden alle Schooltv-magazines (Schooltv-weekjournaal, Nieuws uit de Natuur, Koekeloere, enz.) ook aandacht aan sport.

GROEPSPROJECT

Het belangrijkste aspect van het project is dat het een groepsproject is, waarbij de kinderen met elkaar, voor elkaar en tegen elkaar aan het werk zijn. De teams blijven gedurende de projecturen vier weken lang bij elkaar. Het indelen van eerlijke, gelijkwaardige en werkbare teams is dan ook van groot belang voor het slagen van het project. Het feit dat in het project wordt toegewerkt naar een eindproduct geeft richting en betekenis aan het leren. En net als bij echte sporttoernooien

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 16

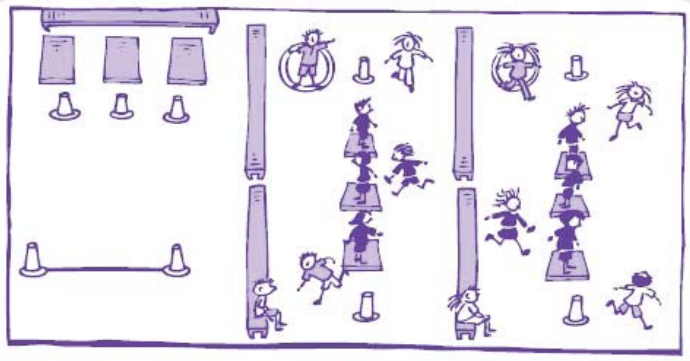
Organisatiekaart Go-go

Les 2

Zaalindeling

Voor een standaard gymzaal van 12 x 25 meter.

Verdeling: 1/3 Boefje, 1/3 Go-go veld 1, 1/3 Go-go veld 2

1. Boefje op 3 kleine velden 2. Go-go veld 1 3. Go-go veld 2

Klaarzetten

- Verdeel de zaal in 3 gelijke delen, door met banken een afscheiding te maken.
- In het eerste deel van de zaal 3 velden Boefje, zie bouwkaart Boefje.
- In de twee andere delen beide een Go-go veld, zie bouwkaart Go-go.

Groepsindeling

- De klas bestaat uit 4 teams van 6/7/8 leerlingen. (Zie schema op pagina 20)
- Deze teams blijven gedurende de lessenreeks bij elkaar.

zorgen de overeenkomstige en tegenstrijdige belangen voor een leerproces waar ook heel sterk sociale en emotionele elementen in zitten.

BEGELEIDING

In het basisonderwijs kan de groepsleerkracht het hele project met de eigen klas doen. Het is het mooiste als er een vakleerkracht beschikbaar is die de gymlessen voor zijn rekening neemt.
In het voortgezet onderwijs is de docent bewegingsonderwijs verantwoordelijk voor de gymlessen en zal er een samenwerkingsverband moeten zijn met een collega die de verwerkingslessen in de klas verzorgt. Dit zou de mentor kunnen zijn die dit project kan gebruiken voor zijn mentorlessen. Daarnaast biedt het project mogelijkheden om samen te werken met leerkrachten Nederlands, Engels, biologie, beeldende vorming, drama, geschiedenis, aardrijkskunde of wiskunde. Afhankelijk van de samenwerkingsmogelijkheden op school kunnen verschillende docenten meedoen aan het project.

UITBREIDINGSMOGELIJKHEDEN

In het project zijn er talloze mogelijkheden om het project uit te breiden, aan te kleden en tot een completer project om te toveren. In de onderbouw van het voortgezet onderwijs kunnen daarbij andere vakken of leergebieden prima worden betrokken.
In de handleiding en op de website vindt u daarvoor suggesties. We noemen hier alvast enkele vakoverstijgende thema's in steekwoorden:

- teambuilding, samenwerken (mentorlessen)
- Engelse (of anderstalige) sporttermen (Engels/MVT)
- spreekkoren, sportsongs, spandoeken en sportprijzen, ontwerpen van sportkleding (culturele en kunstzinnige vorming)
- toernooivormen, puntentellingen en winnaars bepalen (rekenen/wiskunde)
- geschiedenis van sport (je favoriete sport, Olympische Spelen, sport in het algemeen), sport in andere landen/continenten, sport en media (Mens & Maatschappij)
- gezondheidseducatie, aspecten van training (Mens en Natuur)
- schrijven over sport (reportages, spelregels, trainingen, logboek, etc.) (Nederlands).

Correspondentie: b.brouwer@slo.nl
e.swinkels@slo.nl
website: www.schooltv.nl/sportik_docent

EN VERDER

NOG VEILIGER BEWEGINGSONDERWIJS OP DE BASISSCHOOL

Dit is de naam van de nieuwe brochure die sinds kort op alle basisscholen in Nederland ligt. Eerder heeft Stichting Consument en Veiligheid een map Veiligheid op de basisschool ontwikkeld die naar alle basisscholen is verstuurd. Speciale aandacht voor bewegingsonderwijs was nodig omdat een groot deel van de ongevallen plaatsvindt tijdens die lessen. In samenwerking met de KVLO heeft Stichting Consument en Veiligheid het afgelopen jaar gewerkt aan de ontwikkeling van deze brochure als bijlage voor de map over veiligheid. *Door: Miriam Hoogendijk*

Elke leerkracht wordt wel geconfronteerd met ongelukken tijdens de les. Soms vallen de gevolgen mee, soms ook niet. Wat kan worden gedaan aan veiligheid bij de lessen bewegingsonderwijs? Op welke vlakken is het risico te beperken? Deze brochure geeft hierop antwoord. De KVLO vindt dit een goed middel om een keer extra stil te staan bij de verschillende aspecten van veiligheid bij de lessen bewegingsonderwijs.

JAARLIJKS 7000 BEHANDELINGEN

Bij zevenduizend spoedeisende hulpbehandelingen (SEH-behandelingen) als gevolg van een gymongeval gaat het om een leerling van een basisschool. Tweederde van deze leerlingen is tussen de 10 en 12 jaar oud, waarmee deze leeftijdsgroep het grootste risico loopt op letsel tijdens bewegingsonderwijs. Onder 10- tot en met 12-jarigen vinden per jaar gemiddeld 610 SEH-behandelingen plaats per 100.000 leerlingen. Onder 6- tot 9-jarigen zijn dat er 240 per 100.000. De meeste letsels in het bewegingsonderwijs op basisscholen ontstaan door een val (63%) bijvoorbeeld door een val uit de ringen of van een wandrek. Daarnaast lopen leerlingen letsel op doordat ze geraakt worden door een bal. Ieder jaar worden 370 leerlingen van een basisschool na een SEH-behandeling opgenomen in het ziekenhuis.

Ongelukken zijn nooit helemaal te voorkomen maar de grootste risicofactoren kunnen worden aangepakt. Deze kunnen liggen op het vlak van inhoud/aanbod (sluit de les wat betreft niveau aan bij het niveau van de leerlingen?), materiaal (is het veilig/gekeurd?), accommodatie (geen gladde vloer? Geen uitstekende objecten (bijvoorbeeld verwarmingen) in de zaal?). Maar is het ook voor iedereen duidelijk wat te doen als er wel een ongeval plaatsvindt? Hoe gaat het verder met de verslaglegging? En wat gebeurt er met die verslaglegging?

BROCHURE

De brochure bevat drie vragenlijsten, elk met een uitgebreide toelichting. Eén is voor de leerkracht die lessen bewegingsonderwijs geeft, één voor schooldirecties en één voor bovenschools management. Elke partij heeft zijn eigen taken en verantwoordelijkheden richting veiligheid bij bewegingsonderwijs en kan met behulp van deze lijsten nog eens nakijken of deze worden ingevuld. Als naar aanleiding van een vraag meer informatie wenselijk is kan in de toelichting worden gekeken. In de ideale situatie werken alle partijen samen aan bewegingsonderwijs zonder ongelukken.
Ook in het voortgezet onderwijs komen ongevallen voor tijdens de lessen bewegingsonderwijs. Op dit moment wordt gewerkt aan een brochure voor die doelgroep.
Voor meer informatie of het downloaden van de vragenlijsten: *www.veiligheid.nl* en dan doorklikken naar kenniscentrum/basisscholen/bewegingsonderwijs.
Op *www.kvlo.nl* kun je doorklikken onderwijs/basisonderwijs en staat een directe link naar de vragenlijsten.

Correspondentie: miriam.hoogendijk@kvlo.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 18

GOED ONDERWIJS

Goed onderwijs heeft een aantal elementen, dat in het marktdenken niet geboden wordt: liefde voor het vak, liefdevolle aandacht voor de student en leerlingen en ... docenten die twee mijlen willen lopen als hun gevraagd wordt één mijl te gaan.

Door: Paul Verhoeven

TOEGEVOEGDE WAARDE?

Een ex-Akzo-man sprak op een tweedaagse over de werkgeversinzet bij de aanstaande cao-onderhandelingen voor het hbo. Zijn boodschap was dat het hbo meer moet gaan denken in termen van 'toegevoegde waarde', het verschil tussen productie- en inkoopwaarde. Immers 'hoe meer toegevoegde waarde, des te meer loonruimte'.
Ik schrok van dit 'fabrieksmatig' denken, want dit productiviteitsdenken past zo niet op het door ons nagestreefde onderwijsmodel. Wij kopen geen 'grondstoffen' in zoals Akzo, noch verkopen wij ons product op de markt (afgezien van contractactiviteiten); de prijzen worden door de diverse elkaar opvolgende regeringen (telkens van andere signatuur en daarom onderhevig aan andere ideologieën en tarieven) vastgesteld. Er is in die zin ook geen marktwerking. Wij kunnen de toegevoegde waarde dus helemaal niet verhogen door goedkopere inkoop of duurdere verkoop. Wat dan wel?

PRODUCTIVITEITSDENKEN VERSUS KWALITEIT LEVEREN

'Productiviteit' betekent de gemiddelde productie per werknemer, ofwel de hoeveelheid onderwijsactiviteit per docent. Productiviteitsstijging houdt dus in: grotere klassen en/of minder contacttijd en/of snellere doorstroming.
Maar in goed onderwijs stijgt de kwaliteit als de productiviteit daalt. Goed onderwijs vraagt een lage docent-student/leerling-ratio. Daarnaast is het nodig dat studenten/leerlingen bij naam gekend zijn in kleinschalig verband. Omdat zij in de moeilijke adolescente periode modelrollen en intensieve studiebegeleiding nodig hebben en terecht moeten kunnen bij interne professionele begeleiders en/of raadsmannen/vrouwen. Daarvoor heeft het onderwijs hoog gewaardeerde docenten, met veel vakkwaliteiten, reflectiekwaliteiten en begeleidingskwaliteiten nodig, die hart hebben voor de student/leerlingen en voor elkaar. Het gaat hier om een overdrachtsproces op vele niveaus dat niet straffeloos vervangen kan worden door een LOI-achtige tweede fase en studiehuis-constructies.
Daarom ook wil je die atmosfeer bij binnenkomst gewoon voelen, zowel in contacten met de docenten als ook met onze receptionistes, conciërges enz. Omdat identiteit en kwaliteit, als puntje bij paaltje komt (onze maatschappij vraagt juist meer dáárom), zwaarder tellen dan rentabiliteit en kwantiteit.

MEER RUIMTE VOOR UITVOERDERS

In het onderwijs, zowel in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het hbo en universitair onderwijs en natuurlijk ook in onze docentenopleidingen behoren dus geen onnodige managementlagen en grote (en daardoor meestal ook logge) instituties, die juist die docent-student/leerlingen-ratio telkens willen verhogen. Geert Mak beschrijft die onnodige managementlagen in *Beroepszeer* (2005) als een 'groeiende korst van gewichtigdoenerige figuren die onze bedrijven, scholen en andere organisaties nutteloos belast'. Wel dienen medewerkers actief betrokken te zijn en betrokken te worden bij beleidsvorming. Niet bezuinigen op contacturen (de vice-president van de Raad van State, Tjeenk Willink, bepleit al sinds 1985 (!) meer ruimte voor de uitvoerders in o.a. het onderwijs) noch klakkeloos onderwijskundige visies zoals competentieleren volgen. Jaap Boonstra, hoogleraar van de UvA, zegt in

HET IS TEVENS EEN ETHISCH (= WAARDEN GELADEN) RELEVANTE INTERMENSELIJKE OMGANG, TUSSEN COLLEGA'S ONDERLING EN TUSSEN ONDERWIJZENDEN EN ONDERWIJS ONTVANGENDEN

Beroepszeer (2005): 'het is nog steeds onduidelijk hoe competentieprofielen bijdragen aan beter onderwijs'. Wel langzaam toenemende keuzevrijheid naarmate het studietraject vordert en naarmate daarmee overeenkomstig de reflectievaardigheid op eigen functioneren en eigen zijn van de student/leerling zich ontwikkelt. Geen dikke schriftelijke rapporten als instrumenteel kwaliteitszorgsysteem maar wel een dun systeem met nadruk op tevredenheid van belanghebbenden. Niet 'u vraagt, wij draaien', wel een visie die leidend is voor keuzen die studenten/leerlingen maken. Dát is toegevoegde waarde in het onderwijs! De docent moet de kwaliteit en de vaardigheid hebben én in staat worden gesteld om plekken te ontwikkelen waar het gebeurt en waar studenten/leerlingen naar toe willen komen.

TOERUSTEN VOOR HET LEVEN

In *Vroeg mondig, laat volwassen* (2004) signaleert Christien Brinkgreve dat jonge mensen door het wegvallen van traditionele gezinspatronen en het 'culturele gebod tot zelfsturing' onzeker en gedesoriënteerd raken en tot na hun 30ste experimenteren met werken en relaties. We moeten studenten/leerlingen niet alleen goed opleiden voor de arbeidsmarkt, maar hen ook toerusten, vormen, en dat kun je alleen maar doen vanuit een visie op de zin van het leven.

SOCRATES WIST HET AL

Socrates wist al dat het bij onderwijs niet primair gaat om het 'arbeidsperspectief', maar om jonge mensen in staat te stellen naar het ware doel van hun leven te streven: Wie ben je? Waartoe leef je? Dat vergt goede, betrokken docenten, die liefdevolle aandacht hebben voor de student, in plaats van hen te 'faciliteren' via e-mail.

EEN BEGEESTERD DOCENT OF EEN UITVOERDER VAN PROTOCOLLEN

Allerlei gewenst gedrag dat o.a. in de docentenopleidingen besloten ligt in 'vakmanschap' en 'medemens zijn', wat min of meer vanzelf zou moeten gebeuren, dreigt nu te moeten worden geëxpliciteerd en geprotocolleerd, vooraf en achteraf. Zo sluipt de bureaucratie binnen. Het onderwijs in Nederland behoorde tot de top in Europa, met hoge kwaliteit en tevredenheid en een dijk van een atmosfeer, maar er moet steeds meer schriftelijk verantwoord worden. Maar gaat het nu om werkelijkheid of protocollen? Het is de typisch westerse nadruk op expliciet in plaats van impliciete kennis. En als je kwaliteit verengt tot het meetbaar wordt, dan verwordt het tot kwantiteit. Je haalt er de 'begeestering' uit. Hierdoor wordt het werk (goed onderwijs bieden) gereduceerd tot een schakeling in een geformaliseerd proces en heeft tot gevolg dat de werknemer in wezen een 'processor' is geworden die extern wordt aangestuurd.

MARKTDENKEN

Als we het marktdenken verder invoeren (bijvoorbeeld met leerrechten) dan maken we van het onderwijs een organisatie. Dan verworden waarden tot 'functies en middelen', verworden personen tot 'klanten', medemenselijkheid wordt 'service', wijsheid verwordt tot 'informatie' en relatie tot 'concurrentie'. De inhoud en de betekenis van het onderwijs worden ondergeschikt gemaakt aan functies en middelen, zoals het op stations steeds minder gaat om het helpen van reizigers, en steeds meer om het halen van zoveel mogelijk rendement uit het gebouw. Het maakt dan niet meer uit of je in een stationshal bonbons koopt of treinkaartjes.

JE COMMITTEREN AAN EEN MOEILIJKE DOELGROEP: EEN LANGETERMIJNINVESTERING

Weet u hoe het op de markt gaat? In 1999 steeg de koers van Michelin met 10% toen men aankondigde dat 10 procent van het personeel zou verdwijnen, en dat weer omdat de winststijging van nota bene 20 procent voor beleggers te klein was. Dat is het gevolg van *shareholder value.* Je ziet dan ook dat langetermijninvesteringen verdwijnen, want die zijn te laat rendabel. De markt wil snel resultaat. Uiteindelijke gevraagde resultaten van goed onderwijs blijken nu juist altijd alleen pas op de lange termijn zichtbaar te kunnen worden.
Natuurlijk mogen wij best zakelijk zijn in het onderwijs en afspreken wat een docent, een conciërge enz. wel en niet moet en mag, zolang de kern van de zaak maar overeind blijft: genoeg tijd en ruimte voor direct contact, voor investering in de relatie tussen docent en student/leerling, voor het zich vrijwillig committeren aan een moeilijke doelgroep, voor de liefde voor het vak, voor zaken op basis waarvan een docent bereid is (als hem dat noodzakelijk lijkt) twee mijlen te lopen als hem wordt gevraagd één mijl te gaan, dat wil zeggen precies die dingen die de markt niet doet.

(Met dank aan Kees Boele, voorzitter van het College van Bestuur van de Christelijke Hogeschool Ede, voor zijn inspirerende nieuwjaarstoespraak.)

Paul Verhoeven is supervisor in het onderwijs

Literatuur

Andries Baart (2001) *Een theorie van de presentie*, Utrecht, uitgeverij Lemma
Andries Baart (2005) *Aandacht, etudes in presentie*, Utrecht, uitgeverij Lemma
Christien Brinkgreve (2004) *Vroeg mondig, laat volwassen*, uitgeverij Augustus
Samensteller: Brink, met bijdrage van o.a. Geert Mak en Jaap Boonstra (2005) *Beroepszeer, waarom Nederland niet goed werkt,* Boom uitgeverij
Minke Mulder (2005) *De vraag van Muis*, uitgeverij Hillen
Samensteller: Paul Verhoeven: *Supervisie Paper*, 2006 ALO Amsterdam

Correspondentie: verhoevenpaulverhoeven@home.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 20

SPORTAANBIEDERS EN BUITENSCHOOLSE ACTIVITEITEN

Door: mr. Sandra Roelofsen

De trend van het aanbieden van allerhande sport- en beweegactiviteiten buiten de school, verzorgd door anderen dan de docent LO, zet steeds verder door. Bijvoorbeeld met leerlingen in de tweede fase, bij een sport- en speldag of in het kader van een werkweek.
Soms gaat het om duidelijk risicovolle activiteiten: klimmen, abseilen, kanoën, mountainbiken, snowboarden, soms om activiteiten waarbij geen opvallende risico's aanwezig *lijken* te zijn.
Dat dergelijke activiteiten risico's met zich mee kunnen brengen bleek enkele maanden geleden op treurige wijze.
Een filiaal van drogisterijketen Kruidvat heeft voor haar medewerkers een vlottentocht op de rivier De Berkel georganiseerd. Door een afschuwelijke samenloop van omstandigheden slaat één van de vlotten om na een val van een stuw en overlijden twee medewerkers. Een extreem voorbeeld en in dit geval in het kader van een bedrijfsuitje, maar vergelijkbare activiteiten worden regelmatig door scholen aan hun leerlingen aangeboden!
De belangrijkste vraag is natuurlijk: hoe voorkom je ongevallen, maar ook wie is er aansprakelijk als er iets gebeurt wanneer de docent LO niet zelf de activiteiten begeleidt?

Als activiteiten *door of namens de school* worden georganiseerd, in of buiten het schoolgebouw, dan is en blijft de school verantwoordelijk en dus mogelijk aansprakelijk bij schade, ook als deze activiteiten door derden worden begeleid of uitgevoerd.
Stel, een aantal leerlingen in de tweede fase gaat in het kader van het sportoriëntatie en –keuzeprogramma (sok-programma) vier weken naar de plaatselijke sportschool om te fitnessen en te klimmen op de klimmuur van de sportschool.
Zij worden daarbij begeleid door de instructeurs aldaar.
U bent hierbij als docent LO niet steeds fysiek aanwezig.
Wanneer op de sportschool een ongeval plaatsvindt met een leerling en de ouders stellen u/de school aansprakelijk voor de opgelopen schade dan zullen door de rechter ondermeer de volgende vragen worden gesteld:
Waren de instructeurs voldoende deskundig om deze groep leerlingen les te geven/te begeleiden? Had de school dit op deze wijze mogen uitbesteden, was direct toezicht en/of aanwezigheid noodzakelijk? Welke afspraken zijn er gemaakt met de sportaanbieder? Hiermee probeert een rechter te achterhalen of er in dit geval voldoende zorgvuldigheid in acht is genomen.

Deze vragen dient u/de school zich dus van te voren te stellen en afspraken met derden bij voorkeur contractueel vast te leggen. Overigens dient de school ook vooraf te beoordelen of de verzekeringen die zij afgesloten hebben afdoende zijn bij genoemde activiteiten!
Voor uw gemak een voorbeeld van schriftelijke vastlegging met sportaanbieders:

*Het ABC College komt bij **(naam, instelling, tijden)** met de leerlingen uit de tweede fase sporten.*

De sportaanbieder kan de volgende zaken bevestigen:

- *bij het verzorgen van de lessen aan de leerlingen van het ABC College is een EHBO'er en voldoende EHBO-materiaal aanwezig*
- *afspraken over het aanbod en de fysieke inspanning worden vooraf gemaakt met de LO-docent die contactpersoon is bij de sportaanbieder*
- *de sportaanbieder is er verantwoordelijk voor dat de lessen aan de leerlingen van het ABC College worden gegeven door deskundig opgeleide en bekwame personen*
- *bij een ongeval wordt direct contact opgenomen met de betreffende LO-docent*
- *er is door de sportaanbieder een beroepsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten*
- *de LO-docenten komen op regelmatige basis langs, op een vooraf afgesproken tijdstip of schema*
- *de LO-docenten zorgen voor lijsten van de leerlingen. Bij afwezigheid van een leerling wordt onmiddellijk contact opgenomen met de betreffende LO-docent.*

Deze afspraken worden ondertekend door: de sportaanbieder, directie van school en de LO docent.

U kunt dit nog aanvullen met de financiële afspraken die zijn gemaakt.

Uiteraard geldt hetzelfde als u met leerlingen uit de onderbouw in het kader van oriënterende activiteiten met aanbieders buiten de school in zee gaat.

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: *irp@kvlo.nl* en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 21

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 2 - 2008

PRAKTIJK KATERN

PRAKTIJK BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

PASSEN ONZE LEERLINGEN DEZE ‘SOKKEN’ | 22

FRISBEE IN HET VO (2) | 24

PRAKTIJKONDERWIJS IN DRONTEN | 28

FITCLASS: WINST VOOR IEDEREEN! | 32

PASSEN ONZE LEERLINGEN DEZE ‘SOKKEN’?

Door de gemeente Almere wordt al jaren een subsidie aan middelbare scholen gegeven om leerlingen van het voortgezet onderwijs binnen de lessen lichamelijke opvoeding beter kennis te laten maken met sportfaciliteiten in Almere. De naam van deze subsidie is ‘sok-project’ wat staat voor ‘sportoriëntatie en -keuzeproject’. O.S.G. de Meergronden is één van de initiatiefnemers van dit project en maakt al vele jaren gebruik van deze subsidie. *Door: Judith van Rooijen*

SOK PROJECT VOOR HAVO/VWO

Voor de havo- en vwo-leerlingen is het sok-project verdeeld in drie blokken van vier weken. In de vierdeklas in blok één gaan de leerlingen tijdens de lesuren LO vier weken squashen of fitnessen. Aan het einde van de vierde klas nemen de leerlingen vier weken deel aan een watersportproject waarbij ze individueel een keuze kunnen maken voor één van de aangeboden watersporten; zeilen, surfen, waterskiën/wakeboarden, kanoën, roeien, duiken.
Het sok-project wordt afgesloten met blok drie in de vijfde klas waarbij de leerlingen vier weken lang meedoen met trainingen bij een club of vereniging.

OOK VOOR BBL- EN KBL- LEERLINGEN?

Voor het vmbo hebben we er jarenlang voor gekozen om ons te beperken tot één blok van vier weken squash of fitness. We durfden de stap niet te nemen om onze bbl/kbl-leerlingen een keuzeaanbod te geven in één van de projecten. Omdat de leerlingen daar zelf een keuze moeten maken voor een onderdeel en de groepen die dan ontstaan klasoverstijgend zijn en dat is voor een aantal leerlingen misschien niet veilig. Daarnaast kan het voorkomen dat een leerling kiest voor een activiteit die door een andere docent wordt begeleid en de leerling met zijn/haar specifieke problemen niet kent. De stap was te groot om het aan te durven en de vraag die er voor ons als

docenten lag, was of onze leerlingen deze 'sokken' wel passen.

Een aantal jaren geleden is de onderwijsorganisatie op O.S.G. de Meergronden veranderd.
Leerlingen komen vanaf de eerste klas in een bepaalde unit (beroepsgerichte unit, heterogene unit of havo/vwo-unit).
De docenten zijn vanaf dat moment ook binnen een bepaalde unit komen te werken en zo werken er op deze school drie LO-docenten in de beroepsgerichte unit (bbl/kbl) en twee docenten in de heterogene unit (tl).

Na een tweetal jaren vonden de docenten uit deze twee units het tijd om het toch maar eens te gaan proberen: een watersportproject voor de vierde klas vmbo. De vraag of onze leerlingen de 'sokken' passen kunnen we alleen beantwoorden als we het in de praktijk brengen. En zo konden de leerlingen van de vierde klas vmbo 2007-2008 aan het begin van de vierde klas een keuze maken en vier weken gaan waterskiën, kanoën, zeilen of surfen.

In ons achterhoofd natuurlijk waren de twijfels: zal het allemaal wel goed gaan, kunnen ze zich goed gedragen, zullen ze wel komen, zullen ze het leuk vinden?

POSITIEVE REACTIES

De eerste reactie van de leerlingen was super. Razend enthousiast kwamen ze zich inschrijven, de bijdrage die ze moesten betalen werd keurig op tijd voldaan; al gauw waren de groepen vol. Dus moesten er nieuwe groepen gemaakt worden en uiteindelijk heeft ca. 80% van alle leerlingen zich ingeschreven. De leerlingen die niet mee wilden doen konden tijdens de les LO conditietraining van de docent volgen. Er wordt van leerlingen namelijk een financiële bijdrage gevraagd die niet in het schoolgeld is opgenomen en het is op tijdstippen na schooltijd, dus verplichte deelname ligt dan gevoelig. Leerlingen die niet deelnemen aan sok hebben dan op het reguliere LO lesmoment conditietraining. Vier weken lang hebben drie groepen gekanood en gewaterskied, twee groepen gesurft en iedere maandag voer een aantal boten uit om te gaan zeilen.

ENTHOUSIASME

Onze leerlingen hebben ons verbaasd doen staan zo enthousiast als ze waren! Keurig op tijd waren ze aanwezig, keihard werken tijdens de lessen en eigenlijk nog niet willen stoppen als de les was afgelopen. En altijd aanwezig! Ouders, klasgenoten en vrienden kwamen kijken en wilden het liefst zelf ook meedoen. Grenzen werden verlegd, angsten overwonnen en er veel werd geleerd.
Vier weken lang heb ik op de dinsdag- en de woensdagmiddag het kanoën begeleid. Andere collega's begeleidden het zeilen, surfen en waterskiën. Het is wel een extra tijdsinvestering voor de LO-docent om dit naast het reguliere lesmoment met conditietraining (voor enkele leerlingen van de klas) te doen, maar het enthousiasme van de leerlingen en de mogelijkheden voor leerlingen om buiten school betaalbaar kennis te maken met de watersportactiviteiten door subsidie van de gemeente, maakt deze investering de moeite waard. We hadden een instructeur en kano's ingehuurd en ik was aanwezig om zorg te dragen voor de persoonlijke begeleiding en opvang, orde en rust bij de leerlingen. Orde en rust bewaren, waar je soms in je lessen zo hard aan moet werken? Helemaal niet nodig! We stapten in de kano's en we gingen met z'n allen lekker anderhalf uur kanoën! Leerlingen die elkaar niet kenden waren samen aan de slag om het kanoën onder de knie te krijgen en leerden elkaar kennen en grenzen werden verlegd toen we met een stevige wind en hoge golven op een plas gingen varen. De leerlingen vonden het jammer dat het project over was… ze gingen liever nog een paar weken door. Het vertrouwen en het contact wat je met de klas in school hebt, en de subsidie maakt het in deze combinatie mogelijk dat deze leerlingen, die misschien uit zichzelf niet zo gauw kennismaken met watersporten bij club of vereniging, nu wel een stap hebben gemaakt.

Bbl/kbl leerlingen…passen ze deze 'sokken'?
Ze lopen er zo mee weg!

Foto's: Judith van Rooijen en Col Dumoulin

Correspondentie: J.vanRooijen@meergronden.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 24

FRISBEE IN HET VO (2)

In dit tweede artikel over frisbee in het voortgezet onderwijs ligt de nadruk op een lessenserie in het examenvak BSM (Bewegen, Sport en Maatschappij). In het eerste artikel lag het accent op het doelspel Ultimate en de koppeling naar het *Basisdocument VO*. In dit artikel gaat het om frisbee als verdieping in de bovenbouw, waarbij frisbee niet alleen als doelspel, maar ook als mikspel wordt gespeeld.

Door: Eric Swinkels met medewerking van Hans Krens professioneel frisbeetrainer

Frisbee is één van de te kiezen doelspelen in het BSM-programma. Wij hebben op school voor frisbee gekozen omdat het zonder scheidsrechter spelen van alle vormen van frisbee inhoudt dat leerlingen zelf het spel op gang brengen en houden. Dit sluit naadloos aan bij de doelstelling van BSM: het kiezen, arrangeren en begeleiden van bewegingssituaties niet alleen voor jezelf, maar vooral ook voor anderen. Daarnaast is het spel heel goed gemengd te spelen, en is het spelen van het mikspel discgolf een actuele verdieping. We willen dit schooljaar meedoen aan het Nederlands Jeugd Kampioenschap, dat door de Nationale Frisbee Bond NFB wordt georganiseerd.

DOUBLE DISC COURT (DDC)

Arrangement

Twee veldjes van 10 x 10 meter en op 10 meter afstand van elkaar (de officiële afmetingen zijn 13 x 13 meter en 17 meter uit elkaar).

Twee teams van twee spelers. Ieder team heeft een frisbee. Het spel begint na het roepen van 'één-twee-werp' waarna beide schijven gelijktijdig worden geworpen.

Opdracht

Je mag niet twee frisbees tegelijk in een vak hebben. Valt een frisbee in een vak dan krijgt het andere team een punt. Maak je een fout, dan krijgt de tegenstander een punt. Het gebeurt vaak dat beide partijen tegelijk scoren en dan scoort niemand. Je mag niet twee frisbees tegelijk vasthouden (twee punten tegenpartij). Nadat een punt is gescoord begint het spel opnieuw. Dit spel is een tactisch spel waarbij het tweetal goed moet samenwerken.

FIELD-EVENT: THROW, RUN & CATCH

Arrangement

Op het sportveld of in de sporthal een obstakelvrije strook van 10 x 30 meter. Een pilon als startpunt en een frisbee. De verste frisbee blijft liggen.

Opdracht

Werp de frisbee, ren erachteraan en vang de frisbee met één hand. De afstand die je hebt overbrugd is je score.

ULTIMATE FRISBEE 5 TEGEN 5 OUTDOOR OF INDOOR

Arrangement

Een sportveld van 60 x 30 meter met diepe eindzones van 15 meter diep.

De spelregels zijn hetzelfde als ultimate 3 tegen 3. Twee teams van vijf spelers beginnen bij de beginworp op de doellijn (voorste eindzonelijn). De schijf kan alleen overgespeeld worden als de frisbee gevangen wordt. Komt de frisbee op de

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 25

grond, wordt de frisbee onderschept door de tegenstander of wordt de frisbee overgegeven, dan is de schijf voor de tegenpartij.
Opdracht
Probeer een punt te scoren door middel van foutloos samenspel en goed vrijlopen. Je scoort een punt als je een medespeler kunt aanspelen die de frisbee in de eindzone vangt.
Na ieder punt wordt gewisseld van speelhelft, het verdedigende team gaat terug naar de andere doellijn.

DISCGOLF PARCOURS

(voor bijlage: zie de site van de KVLO)
Arrangement
Bij discgolf wordt als doel een 'pole-hole' gebruikt: een metalen ring met kettingen en een bakje eronder. De frisbee moet in het bakje vallen en mag tegen de ringen worden geworpen. Iedere groep van twee tot drie spelers heeft drie frisbees: 'fairwaydriver' of een 'multi-purpose' disc, een 'putt & approach' disc en een 175 grams frisbee.
De plattegrond geeft bij iedere baan het volgende aan:

- *tee* = de afwerpplaats
- *hole* = het doel kan een officiële 'pole-hole' zijn, maar ook natuurlijke obstakels als bomen, lantaarnpalen, vuilnisbakken
- *out of bounds* = waar de frisbee niet mag komen, anders strafpunt
- *par* = het gemiddelde aantal worpen om vanaf de *tee* in/tegen de *hole* te werpen.

teel hard aan een lesgeefmap in samenwerking met de SLO. Bij *www.frisbeeclinics.nl* is binnenkort een curriculum te krijgen voor frisbee in het VO.
Materiaal: alle spelvormen waarbij wordt overgegooid worden gespeeld met een 175 grams frisbee. Er zijn verschillende merken in de handel verkrijgbaar. De Nederlandse Frisbee Bond NFB heeft speciale kortingspakketten voor scholen, die te bestellen zijn via *www.frisbeewinkel.nl*. Er zijn ook speciale kortingspakketten voor Discgolf-schijven.

Van onderbouw VO naar uitbouw in BSM h/v (LO2 vmbo)

Opdracht
In een groepje van twee tot drie spelers loop je het vijf-holes-discgolf-parcours en probeert in zo weinig mogelijk worpen de doelen (holes) te raken.

BEOORDELING FRISBEE BIJ BSM (LO ALS EXAMENVAK H/V)

De leerlingen bij BSM worden beoordeeld op twee onderdelen van frisbee: tijdens het afsluitende ultimate-frisbeetoernooi en bij het discgolfparcours. Het gemiddelde van beide onderdelen geeft het cijfer voor het doelspel frisbee. In de bijlage staat de studiewijzer frisbee. Bij de beoordeling van een lessenserie frisbee bij BSM gebruiken we een beoordelingsformulier.

ACHTERGRONDINFORMATIE

De Nederlandse Frisbee Bond behartigt alle belangen van de frisbeesport in Nederland. Op de website *www.frisbeesport.nl* is een aparte pagina voor scholen en voor downloads van spelregels.
Scholen kunnen meedoen aan het Nationale Jeugd Kampioenschap (NJK) outdoor of indoor. De NFB werkt momen-

Studiewijzer BSM - Doelspel FRISBEE
Waarom hebben we gekozen voor het doelspel frisbee? 'Frisbeesport is sport zoals sport bedoeld is'. Dit is de slogan van de website *www.frisbeesport.nl* Niet voor niets want frisbee heeft alles in zich om als doelspel uitdagend te zijn. Je kunt het overal spelen. Met een frisbee en een paar spelregels kun je verschillende spelen beoefenen, zowel alleen (de 'field-events': 'maximum time aloft', 'throw, run and catch', 'accuracy' en 'distance'), met z'n tweeën ('discgolf'), twee tegen twee het spel 'double-disc-court', en de populairste spelvorm 'ultimate frisbee', dat zowel op nationaal als internationaal niveau wordt gespeeld zonder scheidsrechter!
Snelheid, tactiek, atletisch vermogen en behendigheid zijn belangrijke elementen van alle onderdelen van de frisbeesport.

Bij frisbee speelt 'spirit of the game' een belangrijke rol door eerlijk en sportief te spelen en je tegenstander te respecteren. 'Our ultimate challenge is to play with the spirit of the game. So we want to win without mean tricks or intentional faults. We just have to: run faster, jump higher, throw better, dive further and go mind-over-body but always with respect for

Subdomein B1 Spelen 2 De kandidaat kan deelnemen aan minimaal één doelspel, één terugslagspel en één slag- en loopspel, waarbij het gaat om verdieping van het niveau van deelname voor wat betreft complexiteit van het bewegen, diversiteit in taken en in contexten en het afstemmen van het eigen bewegen op dat van anderen.
Subdomein C1 Bewegen in de rol van beweger 8 De kandidaat kan er in bewegingssituaties medeverantwoordelijkheid voor dragen dat bewegingssituaties zelfstandig en veilig ontworpen en ingericht worden, op gang gebracht, op gang gehouden en beëindigd worden en indien wenselijk worden aangepast aan de kenmerken en de wensen van de deelnemers.

Bijlage 1: eindtermen BSM

our opponent. That is the ultimate way, the best way'.
Wat ga je leren?
- Het sportief en eerlijk spelen volgens 'the spirit of the game'
- Verschillende werp- en vangtechnieken
- Verschillende tactieken voor aanval en verdediging
- Het spel ultimate frisbee (3 tegen 3 tot 5 tegen 5)
- Verschillende varianten van frisbee: discgolf, het spel double disc court (DDC) en de field event, throw, run and catch

Wat moet je er voor doen en wat wordt van je verwacht?
- Aanleren van technieken en deze toepassen in de lessen
- Spelregelkennis van ultimate frisbee, discgolf en DDC
- Elkaar observeren en coachen tijdens het ultimate frisbeespel
- Zelfstandig een wedstrijd en toernooi ultimate frisbee spelen

Wat is de studielast, de weging en wanneer gaan we frisbeeën?
We gaan in de vierde periode zes tot acht lessen frisbeeën.
De studielast voor deze opdracht is tien uur. De weging voor deze praktische opdracht is 3,5% voor havo en 2,5% voor vwo.

Hoe word je beoordeeld?
Je wordt beoordeeld op het spelen van ultimate en indien mogelijk ook je resultaat op het discgolfparcours. Bij ultimate letten we op de volgende onderdelen:
- technieken: werpen en vangen
- tactieken toepassen in het spel: individueel (vrijlopen/samenspelen) en als team (aanval/verdediging)
- spelregelkennis toepassen in het spel.

Waar vind je achtergrondinformatie over frisbee?
- Op de website van de Nederlands Frisbee Bond *www.frisbeesport.nl* bij downloads vind je alle spelregels ultimate, double disc court, discgolf en de vier field-events.
- De frisbeevereniging in Twente is de Disc Devils Twente *www.discdevilstwente.nl*. Je vindt op deze website ook het discgolfparcours op de campus van de UT in Enschede.

Wat gaan we doen in de lessen?
- Les 1: aanleren en verbeteren van de verschillende technieken (backhand en evt. side-arm); lummelspel binnen afgebakend gebied; overtal spelen met kameleon. Voorbereiden

Twee fragmenten tijdens het NK in 2006 in Haarlem

FOTO: HANS DIJKHOFF

FOTO: HANS DIJKHOFF

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 27

Beoordeling FRISBEE bij BSM hv		
Naam speler: _____ Naam observeerder: _____	Datum _____ Klas: _____	
Beoordelingscriteria	Punten _____	Score _____
Actieve deelname tijdens de lessen	1	
Aanvallend		
1 in schijfbezit blijven = werpen en vangen 2 aanval opbouwen = samenspelen 3 in scoringspositie komen en scoren = vrijlopen	1,5 1,5 1,5	
Verdedigend		
4 in schijfbezit komen = onderscheppen 5 scoren voorkomen = man-to-man Spelregelkennis en fair play = the spirit of the game toepassen	1,5 1,5 1,5	
totaal	10	
Paraaf docent BSM:	Toegekend cijfer door docent =	
Lever dit formulier in bij je docent. Nadat de formulieren door de docent zijn verwerkt, krijg je het formulier terug en voeg je deze toe aan je examendossier/map BSM.		

Bijlage 2: beoordeling

voor volgende les: technieken en spelregels ultimate.

- Les 2: gevorderde technieken aanleren (side-arm, overhead, bovengreep goofy en bovengreep duimpy); spel ultimate 5 tegen 5 op kleine velden van 50 x 25 meter met eindzone van 5 meter diep. Aanvullende oefening: Als er vijf teams zijn die spelen, dan kan één team naast de velden proberen zo ver mogelijk te werpen met trc: throw-run-catch, oftewel vanaf een pilon een frisbee wegwerpen, er achteraan rennen en de frisbee met één hand(!) vangen. De verste laat de frisbee liggen, zodat de volgende kan proberen verder te komen. Voorbereiden voor volgende les: spelregels discgolf.
- Les 3: Discgolf met speciale discgolf-frisbees; parcours op het gemeenteveld naast het sportveld. Iedere groep van drie spelers begint bij een andere hole (zie bijlage op de site). Je krijgt drie frisbees mee (twee discgolf-schijven en één gewone frisbee). Voorbereiden voor volgende les: spelregels double disc court.
- Les 4: het spel double disc court spelen in tweetallen. Voorbereiden voor volgende les: spelregels ultimate.
- Les 5: Spel ultimate 5 tegen 5 (evt. 7 tegen 7) op groot veld van 100 bij 37 meter, met eindzone van 18 meter; vier teams spelen zonder scheidsrechter; vrije team gaat observeren. Voorbereiden voor de volgende les: teamindeling en de te spelen teamtactiek.
- Les 6: toernooi en beoordeling; vijf teams van vijf spelers; steeds spelen vier teams tegen elkaar en het vijfde team observeert en beoordeelt de spelers.
- Geblesseerde leerlingen worden beoordeeld op het discgolf-parcours (zie bijlage 2).

FOTO: HANS DIJKHOFF

Over de auteurs

Eric Swinkels is docent LO/BSM op Sg Twickel in Hengelo. Eric werkt als leerplanontwikkelaar bij SLO, is lid van de ontwikkelgroep Basisdocument bewegingsonderwijs onderbouw VO en coördineert de netwerken BSM.

Hans Krens is professioneel frisbeetrainer. Hans verzorgt o.a. clinics op scholen, is lid van de Werkgroep Groei Nederlandse Frisbee Bond en is centrale contactpersoon voor Jeugdfrisbee in Nederland. info@frisbeewinkel.nl.

Foto's: (voor zover niet anders benoemd) www.frisbeeclinics.nl

Correspondentie: e.swinkels@slo.nl

PRAKTIJKONDERWIJS IN DRONTEN

Met dit artikel willen wij u een indruk geven van hoe Praktijkonderwijs Dronten invulling geeft aan het vak bewegingsonderwijs en de daaraan gerelateerde modules.

Door: Inge Konijnenbelt en Erik Leunisse

Scholen voor praktijkonderwijs hebben als doelgroep jongeren van twaalf tot en met achttien jaar, die moeite hebben met leren en daardoor geen diploma of certificaat kunnen halen binnen andere onderwijsvormen. Aan het begin van schooljaar 2002/2003 is Praktijkonderwijs Dronten met 24 leerlingen van start gegaan. Inmiddels telt de school een leerlingaantal van 126.

DRIE PIJLERS

Het praktijkonderwijs in Dronten is erop gericht leerlingen te begeleiden tot een zo groot mogelijke zelfstandigheid. De meeste leerlingen doorlopen de school in zes leerjaren. Over het algemeen is het Praktijkonderwijs in Dronten een vorm van eindonderwijs. Tijdens de opleiding willen wij deze jongeren onder andere begeleiden naar een arbeidscontract.
De drie pijlers binnen de school zijn: wonen, werken en vrijetijdsbesteding. Vanuit dit oogpunt wordt er naar gestreefd om de leerlingen praktische en zeker ook sociale vaardigheden eigen te maken. De school wil zijn leerlingen kennis geven van waarden en normen, toewerken naar een goede arbeidshouding en attenderen op een geschikte omgang met anderen.

VEEL BEWEGINGSONDERWIJS

Het vak bewegingsonderwijs heeft een even zo grote rol in het lesaanbod als de andere praktijkvakken. Alle praktijkvakken worden in blokuren aangeboden. Voor een complete les bewegingsonderwijs is anderhalf klokuur beschikbaar (dus inclusief het kleedkamergebeuren). De onderbouwleerlingen - twaalf- tot veertien-jarigen - zijn wekelijks twee blokken met hun klas in de gymzaal. De leerlingen van de middenbouw - veertien- tot zestien-jarigen - en de bovenbouwgroepen -vijftien jaar en ouder- krijgen in ieder geval één klassikaal blokuur. Het streven is dat deze leerlingen daarnaast nog een blok worden ingedeeld bij een sportgerelateerde module. Dat is afhankelijk van de stagedagen en de eigen (ontwikkel)wensen.

SPORTGERELATEERDE MODULES

Naast de lessen bewegingsonderwijs worden er eveneens andere sportgerelateerde modules aangeboden. Momenteel mogen we gebruikmaken van een judozaal. Buiten dat de activiteit judo erg uitdagend is gaat het in de onderbouw op een speelse manier ingezet worden als 'pedagogisch stoeispel' tot het bevorderen van een zekere weerbaarheid.
Bij voorkeur komt het in de middenbouw nogmaals terug.
Op de woensdagmiddag bestaat de mogelijkheid om bij de naburige atletiekvereniging training te krijgen van een atletiekleraar.
Wanneer er veel leerlingen zonder zwemdiploma binnen de school zijn, bekijken wij in samenwerking met de gemeente en het zwembad wat de mogelijkheden zijn.
Bij midden- en bovenbouwgroepen is het project 'Rots en Water', aangepast naar de inzichten en competenties van de eigen leerkracht, een mogelijke module tot het bewustmaken van jouw houding en wat die houding bij anderen teweeg brengt.

Loop- en conditietraining is bij menig leerling een populaire module. Het daadwerkelijk verbeteren van het uithoudingsvermogen is natuurlijk een nobel streven in acht weken. Toch kent de module duidelijke streefdoelen. Wij willen de leerlingen onder andere meegeven dat jij je prettig kunt voelen na lichamelijke inspanning. Wanneer zij nu positieve ervaringen opdoen met lopen, hebben zij straks een betaalbare mogelijkheid achter de hand tot sportieve ontspanning. Na deze kennismaking hebben de leerlingen geproefd aan de laagdrempeligheid van deze effectieve manier van bewegen.

‘Sport en vrijetijd’ wordt een periode lang op de woensdagmorgen aangeboden. Voor deze module zijn twee aaneengesloten blokken ingepland. Op die manier is het mogelijk om activiteiten buiten de school te ondernemen. Deze module is met name bedoeld om leerlingen te attenderen op de mogelijkheden van het ondernemen van sportieve vrijetijdsactiviteiten. Het bezoeken van een fitnesscentrum behoort tot de mogelijkheden, het aandoen van een bosrijke plaats om te moutainbiken en de trimbaan te lopen, een afspraak bij een klimcentrum of het te water gaan voor uiteenlopende activiteiten.
Buiten de lessen en de schoolkampen om is er eens per jaar een heel bijzonder soort kamp: Het bivak. Een kleine groep leerlingen legt een grote afstand te voet af. Zij lopen bepakt en slapen drie nachten onder een zeiltje in de buitenlucht. Dit is een hele speciale en leerzame ervaring.

STREEFDOELEN

Twee van de totaal veertien lesblokken in de week worden ingevuld met bewegen. Voor het praktijkonderwijs zijn er geen vastgestelde eindtermen. Om de tijd die wij in het bewegen steken te legitimeren, hebben de twee vakleerkrachten bewegingsonderwijs doelen voor het vak opgesteld die wij van toepassing achten voor de doelgroep bij ons op school en die passen bij de pijlers van de school.
Het totale schooljaar is onderverdeeld in vijf periodes, waardoor iedere periode uit ongeveer acht lesweken bestaat. Aan iedere periode zijn streefdoelen voor het vak verbonden. Het streefdoel vertelt waar het zwaartepunt gedurende die lessen op komt te liggen. Op het publicatiebord kunnen leerlingen aan de hand van de periodeposter bekijken waar aandacht aan besteed wordt. In het voor- en nabespreken van de activiteiten komt dit eveneens naar voren.

Het volgende schema is een opsomming van de periodes en de daaraan gekoppelde streefdoelen.

PERIODE	**STREEFDOELEN**
1 Kennismaken	• De leerling maakt aan de hand van niet-complexe bewegingsopdrachten kennis met de leerkracht en de organisatie binnen de les bewegingsonderwijs. • De leerling maakt aan de hand van niet complexe bewegingsopdrachten kennis met de andere leerlingen in zijn groep.
2 Eerlijk en sportief spelen	• De leerling wordt in tamelijk overzichtelijke situaties bevraagd op eerlijk en sportief spelen. • De leerling wordt gewezen op zijn eigen sterke en mindere vaardigheden en op die van de ander. Verwacht wordt dat de leerling hier op in probeert te spelen. Hieraan geeft de leerling blijk door middel van goed samenspel of bijvoorbeeld initiatief tonen tot teamoverleg. • Wanneer de leerlingen als groep goed gehoor geven aan het thema van deze module, ontstaat er ruimte om meer in de activiteit zelf liggende leermomenten aan te grijpen (denk bijvoorbeeld aan het kiezen van een geschikt overloopmoment bij een tikspel).
3 Denken aan gezondheid	• De leerling wordt aan de hand van verschillende loop- en circuitvormen uitgedaagd de grenzen van zijn persoonlijke mogelijkheden op te zoeken. • In gesprek de leerling laten weten dat bewegen in de hedendaagse maatschappij in verband wordt gezien met een gezonde levenswijze.
4 Samen sta je sterk	• De leerling wordt aan de hand van verschillende samenwerkingsactiviteiten en de gesprekken daarbij, gewezen op randvoorwaarden om tot samenwerken te komen. • De leerling wordt gevraagd te reflecteren op zijn eigen houding en bijdrage in het groepsproces. • De leerling wordt aangemoedigd om zich heen te kijken en te anticiperen op de vaardigheden van anderen.
5 Sporten bij de vereniging	• De leerling krijgt verschillende verenigingssporten aangeboden. • De leerling is in de gelegenheid zijn eigen voorkeuren te ontwikkelen. • De leerling is in de gelegenheid te laten zien wat hij bewegingsvaardig beheerst. • De leerling kan in deze vijfde periode blijk geven van wat hij in voorgaande periodes heeft opgepakt. Pakt de gehele groep dit positief op, dan ontstaat er ruimte om leermomenten die zich in de activiteit voordoen, aan te grijpen (denk bijvoorbeeld aan verschillende manier van passen bij basketbal).

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 30

Naam:	Klas:	Vak: *bewegingsonderwijs*	Periode:

	1	2	3	4	5
Accepteren van de opdracht					
Contact met de leraar					
Zelfstandigheid					
Initiatief					
Doorzettingsvermogen					
Contact met medeleerlingen					
Sportiviteit en eerlijkheid					
Enthousiasme en bereidheid					
Bewegingsvaardigheid					
Compliment:					
Leerpunt:					

VOORBEELDEN

In de vierde periode ligt het aandachtspunt van de lessen sterk op het kijken naar elkaar en het om je heen kijken. Er worden verschillende samenwerkings- en teambuildingsactiviteiten aangeboden. De titel van deze periode is: ‘Samen sta je sterk!’. In deze periode wordt gespeeld met het geven en ontvangen van vertrouwen, het maken van afspraken en het belang van het nakomen ervan.

Een mogelijke activiteit is het voetenspel. Bestaat een groep uit zes leerlingen, dan mogen zij eerst met twaalf voeten (niet twaalf stappen) de grond raken om aan de overkant te komen. Is dat gelukt, dan mag er bij de volgende oversteek één voet minder worden gebruikt. Wanneer de leerlingen alert zijn, is er tot zes voeten geen probleem; iedereen kan hinkelen naar de overkant. Meestal ontstaan daarna prachtige leermomenten! Er moeten ideeën geopperd worden, er zal overleg moeten plaatsvinden, er moeten besluiten genomen worden en tot slot moet de opdracht als groep geslaagd worden uitgevoerd, wat nog eens tot een nieuwe reeks leermomenten kan leiden.

Het is de kunst om als leerkracht het overleg aan te moedigen en in goede banen te leiden, zonder het antwoord op het bewegingsprobleem aan te reiken. Zo laat je de verantwoordelijkheid in handen van de leerlingen. Het doel is immers dat leerlingen zelf het inzicht gaan krijgen dat er op verschillende momenten gewisseld kan worden van rol; van ondergeschikt zijn, volgen en luisteren naar anderen tot de leiding durven nemen als jij een goed idee hebt. In het nabespreken wordt de leerling gevraagd te reflecteren op zijn eigen houding en bijdrage in het groepsproces. Wij zijn ervan overtuigd dat leerlingen met die vaardigheid van het reflecteren iets waardevols meekrijgen voor verschillende situaties die zij nu en in de toekomst tegenkomen.

BEOORDELEN

Vervolgens worden dergelijke processen beoordeeld. Leerkrachten willen graag met hun leerlingen communiceren welke vorderingen er in de afgelopen periode zijn gemaakt en op welk gebied er nog winst te halen is. Er is nagedacht over een passende beoordelingswijze door te kijken naar welke richting praktijkonderwijs Dronten haar leerlingen wil begeleiden en naar de doelen die de vakleerkrachten hebben opgesteld voor het vak bewegingsonderwijs. Daarin zijn keuzes gemaakt die bij onze school en bij deze leerkrachten passen.

Daar praktijkonderwijs eindonderwijs is, wordt er na de schoolloopbaan van zes jaar een groot beroep gedaan op met name de sociale vaardigheden van de leerling. Iedere leerling die bij ons onderwijs volgt, heeft zijn persoonlijke beperkingen. Wanneer zij op een werkplek terechtkomen, zullen zij extra begeleiding moeten genieten.
Opdrachten worden bijvoorbeeld niet in één keer begrepen en moeten nogmaals uitgelegd worden. Dat kost tijd. Een werk-

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 31

gever moet daarin willen investeren. Die bereidheid is groter op het moment dat de leerling zich dienstbaar en correct opstelt. Wanneer de leerling altijd op tijd aanwezig is, initiatief toon en goede contacten met zijn collega's onderhoudt, doet hij zijn voordeel. Hij vergroot de kans van slagen op zijn werkplek. Er is daarom gekozen voor een wijze van beoordelen waarbij de nadruk op dergelijke sociale vaardigheden ligt. Deze beoordelingswijze wordt schoolbreed toegepast.

Vanaf de eerste week dat de leerlingen bij ons op school komen, maken zij kennis met het groeimodel. Het groeimodel bestaat uit zes punten, namelijk: 1) accepteren van de opdracht; 2) contact met de leiding; 3) zelfstandigheid; 4) initiatief; 5) omgang met medeleerlingen / collega's; 6) doorzettingsvermogen. Voor ieder schoolvak, iedere module, elke klus en stage worden deze vijf punten beoordeeld met een cijfer van 1 tot en met 5, waarbij 5 de hoogste score is. Per vak zijn daar nog drie meer vakspecifieke punten aan toegevoegd.

RAPPORT BEWEGINGSONDERWIJS

Voor bewegingsonderwijs staan de volgende toegevoegde punten op het rapport: 7) sportiviteit en eerlijkheid; 8) enthousiasme en bereidheid; 9) bewegingsvaardigheid. Daarmee komt het rapport (onderbouw) of het portfolio (midden- en bovenbouw) voor ons vak er als volgt uit te zien:
Ieder punt is uitgewerkt, zodat het heel helder toe te lichten is waarom een leerling een bepaalde score heeft behaald. En zoals de naam 'groeimodel' al zegt; de leerling heeft de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen. In het uitgewerkte model is precies te lezen welk gedrag er van de leerling verwacht wordt om een punt hoger te scoren.

Sportiviteit en eerlijkheid

1 Je speelt NOOIT volgens de regels. Je hebt een NEGATIEVE INVLOED op anderen en de activiteit.
2 Je bent REGELMATIG ONEERLIJK. Je HINDERT wel eens anderen in hun deelname.
3 Je moet SOMS HERINNERD worden aan regels. Je neemt deel zonder op te vallen.
4 Je bent VAAK EERLIJK. Je hebt een POSITIEVE INVLOED op anderen en de activiteit.
5 Je HELPT tijdens het bewegen DE ANDER. Je DENKT MEE over de activiteit.

FOTO: INGE KONIJNENBELT

Enthousiasme en bereidheid

1 Je doet NOOIT mee.
2 Je hebt veel COMMENTAAR. Je bent WEINIG ENTHOUSIAST.
3 Je doet MEESTAL actief mee in de les. Je moet SOMS AANGEMOEDIGD worden om mee te doen.
4 Je doet ACTIEF MEE met alles in de les.
5 Je hebt VEEL PLEZIER in de les. Je doet UITSTEKEND mee.

Bewegingsvaardigheid

1 Je kunt NIET ZO MAKKELIJK bewegen.
2 Je kunt met VEEL HULP aan de meeste bewegingssituaties meedoen.
3 Je kunt MEEDOEN met de meeste bewegingssituaties. Af en toe kun je nog een BEETJE HULP gebruiken.
4 Je kunt MAKKELIJK bewegen.
5 Je kunt MAKKELIJK bewegen. Je kunt anderen bij de bewegingssituatie BETREKKEN en HELPEN.

Met behulp van het schema komt meestal snel naar voren wat de goede en wat de mindere vaardigheden van de leerling zijn. Door het compliment en het leerpunt spitst de beoordeling zich toe op de individuele leerling.

ZELFREFLECTIE BELANGRIJK

Prestaties van leerlingen worden niet vertaald naar cijfers. Waar mogelijk wordt het rapport zelfs in gesprek met de leerling ingevuld. Zeker in de midden- en bovenbouwgroep weet de leerling vaak zelf te benoemen op welk gebied zijn leerpunt ligt en wat hij graag binnen een bepaald vak wil leren. Dit wederom ter voorbereiding op stages en daarna de arbeidsmarkt. Om de zelfreflectie te vergroten vult de leerling op de stage de beoordeling eerst zelf in, daarna de stagebegeleider.
Uit het schema is op te maken dat de bewegingsvaardigheid slechts één van de negen te beoordelen onderdelen is. Een leerling die meer moeite heeft met het bewegen, blijft met een goede inzet en gepast gedrag in de gelegenheid een acceptabele score voor dit vak te halen. Een leerling met een grote bewegingspotentie, maar met bijvoorbeeld een egocentrische houding redt het niet. Wij zijn ons ervan bewust dat wij daarmee tot discussie maken of wij niet te kort doen aan de vele leermomenten die op het gebied van de activiteiten zelf te halen zijn. Echter, bekijk dan nogmaals de streefdoelen die eerder in dit artikel vermeld zijn. Bovendien kent iedere klas zijn eigen ontwikkeling. Hoe minder tijd er klassikaal geïnvesteerd hoeft te worden aan de sociale vaardigheden, hoe meer gelegenheid er overblijft om verder te ontdekken op het gebied van bewegen.

Praktijkonderwijs Dronten is een school die zich wil blijven ontwikkelen. Middels dit artikel hebben wij geprobeerd belangstellende lezers een beeld te geven van de invulling van het van Bewegingsonderwijs, zoals dat op dit moment gebeurt op Praktijkonderwijs Dronten. Mocht u willen reageren, dan kan dat per mail.

Correspondentie: erikleunisse@hotmail.com
tineingeline@hotmail.com

FITCLASS: WINST VOOR IEDEREEN!

FitClass is een concept waar voor iedereen voordeel uit te halen is. De school neemt een prominentere plek in de wijk in, de vaksectie LO krijgt er een hightech sportcenter bij binnen de school, de leerlingen krijgen een unieke kans om progressie te maken in hun fitheidniveau, ouders participeren na schooltijd en de buurt heeft binnen loopafstand een mooie sportgelegenheid om de strijd tegen inactiviteit en slechte conditie aan te gaan. *Door: Mon Honig*

HET CONCEPT

Ik werk al 25 jaar in het onderwijs en was in het verleden eigenaar van een sportcentrum met groepstrainingen, fitness, zonnebanken en squashbanen. Ik combineerde dit met het lesgeven op het Citycollege St. Franciscus. Tot vorig jaar had ik nog nooit een zo'n doordacht concept op de markt gezien als FitClass waarbij het meetbaar is hoe en wat men traint. Onze school werd benaderd door FitClass Nederland. In België heeft men het concept ontworpen en verder uitgebouwd, waaruit de Nederlandse tak is ontstaan. Het verhaal was in alle eenvoud eigenlijk simpel.

Men zocht een ruimte in een school welke de school gratis ter beschikking zou stellen. De school maakt de ruimte bruikbaar. FitClass vult de ruimte met 24 toestellen en zorgt voor begeleiding en opleiding van de docent LO. De school mag tot 17.00 uur gratis gebruikmaken van het hightech sportcenter.
Na 17.00 uur is het center open voor ouders en de buurtbewoners. Die kunnen dan trainen onder begeleiding tegen betaling en volgen dan exact hetzelfde bewegingsprogramma als de leerlingen overdag.

GESCHIKTE PLEK VINDEN

In onze fietsenkelder stonden vroeger 800 fietsen. De school telde in die tijd zo'n 900 leerlingen en iedereen kwam met de fiets naar school. Tegenwoordig hebben we 835 leerlingen en staan er op het binnenplein een kleine 125 fietsen. Veel leerlingen komen met het openbaarvervoer (zelfs als ze 10 minuten moeten wachten op de bus voor één halte terwijl het maar vijf minuten lopen is), laten zich brengen met de auto of komen te voet. De kelder werd opslagruimte en vervolgens dumpruimte een fietsenstalling voor de docenten (25 op 100 collega's). Met wat kunst- en vliegwerk werd er gebrainstormd en een beeld geschetst van de invulling van de ruimte. Alle rommel eruit, muren witten, goed aircosysteem erin, internetverbinding doortrekken, mooie vloer erin… waar een wil is, is een weg. Als sectie moesten we nog wel de directie overtuigen van het nut van deze ingrijpende verandering.

BEGINNEN MET FITCLASS

Waarom wilden we beginnen met FitClass?

- Met een relatief kleine investering konden we de leerlingen

De 'opberg'kelder

op een meetbare manier laten werken aan een betere conditie. We wilden de inactiviteit en het overgewicht bij de leerlingen tegengaan en/of verbeteren.
- Alle leerlingen worden gemeten (nulmeting) aan de hand van een fietstest gebaseerd op de Conconi-test en krijgen halverwege en aan het eind van het schooljaar een controlemeting.
- We krijgen er een derde zaal bij naast de twee die we hebben binnen de school.
- We zijn de eerste in Nederland en kunnen er veel publiciteit aan hangen.
- We kunnen de ouders van de leerlingen nog meer binnen school laten participeren.
- In het kader van de brede school krijgt de school een belangrijke plaats in de wijk door taallessen, computerlessen, fotografielessen, toneellessen en sport en bewegen in de vorm van FitClass aan te bieden.

De cardio op één rij

Onze directie zag wel brood in onze argumenten en we kregen groen licht om verder te gaan praten. Wat moest er gebeuren om het goed van de grond te krijgen:
1 de ruimte verbouwen
2 het sportcenter inrichten
3 grote opening met veel publiciteit
4 alle leerlingen bekendmaken met het concept
5 de nulmeting
6 het persoonlijk beweegplan
7 effectief aan de slag
8 het scoren van de punten
9 eindtest.

DE RUIMTE VERBOUWEN

De schilders gaven de ruimte een compleet ander en ruimer aangezicht. We hebben gekozen voor wit in verband met de ruimtelijkheid. Het zag er frisser uit en geeft een bepaalde klasse aan deze ruimte. Het aircosysteem was nog wat lastiger in verband met de grote capaciteit. Er werd gekozen voor lengtestroken langs het plafond en de machine zelf kwam in een ruimte ernaast te staan. Een speciale epoxy vloer werd gegoten over de bestaande betonnen vloer. Na een paar dagen drogen, konden we eindelijk de 24 toestellen laten bezorgen.

Leeg al een heel ander gezicht

HET SPORTCENTER INRICHTEN

Er zijn twaalf cardio- en twaalf krachttoestellen die alle werken op luchtdruk. Cardio is oneven genummerd en is dubbel, kracht is even genummerd en bestaat uit een A- en een B- nummer. Op een lijn staan de even toestellen, bij ons rechts in de zaal, en de oneven staan links op een lijn in de zaal.

Tussen de toestellen moet een bepaalde ruimte zijn in verband met interferentie van de hartslagmeters bij de leerlingen onderling. Alle toestellen staan aan de buitenrand van de zaal zodat er in het midden nog plaats is voor 24 fitnessmatjes Hierdoor ontstaan 2x24=48 werkplekken die bijv. ook nog door twee leerlingen in circuitvorm bemand kunnen worden. De maximale capaciteit die ik er kwijt kan is daarmee op 96 gekomen (drie klassen). Dit is wel eens handig als de andere twee zalen voor andere activiteiten niet bruikbaar zijn voor de sectie.

GROTE OPENING MET VEEL PUBLICITEIT

We hebben burgemeester Ivo Opstelten bereid gevonden om de opening te verzorgen omdat we de eerste school in Nederland zijn. Alle schrijvende pers en ook SBS6 en RTL en TV Rijnmond waren aanwezig bij een groots opgezette opening. De heer Opstelten werd verzocht na zijn speech op een fiets plaats te nemen en als zijn hartslag 145 bereikt had, ging het confettikanon af.

Ook dr. Hans Stam, directeur Nederlandse Hartstichting, sprak bij de opening. ‘Het is belangrijk dat mensen zich al op jonge leeftijd bewust worden van de risico’s van overgewicht. Maar hoe bereik je dat? Interactie, competitie, persoonlijk contact, herhaling: FitClass heeft alles in een. Ik zie dit project als een unieke kans om de jeugd gezond te laten opgroeien en ook gezond oud te laten worden.’
Prof. dr. Hans Buller is kinderarts en voorzitter Raad van Bestuur Erasmus MC Rotterdam: ‘Kinderartsen in Erasmus MC-Sophia zien dagelijks jonge patiënten met overgewicht.

In het midden kunnen matjes worden neergelegd

Ze hebben hartklachten of lijden aan diabetis. Als zorgverleners proberen wij te genezen, maar preventie is belangrijker. Daarom sta ik volledig achter het initiatief FitClass.'
Ook de ouders en buurtbewoners worden geprikkeld met slogans als: 'Is Pa moe… of doet Pa mee?', 'Is buurvrouw moe…. of doet buurvrouw mee?' Zij krijgen een gratis fitheidtest. Cholesteroltest, bloeddruktest, vetpercentagemeting, conditietest. Dit alles onder deskundige begeleiding van een fysiotherapeut en voedingsdeskundige. FitClass biedt voor deze doelgroepen een hoge korting als ze besluiten te gaan sporten bij FitClass. Bij de open dag van 29 september 2007 kwamen zo'n 100 mensen over de vloer waarvan 60% zich direct heeft ingeschreven. Een mooi bewijs dat dit concept aanslaat. Er kunnen maximaal 24 deelnemers in een lesuur.

ALLE LEERLINGEN BEKENDMAKEN MET HET CONCEPT

Alle docenten LO van de school hebben een specifieke opleiding ontvangen van FitClass. In de eerste weken van het schooljaar tot aan de herfstvakantie hebben we de leerlingen wegwijs gemaakt op de toestellen. Hoe te gebruiken, wat wel en wat niet doen, hoe werkt het concept, waar is het pasje voor, hoe log je in/uit, hoe scoor je punten, wat is de juiste uitvoering van de nulmeting, hoe kan ik mijn instellingen aanpassen. Dit werd in de gewone lessen LO geïntegreerd. De leerlingen waren erg enthousiast en konden haast niet wachten tot ze getest zouden worden om daarna gericht te kunnen trainen met hun persoonlijk beweegplan.

In elk toestel moet de leerling zijn pas steken zodat het apparaat alles direct instelt voor deze leerling, de juiste weerstand wordt automatisch geladen door middel van luchtdruk en er kan direct gestart worden. Als de leerling de zaal betreedt levert hij/zij de schoolpas in en krijgt een hartslagmeter en horloge om. De leerling stelt zijn/haar persoonlijke hartslagrange in (b.v. tussen 135 en 168) en is klaar om te beginnen. De meegeleverde muziek laat na twee minuten een belletje horen en weer na twee minuten een zoemer. Bij de bel wisselen de leerlingen bij de krachttoestellen (van 2A naar 2B en andersom). Een cardio-onderdeel duurt vier minuten, daarom staan er ook steeds twee dezelfde naast elkaar, bijv. twee loopbanden.

Elk A- en B- nummer bij kracht is een agonist- en antagonistbeweging, bijv. duwen en trekken horizontaal voor borst en rug, of buigen en strekken van het onderbeen voor hamstrings en quadriceps. Bij de zoemer gaat iedereen naar het volgende nummer. Dus van één naar twee, twee naar drie etc.. Na vier minuten cardio volgt dan altijd 2x2 minuten kracht.

Binnen het FitClass-principe heb je verschillende soorten trainingen. Een circuittraining, een vrije training en een mixtraining. Circuit is volgens het 2/4 minuten-principe. Vrije training is meer gebaseerd op verbeteren van de basiskracht en spierversterking. Mixtraining bestaat uit 30 minuten cardio (alle oneven nummers achterelkaar, 6x5 minuten), daarna 30 minuten kracht (alle even nummers. 12x2 minuten plus

wissels), afgesloten met 30 minuten buik- en coreverstevigende oefeningen op de matjes.

DE NULMETING

Op een fiets met een hartslagmeter om moesten de leerlingen 80 RPM blijven draaien terwijl de weerstand per minuut geleidelijk toeneemt. Als je de 80 niet meer kan draaien, is je test beëindigd. Vooraf werd bij elke leerling zijn/haar lengte gemeten, het gewicht, de rustpols en de lichaamssamenstelling. Alles werd ingevoerd in de computer waarna het testkaartje met chip werd geladen met de persoonlijke gegevens van de leerling. Het pasje wordt in de fiets gestoken. De test start. Na beëindiging van de test wordt alles gesaved op de pas (de tijd die je hebt volgehouden, je afstand, kracht die je hebt gebruikt en je hartslag) en weer in de computer terug ingelezen waarna analyse plaats kan vinden. Hierna wordt je fitheidniveau en je ideale trainingshartslagzone bepaald en je vetpercentage. Afhankelijk van je test, gewicht, leeftijd, geslacht word je ingedeeld in een fitheidsladder van één tot zeven. Eén is laag en zeven is hoog. Het streefdoel is vijf wat voor iedereen haalbaar is en behouden kan blijven door ca. 2,5 á 3 uur per week gezond te sporten.

HET PERSOONLIJK BEWEEGPLAN

Het doel van het beweegplan is om punten te scoren. Deze punten kun je sparen door te sporten binnen je persoonlijke hartslagwaarden. Wekelijks moet je een bepaald aantal punten scoren en dat twaalf weken lang. Voor verschillende activiteiten krijg je verschillende punten. Met hartslagmeting per 10 minuten, maar ook zonder hartslagmeting (wel punten, maar minder) ook per 10 minuten, of teamsporten per 30 minuten.

Het persoonlijke 12-weken-beweegplan is gebaseerd op drie belangrijke punten:

1 frequentie: het aantal keren dat je per week sport
2 intensiteit: je hartslag bepaalt of je hebt gesport of dat je ‘slechts’ hebt bewogen
3 tijd: de totale duur van je training.

EFFECTIEF AAN DE SLAG

Het doel is duidelijk. Train zoveel mogelijk binnen je eigen hartslagzone. Elke seconde binnen je persoonlijke range zorgt er dan voor dat je horloge dat registreert. Zit je er boven, dan staat de tijdwaarneming stil. Zit je er onder, dan staat hij ook stil. Vals spelen wordt dan ook erg lastig. Het stimuleert de leerling ook om zich meer in te spannen. Ze willen die tijdwaarneming zien lopen. Als het loopt, zijn ze goed bezig, anders bewegen ze voor niets.

De docent bepaalt in het systeem op welke tijden wat voor les er klaar staat op de terminal. Doelen op korte termijn: elke week je cardiopunten halen. Middellange termijn: bij de her-

Twee van elk

Vooraf gedegen instructie

test één level hoger scoren. Langetermijn: fitheidniveau vijf of hoger. Via de website kan je de punten registreren die je elke week hebt gehaald. Dit kan van huis uit of via de twee terminals die in het sportcenter staan. De leerlingen hebben de beschikking over een moderne hartslagmeter die nauwkeurig in de gaten houdt hoe de inspanningen verlopen. De hartslagmeter communiceert draadloos naar het FitClass-systeem welke tijdens de duur van het hele programma de prestaties omzet in punten. Sjoemelen met de punten heeft geen zin omdat de controlemeting na twaalf weken je exact vertelt hoe je er conditioneel voorstaat.

Overmatige inspanningen worden vermeden doordat binnen de eigen hartslagzone getraind wordt. Ook demotiverende competitie tussen leerlingen onderling wordt met het persoonlijk beweegplan voorkomen. Sterker nog: wie met een slechte conditie start, zal in korte tijd meer vooruitgang boeken dan diegene waarvan de conditie al heel behoorlijk is. En vooruitgang is de prikkel van het FitClass-concept. Er is een stapsgewijze conditieopbouw terwijl de leerlingen weer leren bewegen met plezier.

HET SCOREN VAN DE PUNTEN

In een tabel kan je aflezen welke activiteiten punten opleveren. Maar het kan ook door zonder hartslagmeter op de fiets naar school te komen, of stevig wandelen, of skaten, etc.. Ook in de lessen LO scoor je punten of bij je sportclub of wanneer en waar dan ook.

EINDTEST

Aan het eind van het jaar, in juni, wordt iedereen opnieuw getest en dan garandeert FitClass dat als elke week het benodigde aantal punten is gehaald per twaalf weken, je minimaal één level hoger scoort en dat iedereen binnen twee jaar op level vijf of hoger zit. Zo is het hele jaar door (okt-mrt-juni) een goed beeld te krijgen van de fitheid van de school.
Het is de verantwoordelijkheid van de leerling om vervolgens bijvoorbeeld in de pauze of na school niet te snacken en te snoepen. De school heeft een verantwoordelijkheid door de leerlingen niet buiten school voor overlast te laten zorgen als ze gaan shoppen en biedt daarom een bepaald assortiment aan in de kantine waardoor de leerlingen dichterbij school blijven. Het zal een geleidelijk proces worden om het aanbod vanuit de kantine aan te laten sluiten bij de nieuwe bewustwording van de leerlingen. Als je vetpercentage 33% blijkt te zijn, schrikt dat toch af om opnieuw die hamburger te bestellen. Alle derdeklassers krijgen naast het FitClass-programma ook nog een programma voeding en bewegen. De gemeente Rotterdam laat alle 100.000 scholieren testen door middel van het mobiele testlab van FitClass en is ook de eerste gemeente die actie heeft ondernomen in de strijd tegen overgewicht en inactiviteit met de burgemeester voorop.
Het Citycollege St. Franciscus loopt voorop in deze strijd en doet daarom ook mee aan de FitClass School Challenge en ook het Superfit-programma. Heb je een grote achterstand in je conditie, dan is de kans ook groot dat je wint omdat je de meeste progressie kan boeken.

Auteur: Mon Honig, is leraar lichamelijke opvoeding en roostermaker op het Citycollege St. Franciscus te Rotterdam.

Namen fotografen:
Mon Honig
Henk Mikkers
Rob Cornelder

Correspondentie: mhonig@citycollege.nl of www.fitclass.nl, info@fitclass.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 37

R

NOTULEN WINTERVERGADERING D.D. 8 DECEMBER 2007

1 OPENING

Van Driel opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom.
Het is de afgelopen maanden een intensieve tijd geweest voor de KVLO. Er zijn veel ontwikkelingen gaande. Het is goed om daar vandaag met elkaar over te spreken.
Een speciaal welkom aan de ereleden Ten Hoopen, Retera en Statema. Vd Gugten zal vanmiddag aanwezig zijn.

Gert van Driel en Marianne van Bussel

Bericht van verhindering is ontvangen van de afdeling De Noorder, Rijk van Nijmegen, 't Suydenvelt en Zeeland en de ereleden Bos, Crum, De Heer, Kan, Van der Loo, Neutkens en Rijpstra.

2 MEDEDELINGEN

- Sinds de Voorjaarsvergadering d.d. 25 mei 2007 zijn de volgende leden overleden:
  de heer A.G.J. ten Hove uit Rijssen (Afd. Twente)
  de heer K.A. de Jong uit Oudehorne (Afd. Friesland)
  de heer W.H.C. Vermeulen uit Eindhoven (Afd. Oost-Brabant)
  de heer A. de Vos uit Apeldoorn (Afd. De IJsselstreek)
  de heer M.T. Jansen uit Emmeloord (Afd. De IJsselstreek).
  De vergadering herdenkt hen met enkele ogenblikken stilte.
- Ledenaantallen op peildatum 8 december. Het totale aantal leden bedraagt **9297** (2006: 9195), waarvan **8604** gewone leden (2006: 8464) en 693 kandidaat-leden (2006: 768). Per 1 januari 2008 worden 334 leden (in 2006: 338) afgevoerd die hun lidmaatschap hebben opgezegd. De ledenwinst in 2007 bedraagt per saldo op de peildatum van 8 december 102 leden (in 2006: 108). (N.B.: Deze cijfers wijken vanwege een technische fout in het nieuwe ledenadministratiesysteem af van de cijfers die in de Wintervergadering zijn bekendgemaakt. De conclusie dat het aantal kandidaat-leden is gegroeid ten opzichte van het aantal gewone leden is dus ook niet juist. Nader onderzoek daarnaar komt dan ook te vervallen.)

Herman Wassenaar

- De Voorjaarsvergadering 2008 zal gehouden worden op 16 mei in het Atlantic Hotel te Den Haag - Kijkduin. De afdeling 's Gravenhage heeft de organisatie op zich genomen. Wassenaar meldt dat op 15 mei een bezoek aan de Haagse Sporttuin is gepland met daarna een actief programma aan het strand van Scheveningen, gevolgd door een diner. Het hoofdbestuur beveelt de afdelingsbesturen deze dag aan.
- Nieuwe medewerkers KVLO: Vanaf 1 januari 2008 zal Marchien Klappe als nieuwe stafmedewerker school en sport op vrijdag ingewerkt worden door Aernout Dorpmans, die eind dit cursusjaar met pensioen gaat. We verwachten hiermee iemand met enthousiasme, ondernemingszin, kennis en enige ervaring in ons midden te krijgen.

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 38

Vertrek medewerkers KVLO: Don Koehorst en Martin Merkelbag hebben een andere functie aanvaard en zullen hun werkzaamheden bij de KVLO beëindigen.

- De volgende bestuursleden hebben na de Voorjaarsvergadering afscheid genomen van hun bestuur:
  afd. Drenthe, dhr. Elco de Groot
  afd. Drenthe, dhr. Hans Koekkoek
  afd. Drenthe, dhr. Klaas Luten
  afd. Drenthe, dhr. Michiel Riemslag
  afd. Friesland, mw. Jetty Meijer
  afd. Limburg, dhr. Wil Koch
  afd. Limburg, mw. Carin Veringa
  afd. Limburg, dhr. Rik Vronen
  afd. Oost-Brabant, dhr. Hans van den Einden
  afd. Oost-Brabant, dhr. Rien van Oijen
  afd. Oost-Brabent, mw. Margriet Vrijhoef
  afd. IJmond, dhr. Peter Appel.
  Het hoofdbestuur was aanwezig.
- Sinds de Voorjaarsvergadering is de KVLO erepenning uitgereikt aan dhr. Piet van Dortmont, afdeling West-Brabant.
- De volgende KVLO-leden hebben sinds de Voorjaarsvergadering de zilveren KVLO-speld ontvangen:
  dhr. Hans van Einden, afd. Oost-Brabant
  dhr. Wil Koch, afd. Limburg
  dhr. Hans Koekkoek, afd. Drenthe
  dhr. Klaas Luten, afd. Drenthe
  dhr. Rien van Oijen, afd. Oost-Brabant
  dhr. Michiel Riemslag, afd. Drenthe
  dhr. Jules van der Horst, afd. West-Brabant
  dhr. Huub van Rijn, afd. West-Brabant
  mw. Margriet Vrijhoef, afd. Oost-Brabant
  dhr. H. Ashman, 50 jaar KVLO-lid
  dhr. H. Beukman, 50 jaar KVLO-lid
  mw. C. Bierling, 50 jaar KVLO-lid
  dhr. A. van Boheemen, 50 jaar KVLO-lid
  mw. M. Das, 50 jaar KVLO-lid
  dhr. J. Havelaar, 50 jaar KVLO-lid
  dhr. A. van Dorst, 50 jaar KVLO-lid
  mw. E. Janssen-v.d.Nat, 50 jaar KVLO-lid
  Het hoofdbestuur was veelal aanwezig.
  Van Driel overhandigt ter vergadering de zilveren KVLO-speld aan Jules van der Horst, afdeling West-Brabant.
- Op 20 november 2007 is de afdeling IJmond na een 41-jarig bestaan opgeheven. In een waardige bijeenkomst zijn oud-bestuursleden in het zonnetje gezet. Ed van Wijk kreeg voor zijn 20-jarig voorzitterschap van de afdeling alsnog het erelidmaatschap van de afdeling IJmond. De leden zijn ingedeeld in de afdeling Haarlem e.o. of de afdeling Noord-Holland. De grens loopt vanaf de kust tussen Beverwijk en Heemskerk in een 'rechte' lijn naar het oosten tot en met Assendelft. Alle leden die in plaatsen wonen ten zuiden van deze lijn zijn ingedeeld bij de afdeling Haarlem e.o. en iedereen ten noorden bij de afdeling Noord-Holland.
- Mededelingen namens de Groepering Thomas van Aquino. Doorenbosch meldt inzake het protocol bewegingsonderwijs PO dat in het novembernummer van het MR Magazine een geheel andere invalshoek is gekozen dan verwoord in de notulen van de Voorjaarsvergadering 2007.
  Op 14 november a.s. vindt de 40e Thomas Oriëntatiedag plaats met als inleider Midas Dekkers.
  Hij zal het nut van gymnastiek op school ter discussie stellen. Het is goed om te ervaren dat we met elkaar geïnspireerd met ons vak bezig zijn.
- Studiedagen en cursussen 2007:
  BSM:
  - Landelijke studiedag BSM was op 26 april 2007 te Nieuwegein met 85 deelnemers en is wegens groot succes herhaald op 20 september 2007 te Nieuw Vennep met 74 deelnemers.
  - Op 12 december vindt de bezemcursus 'Starten met BSM' plaats.

  PO:
  - Landelijke studiedag PO werd gehouden op 6 november in Zwolle met 264 deelnemers.

  Praktijkonderwijs:
  - Op 28 november is de landelijke studiedag praktijkonderwijs gehouden in IJsselstein met ruim 90 deelnemers. Het was een zeer geslaagde studiedag.

  LO2 vmbo:
  - Op 5 juni is in Zeist een bijeenkomst LO2 vmbo gehouden met 43 deelnemers.
  - Op 7, 20 en 27 november zijn drie bijeenkomsten voor startende scholen LO2 vmbo gehouden in Tilburg en Zeist met respectievelijk 15, 20 en 27 deelnemers.

  Vernieuwde onderbouw VO:
  - Op 29 mei, 18 september en 4 december zijn er bijeenkomsten vernieuwde onderbouw VO geweest met respectievelijk 15, 14 en 12 deelnemers.
  - Het netwerk onderbouw VO zal ook in 2008 voortgang vinden.

  EHBO-cursussen:
  Aan de EHBO-cursussen wordt enthousiast deelgenomen. In Zeist zijn er na de Voorjaarsvergadering twee basiscursussen gegeven: op 3 en 10 oktober met 15 deelnemers en op 14 en 28 november met 18 deelnemers. Ook zijn tussen juni en november zeven cursussen op locatie gehouden met 9 tot 15 deelnemers.
- Voor 2008 zijn de volgende studiedagen bekend:
  - Op 24 januari is de tweejaarlijkse conferentie Bewegen en Sport mbo (inschrijving is gestart) en wordt in Amsterdam georganiseerd.
  - Op 7 februari wordt de landelijke studiedag VO op de Halo in Den Haag georganiseerd (inschrijving is reeds gestart).
  - De studiedag speciaal onderwijs zal waarschijnlijk in april 2008 plaatsvinden.
  - Wegens groot succes afgelopen jaar zal de studiedag BSM in april 2008 herhaald worden.
- Sportiefste School: voor het jaar 2008 is het voortgezet onderwijs aan bod. De opzet zal enigszins gewijzigd worden en is gesprekspunt met de Alliantie School & Sport, NOC*NSF en de Nationale Sportweek. Voorlopige

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 39

datum: donderdag 3 april 2008.

- Sportactieve School: Op 19 december a.s. vindt weer een feestelijke uitreiking plaats van de eerste certificaten Sportactieve School 2007-2008 op het School en Sport Plaza in Utrecht.
  Inmiddels zijn 79 VO-scholen en 66 PO-scholen gecertificeerd.
- Op 9 juni vond de succesvolle Mission Olympic the School Final plaats in Amsterdam met 120 scholen.
- Landelijke Voetbaldag SO: Op 22 mei 2008 zal er weer een landelijke voetbaldag voor speciaal onderwijs cluster 3-scholen plaatsvinden op het KNVB-complex te Zeist, georganiseerd door KNVB en KVLO.
- Alliantie School & Sport, *samen sterker*. In het kader van de Alliantie School & Sport komt er in 2008 een bedrag van € 600.000,- beschikbaar voor sprintpremies voor mbo-scholen om bewegen weer in de onderwijsprogramma's op te nemen.
- Kwaliteitsproject. Wederom nemen vijf scholen deel aan het kwaliteitsproject: Esdalcollege te Emmen, Trinitascollege te Heerhugowaard, Dr. Nassaucollege te Assen, Ichthuscollege te Driehuis en het Strabrechtcollege te Geldrop (schooljaar 2007-2008).
- Het aantal personen dat zich heeft ingeschreven voor het Initieel Register bedraagt op dit moment: 200.
- Het hoofdbestuur wil graag meer zicht krijgen op het aantal scholen waar lobos/BOS-medewerkers - in tegenspraak met het protocol - zonder toezicht, dus feitelijk zelfstandig als vakleerkracht, voor de klas staan. Indien u scholen kent, dan graag naam en onderwijstype (PO, SO, VO) doorgeven aan Corry Dijkstra (*corry.dijkstra@kvlo.nl*).

3 NOTULEN VOORJAARSVERGADERING D.D. 25 MEI 2007

Blz 37, regel 15, afd. AGOV, inzake de regelgeving persoonsgegevens op de website. Is daar een vervolg aan gegeven?
Verwezen wordt naar de ter vergadering uitgereikte notitie Persoonsgegevens op website.
Blz 37, regel 50, inzake de contacten met het Kabinet.
Wat is de stand van zaken?
Van Driel: er is gesproken met de onderwijs- of sportspecialisten van de grootste partijen. Er wordt geïnvesteerd in een open communicatie. De sfeer wisselt per partij en onderwerp.
Blz. 38, regel 37, Vd Langenberg, afd. 's Gravenhage: Vd Laan moet zijn Vd Langenberg. Daarbij wordt gemeld dat Vd Langenberg niet meer het woord voert namens de afdeling 's Gravenhage.

4 VOORSTELLEN HOOFDBESTUUR

a Registratie

Het hoofdbestuur stelt enkele wijzigingen voor in het reglement KVLO-registratie.
Hierbij wordt toegelicht dat het rapport Rinnooy Kan insteekt op professionalisering. De registratie van de KVLO dient momenteel als voorbeeld. We proberen met andere vakverenigingen tot een model te komen.
De voorgestelde wijzigingen worden aangenomen.

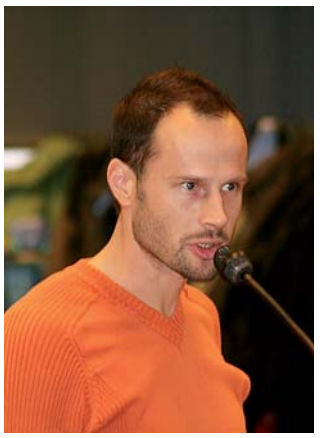

Uitreiking certificaat aan J.W. Bruil van de afdeling Gelre

De certificaten t.b.v. bewijslast van de registratiepunten zijn ontwikkeld. Aan J.W. Bruil van de afdeling Gelre wordt het eerste exemplaar uitgereikt.

b KVLO beleidsplan 2008-2012

Van Driel vraagt de vergadering of het verstandig is het beleidsplan nu te bespreken, of een ieder nog in de gelegenheid te stellen hierop commentaar te geven en vaststelling door te schuiven naar de Voorjaarsvergadering 2008.
Snijders Blok, afd. AGOV heeft moeite met de volgorde op de agenda. Hij stelt voor eerst het contributievoorstel te behandelen, vervolgens de begroting en dan het beleidsplan.
Vd Horst, afd. West-Brabant heeft hier bezwaar tegen en stelt voor te beginnen met het beleidsplan, dat moet voorop staan. Daarna de financiën behandelen.
Besloten wordt dat de volgorde van de agenda wordt aangehouden.
Nienhuis, afd. Delft: de visie in het beleidsplan is helder. Zijn zorg ligt daarin dat de kern van het vak dreigt ondergesneeuwd te raken door randzaken.
Snijders Blok, afd. AGOV deelt deze zorg. Daarnaast acht hij de tijdstermijn om het beleidsplan vast te stellen te kort. Een aantal zaken genoemd in de kaderbijeenkomst is niet verwerkt. Het voorstel van de AGOV is behandeling van het beleidsplan door te schuiven.
Doorenbosch, Groepering Thomas, stelt ook voor de vaststelling van het beleidsplan door te schuiven.
Vellener, afd. Twente, sluit zich hierbij aan. Hij vraagt of de

Jacob Nienhuis

Gé Doorenbosch

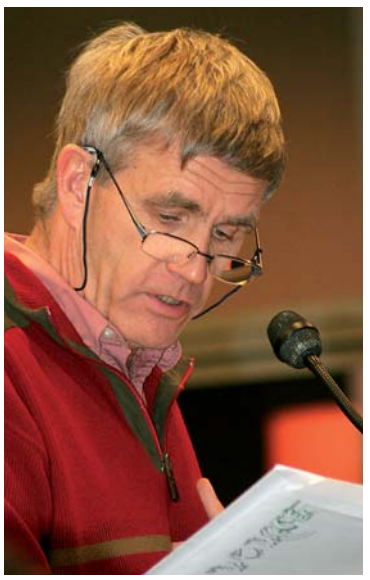
LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 40

Menny Vellener

kosten in het definitieve voorstel inzichtelijker gemaakt kunnen worden. Van Driel licht toe dat een aan het beleidsplan gekoppeld activiteitenprogramma inzicht geeft in inzet van mensen, middelen en de prioritering.
Nienhuis, afd. Delft, koppelt het beleidsplan aan de CAO-onderhandelingen, met name voor wat betreft de werkdruk. Extra werk moet gefaciliteerd worden. Daarbij gaat het zowel om de vele plannen van de KVLO, als om de vele werkzaamheden voor een docent LO.
Van Driel: we zullen ons richten op de kern van goed bewegingsonderwijs, zowel op niveau van taken voor de KVLO, als op leraarniveau.
Post: kunnen de niet verwerkte opmerkingen (b.v. over schoolsport) uit de kaderbijeenkomst alsnog opgenomen worden in het beleidsplan?
Van Driel: we geven de komende tijd nog gelegenheid voor op- en aanmerkingen via de e-mail. Dit onderwerp wordt opnieuw ter besluitvorming geagendeerd voor de Voorjaarsvergadering 2008.

c Weerstandskas

Het hoofdbestuur stelt voor de weerstandskas op te heffen omdat er geen deelnemers meer zijn en de gelden toe te voegen aan het actiefonds. Het voorstel wordt aangenomen. Als attentie ontvangt het laatste lid van de weerstandskas een bloemetje.

Job Heeneweer

5 BEGROTING 2008

De begroting 2008 ligt ter inzage bij de afdelingsbesturen.
Het hoofdbestuur stelt voor de contributiebedragen te verhogen.
Van Haselen, afd. De Graafschap: waar ligt precies de reden voor contributieverhoging?
Van Bussel licht toe dat we al enige jaren werken met een tekort op de begroting door lastenstijging en geldontwaarding. Door de verkregen subsidies in het kader van de Alliantie behaalden we afgelopen jaren toch een positief resultaat. Dit jaar echter zijn de subsidies minder en willen we het evenwicht in de begroting herstellen.
Nienhuis, afd. Delft, pleit ervoor om kritisch om te gaan met sponsoring.
Van Haselen, afd. De Graafschap, acht de rol van de subsidies in de stukken ondoorzichtig. Betekent dit dat wanneer de subsidies wel volledig verstrekt worden de contributie wordt verlaagd? Het lijkt dat wij de projecten van de overheid bekostigen.

Peter van Haselen

Van Bussel: de subsidies ontvangen wij voor het uitvoeren van diverse activiteiten. Echter, met deze gelden hebben wij ook een deel van onze overhead kunnen financieren.
Van Driel: subsidies zijn grillig en niet te voorspellen. De contributieverhoging volgt de inflatie en niet de kosten van projecten. In de voorafgaande jaren is het gebruik van subsidiegelden op de begroting telkens gemeld, ook in de penningmeestersvergaderingen.
Doorenbosch, groepering Thomas: het getuigt van gezond beheer om de begroting te laten sporen met de exploitaties. Subsidies zijn daar niet voor bestemd. Hij ondersteunt het voorstel van het hoofdbestuur.
Met één stem tegen wordt het voorstel tot contributieverhoging aangenomen.

6 VERKIEZING HOOFDBESTUUR

In 2008 treden statutair af en hebben zich herkiesbaar gesteld mr. H.K. Evers, de heer L.B. Boetes en mw drs. B Zandstra. Er zijn geen tegenkandidaten gesteld. Zij worden onder applaus opnieuw benoemd.
Van Driel kondigt aan dat hij nog twee jaar beschikbaar is als voorzitter van de KVLO. Hij is zeer gemotiveerd voor zijn taak als voorzitter maar er is een aantal redenen om in deze rol terug te treden. De nagenoeg gelijke leeftijd van de DB-leden vraagt om een goed rooster van aftreden, om tevens verjonging van het hoofdbestuur te bevorderen. Daarnaast spelen persoonlijke redenen, zoals het wat minder op pad zijn. In de Voorjaarsvergadering 2008 volgen mededelingen over het plan van aanpak voor zijn opvolging.

7 GO-ZAKEN

Evers geeft een toelichting op de stand van zaken. Na een moeizaam proces zijn in alle sectoren CAO's afgesloten, al of niet met stakingsdreiging. De salarisparagrafen lopen uiteen. In het hbo is voor drie jaar 11,9% salarisverhoging behaald. De laatste verhoging gaat in vlak voor de aflooptijd van de CAO; een goed resultaat. Bij de onderhandelingen in het mbo was

Reinier Teekens

het taakbeleid het struikelblok. Er is een tweejarige CAO met structureel generiek ca. 7,4% salarisverhoging. De bapo-regeling is versoberd. In het PO waren dit de laatste onderhandelingen met de minister; de volgende onderhandelingen worden gevoerd met de werkgeversorganisatie. Er is een tweejarige CAO met 6,9% salarisverhoging. In het PO heeft de bapo niet ter discussie gestaan. In het VO waren de onderhandelingen voor de eerste keer met de VO Raad. Voor werkdrukvermindering is weinig mogelijk, met name vanwege het lerarentekort en de 1040-urenkwestie. Vlak voor de geplande acties is overeenstemming bereikt over een eenjarige CAO met een salarisverhoging van 3,9%. 2,4% verhoging generiek en een verhoging van de eindejaarsuitkering met 1,5%, ook generiek. Samen betekent dit 3,9%, nog te realiseren in dit jaar. Begin volgend jaar gaan nieuwe gesprekken beginnen voor een nieuwe CAO vanaf 1 augustus 2008.

Snijders Blok, afd. AGOV, complimenteert Evers en Veenstra met de bereikte resultaten.

Veenstra: complimenteert het kader voor hun reacties op de stakingsoproep. Dank voor de getoonde inzet. Het zou kunnen dat deze oproep binnen aanzienlijke tijd weer komt.

Nienhuis, afd. Delft: het werkdrukprobleem is een kip-ei-probleem. Veroorzaakt de hoge werkdruk het lerarentekort of werkt het lerarentekort de hoge werkdruk in de hand?

Ten Hoopen: hoe is het met doorwerking van de salarisverhogingen in de pensioenen?

Evers: de salarisverhogingen werken door in de pensioenen. Dit is de reden dat altijd gestreefd wordt naar structurele salarisverhogingen.

Actieplan LeerKracht van Nederland

Het hoofdbestuur wil graag weten hoe de KVLO-leden over de verschillende thema's en details uit dit actieplan denken.

Evers geeft een korte toelichting op de historie van het actieplan. De minister heeft de commissie Rinnooy Kan benoemd vanwege de dreiging van een lerarentekort in alle sectoren, maar met name in het mbo en VO. Daartoe moeten meer mensen geïnteresseerd worden in werken in het onderwijs. De beeldvorming over de arbeidspositie in het onderwijs moet verbeterd worden. Het actieplan wordt aan de hand van vijf onderdelen besproken.

Sterker Beroep

Evers leidt het onderdeel in. Wij hebben een landelijke beroepsvereniging met mogelijkheid tot registratie. Hoe denken

Herman Rotting

wij erover deze eigen beroepsvereniging los te laten en onszelf onder te brengen in een landelijke organisatie als het SBL? Evers licht daarbij toe dat de KVLO en onze registratie wat het hoofdbestuur betreft zal blijven bestaan. Kwaliteit moet namelijk vakspecifiek toegerust worden. Dat doet het SBL niet. Het SBL kan wel een goed instrument zijn voor diverse andere beroepsgroepen die niet goed georganiseerd zijn. We blijven met hen in gesprek, met erkenning van onze identiteit en zelfstandigheid.

Vanuit de vergadering wordt benadrukt dat we onze eigen vereniging niet moeten loslaten; dit kan ten koste gaan van het enthousiasme van de individuele leraar. Wel zien we kansen voor het SBL bij de organisatie van andere vakverenigingen.

Scholingsfonds

Evers licht toe dat het doel van het scholingsfonds meer carrièreperspectief en aan de hand daarvan meer beloning is voor de leraar. Er is niet alleen aandacht voor upgrading, maar ook voor verbreding en daardoor bredere inzetbaarheid binnen de school. Het scholingsfonds zal een landelijk orgaan worden. Wel blijft scholing de verantwoordelijkheid van de school in het kader van de wet BIO.

Sjoerd Stek

De aanwezigen zijn blij met de aandacht voor professionalisering van de leraar. Het is een kans voor meer inhoudelijke kwaliteit. Er zijn echter wel een paar kanttekeningen. Hebben leraren, gezien hun werkdruk, wel voldoende tijd voor bijscholing? En is de upgrading geen gevaar voor de problematiek van het lerarentekort in het PO en vmbo? Er wordt voor gepleit om de gelden voor scholing te oormerken. Evers meldt dat het nu voor het eerst is dat de minister geld zo duidelijk voor dit doel bestemt. Mogelijk kunnen de gelden benut worden voor de nascholing van pabo-studenten; deze leergang wordt momenteel geëvalueerd.

Na de lunch worden het erelid Vd Gugten en de heer Beyersbergen van Henegouwen hartelijk welkom geheten. De aanwezigheid van de heer Beyersbergen van Henegouwen wordt zeer gewaardeerd gezien zijn hoge leeftijd en het feit dat hij inmiddels 68 jaar lid is van de KVLO.
De bespreking van het actieplan LeerKracht van Nederland wordt vervolgd.

Professionele school

Evers licht toe dat na de ontstane kloof tussen management en personeel ingezet wordt op een omslag naar de zelfverantwoordelijke, professionele leraar. Daartoe wordt een aantal plannen genoemd: versterking medezeggenschap, professioneler personeelsbeleid en meer inzet van OOP met als gevolg meer ruimte voor de kerntaak van de leraar. Hierbij moet bedacht worden dat meer inzet van OOP geen alternatief is voor het lerarentekort.

Hans Reinierse

Hierbij wordt vanuit de vergadering opgemerkt dat de inzet van meer OOP de werkdruk niet verlaagt, maar alleen taken verlegt. Met betrekking tot de werkdrukverlaging in het VO wordt gesproken over organisatorische verbeteringen; in het PO komt er geld voor. Evers licht hierbij toe dat een evenredig deel van het budget van 1,2 mrd naar de sectoren VO en mbo gaat. De verdeling hiervan is nog niet bekend; daarover moeten de gesprekken nog beginnen.

Medezeggenschap

Van Driel vraagt de aanwezigen naar hun ervaringen met medezeggenschap. In het veld spelen twee problemen. Ten eerste is medezeggenschap van bovenaf ingesteld en had daardoor een slechte start. Ten tweede is er verschil in beschikbare tijd voor het management ten opzichte van de leden van de MR. Daarbij komt dat te kritisch gedrag van de kant van de MR (leraar) risicovol kan zijn voor de positie op school. Wil de medezeggenschap werken en breed gedragen worden, moet er ruim vrijgesteld worden van lessen en moet het rooster goed geregeld zijn. Daarnaast is er behoefte aan training voor de medezeggenschapsraden omdat medezeggenschapsraden lang niet altijd optimaal functioneren.
Er zijn voorbeelden van scholen waar het na veel overleg wel goed geregeld is. Voorgesteld wordt deze ervaringen te inventariseren en daarover te publiceren. Wellicht is het goed een andere vorm van MR-structuur te overwegen met als doel meer communicatie tussen de MR en de rest van het personeel. Op deze manier zou de medezeggenschap breder gedragen worden. De WMS biedt hiertoe veel mogelijkheden. Evers benadrukt dat goede afspraken over facilitering gemaakt kunnen en moeten worden. De mentaliteitsomslag naar professionele, zelfverantwoordelijke leraren is een tweede, wellicht het belangrijkste aspect, waarvoor scholing nodig is.

De aandachtige aanwezigen

Betere beloning

Evers: het verkorten van carrièrelijnen kost het grootste deel van het budget. De uitvoering hiervan ligt overigens deels bij een volgend Kabinet. Er moet nog veel onderhandeld worden. De verkorte carrièrelijn is voor de jongere leraar (45-) een behoorlijke inkomensverbetering. Het wegvallen van de automatische periodiek is marktconform en kan geschrapt worden als de carrièrelijnen verkort zijn en er sprake is van goed personeelsbeleid en functioneringsbeloning. Dit zijn voorwaarden vooraf. Knelpunten in de onderhandelingen zullen zijn de verhoging van de arbeidsduur en het loslaten van de bapo. Uitgangspunt hierbij is dat personeelsbeleid geprofessionaliseerd moet worden en een kernzaak is in de school.
Vanuit de vergadering bestaat de indruk dat de voorstellen van Plasterk uiteindelijk uit de eigen middelen betaald worden. Dit is niet terecht; onderwijs is iets dat de gehele maatschappij aangaat.
Probleem bij upgrading met inkomensverbetering is dat dit op grotere schaal niet haalbaar is voor een school. Daarnaast zal het in de praktijk heel moeilijk zijn om het functioneren objectief te beoordelen. Vooral omdat het onderwijs een platte organisatie is met veel arbeid van hetzelfde niveau is het lastig om kwaliteit te definiëren en te meten.
Aandacht wordt gevraagd voor de positie van de nahossers die ook de bapo wellicht zien verdwijnen. Het afschaffen van de

Mike Plemper van Baalen

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 43

bapo kan ten aanzien van het lerarentekort averechts werken omdat men dan gaat sparen om eerder te kunnen stoppen met werken. Evers licht hierbij toe dat als de bapo afgeschaft wordt, altijd voorzien zal worden in een overgangsregeling. Bovendien zal de bapo in dat geval vervangen worden door levensfasegericht personeelsbeleid. De mogelijkheid bestaat ook dat de bapo alleen versoberd wordt. Dit hang af van de onderhandelingen.
Er wordt verschillend gedacht over het loslaten van de automatische periodiek. Enerzijds wordt gesteld dat we hier iets zakelijker mee moeten omgaan, mits er maximaal objectieve criteria vastgesteld worden voor functioneringsbeoordeling en de carrièrelijnen verkort zijn. Anderzijds wordt graag vastgehouden aan de automatische periodiek, behalve bij disfunctioneren.
Over de mogelijke 40-urige werkweek wordt opgemerkt dat dit alleen vrijwillig kan met een passende beloning en het recht dit zelf weer te verminderen.
Het onderwerp maximum lessentaak is een onderwerp dat gedelegeerd is aan de MR en per school verschillend geregeld kan zijn.
De afspraken op basis van dit actieplan worden waarschijnlijk convenantafspraken waar partijen elkaar aan kunnen houden.
Van Driel geeft aan dat alle hier genoemde ideeën meegenomen worden in het overleg. Zonodig zullen ledenraadplegingen georganiseerd worden.

8 RONDVRAAG

Er zijn geen schriftelijke vragen binnengekomen.
De Graafschap: een pabo-afgestudeerde met opleiding KNGU niveau 3 en staat voor de klas. Kan dit?
Van Driel: dit soort zaken moet de school bij de inspectie melden.
De Wijn, afd. Friesland, vraagt naar brief van de KVLO voor het verrekenen van de contributie met het brutoloon.
Van Bussel licht toe dat wij ernaar streven dat de leden de brief met hun persoonlijke informatie volgend jaar via de website kunnen downloaden. Helaas is dit door problemen met het nieuwe computersysteem voor de ledenadministratie dit jaar nog niet gelukt.
Bruil, afd. Gelre, heeft behoefte aan een kwaliteitsonderzoek onder de leden ten aanzien van het blad Lichamelijke Opvoeding.
Van Driel: het hoofdbestuur denkt erover een breed tevredenheidsonderzoek onder de leden te houden; daar kan de *Lichamelijke Opvoeding* onderdeel van uitmaken.
Stroomer, afd. Noord-Holland: komt er een vervanger voor Don Koehorst?
Van Driel: dit is nog niet bekend. Nader bericht hierover volgt.
Stroomer, afd. Noord-Holland: Rotting heeft tijdens de Voorjaarsvergadering kritische opmerkingen ten aanzien van het hoofdbestuur geplaatst. Is daar iets mee gedaan?
Van Driel: daarover is een aparte bestuursvergadering gehouden. Het hoofdbestuur kon zich niet vinden in de gemaakte opmerkingen. Er is geen sprake van onderling wantrouwen.
Over het genoemde gebrek aan transparantie is besloten dat wordt bekeken of de organisatiestructuur moet worden gewijzigd. Voorstellen hieromtrent volgen.
Vellener, afd. Twente: fijn dat een vertegenwoordiging van de afdelingen als genodigde deel kan nemen aan de studiedagen. Bij deze zijn alle afdelingen uitgenodigd voor de activiteiten van de afdeling Twente met daarbij de vraag of andere afdelingen hun activiteiten ook willen openstellen.

Paul Stroomer

9 BESPREEKPUNTEN

Stand van zaken Alliantie School & Sport.
De Alliantie bevindt zich in de afbouwfase. Jos Kusters blijft aan tot augustus 2008. Zijn opvolging is nog niet duidelijk.
Er loopt vanuit de Alliantie nog een aantal initiatieven, bij voorbeeld de sprintpremies voor het mbo en het onderzoek met pilots naar combinatiefuncties. De scorende spitsen gaan nog een jaar verder bij de gemeenten. De focus van de combinatiefuncties is verlegd van de school naar de gemeente. Enkele initiatieven die al waren gestart, bv certificering, worden gestopt. NOC*NSF wil hiermee doorgaan; we moeten daarvoor financiering vinden. Dit geldt ook voor de verkiezing van de sportiefste school. Deze situatie is voor de afdeling School en Sport lastig. Telkens weer nieuwe projecten, telkens weer afhankelijk van partners en subsidies. De combinatiefuncties zijn overgenomen door het Kabinet. Het gaat om 2500 functionarissen. Het wachten is op technische regelgeving zodat op school meer geld is voor bewegen. De grote gemeenten komen in 2008 als eerste in aanmerking voor subsidie.
Informeer bij de gemeente hoe de school hierin kan participeren. Al met al heeft de Alliantie zeker wat opgeleverd; hoewel anders dan we verwacht hadden.

10 SLUITING

Van Driel sluit de vergadering en wenst iedereen fijne feestdagen toe.

Foto's: Hans Dijkhoff

Corry Dijkstra

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 44

AAN DE WEG TIMMER(S)EN

Edwin Timmers heeft deze kerst afscheid genomen van het Hanze Instituut voor Sportstudies (ALO Groningen). We kennen Edwin onder andere van de vele publicaties in het vakblad, de workshops, zijn directeurschap en de boeken die hij heeft geschreven. Iedereen die met Edwin heeft gewerkt weet dat hij een bevlogen vakman is die hard aan de weg timmert.

Interview met Edwin Timmers door Mark Jan Mulder

Edwin, we kennen je als een harde werker, hoe kom je aan die enorme drive?
'Ik heb er gewoon zin in. Bewegingsonderwijs is een prachtig vak. Als lerende en leraar kun je daar erg van genieten. De drive om te creëren en publiceren heeft ongetwijfeld met mijn missiedrang te maken. Er is veel (meer) uit het vak en de opleiding te halen, dan we kunnen realiseren. Ik voer die druk tot leren (van elkaar) en ontwikkelen soms wel wat hoog op. Dat kan anderen hinderen, maar ik kan het - als het nodig is - ook wel goed doseren. Om in sporttermen te blijven: ik doe er zelf regelmatig en graag een tandje bij en raad anderen dan dringend aan hetzelfde te doen'

Wat heb je bereikt, zijn verwachtingen uitgekomen?
'Nou, voor applaus moet je het niet doen, zoals de titel van ons laatste boek luidt. Toch denk ik dat ik wel veel mensen heb weten te raken. Als die categorie maar minimaal 15% is, dan ben ik in mijn missie geslaagd. Onderzoek dat maar eens.'

Kom je straks in de geschiedenisboeken?
'Ik sta met mijn ontwikkeling op de schouders van vele vakcollega's. Bijvoorbeeld op die van Rijsdorp, Mijnsbergen, Claassen en Crum. Aan de vaktheorieontwikkeling van het onderwijs in sporten en bewegen hebben we als groep in de afgelopen decennia een aardig steentje bijgedragen. Aan vele projecten hebben mijn collega-opleiders, vakcollega's en vooral vele groepen vierdejaars studenten een actieve bijdrage geleverd. Ik wilde daarbij wel de kartrekker zijn. Aan jullie het oordeel of de opbrengst bruikbaar is en of velen zich in die projecten hebben kunnen ontwikkelen. Ik verwacht dat onze vaktheorie wel gebruikt zal worden. In gevarieerde en enige mate. Het zou mooi zijn als anderen er inspiratie voor een eigen vaktheorieontwikkeling aan willen en kunnen ontlenen. Als je door tastbare producten in de geschiedenisboeken komt, lukt me dat wel. Belangrijker vind ik dat onze en mijn inhoudelijke impulsen gewaardeerd worden.
Dat moeten anderen bepalen.'

FOTO: PRIVEFOTO

Je bent nu, na je promotie, als professor actief in Gent. Vertel eens…
'De huidige onderwijscultuur zoals in Nederland verschilt sterk met die van onze zuiderburen. Het sturende, 'van bovenaf opleggende' karakter is erg groot. De aandacht voor het detail én het fundamentele kinesiologische aspect is erg groot. Het conceptuele vakdenken is - voor zover ik dat snel mag concluderen - matig ontwikkeld. De praktijk is vooral op fitheid gericht. Het werk voor de komende en voor mij korte periode is uitdagend. Studenten moesten wel even aan mijn aanpak wennen. Ze waren deze niet gewend. Ze werken echter hard en beginnen er nu lol in te krijgen dat kennis eerst samen moet worden vergaard en ze eerst zelf oplossingen voor problemen mogen zoeken. De kennis uit boeken komt later wel. Of ik daar lang blijf hangt van enkele condities af en

Loopbaan

Haagse academie
Zijn passie voor het vak groeide vanaf '68, ontstaan tijdens de studie aan de Haagse academie. Waar vooral het contact met zijn medestudenten in zijn groep (toen al in vormen van samenwerkend leren) inspirerend was.
Harderwijk
In '72 start Edwin als docent op de Rijksscholengemeenschap in Harderwijk. De school was een nieuwe, jonge school met relatief jonge collega's waar hij met Hans Reinhardt, Marjan Stolker, Herman Nijboer en Corrie Brouwer de kans kreeg om het vak sterk te ontwikkelen. Bewegingsonderwijs kreeg door een sportgerichte rector een echte inbedding in de school. Vooral door de vele buitenschoolse activiteiten. Tot '84 is hij daar gebleven. Tijdens die periode gaf hij samen met Berend Brouwer de eerste cursus vakwerkplanontwikkeling, opereerde in verschillende KVLO-adviescommissies en de redactie.
ALO Groningen
In 1984 begon Edwin als conrector/docent op de ALO Groningen. Edwin blijft, later ook als directeur van de ALO, altijd inhoudelijk geïnteresseerd. Naast managen of onderwijs ontwikkelen blijft hij voortdurend ook lesgeven in bewegingsdidactiek en spel. Zijn inzet levert overigens niet altijd de door hem gewenste effecten op. In die tijd ervaart hij het directeurschap als 'bufferen', een continue strijd om de belangen van de opleiding, de inpassing van het instituut in de hogeschool en de belangen van opleiders. Ook op de ALO is Edwin steeds bezig met het 'verhogen van het plafond'. In vele projecten wordt gesleuteld aan de vak- en/of opleidingsdidactische theorie.
Edwin als schrijver
In '98 start Edwin, samen met Anja ten Kate het lio-traject op en stort zich nog meer op de vakinhoudelijke en opleidingsdidactische ontwikkeling. En dat hebben we geweten! Al in 1984 heeft hij meegeschreven aan het boek 'Naar een werkplan bewegingsonderwijs'. Vervolgens zien we boeken passeren als 'Spelen(d) leren spelen', 'Bewegingsdidactiek', 'Slim Spelen', 'Beleid in bewegen', 'Actief leren onderwijzen', 'Didactiek voor Sport en Bewegen' en last but not least: 'Voor applaus moet je het niet doen'. De rode draad vormt steeds het 'ontwikkelend leren en onderwijzen'. Steeds weet hij collega's en anderen te enthousiasmeren om mee te schrijven. Het 'Groningse model' heeft dan ook zeker bijgedragen aan de vaktheorie-ontwikkeling in Nederland. Specifiek gaat het hier om praktijktheorie die optimaal beleven, leren en leren hoe te leren van leerlingen én studenten stimuleert. De theorie functioneert immers op verschillende niveaus. Leren sporten én bewegen, daar gaat het om.

FOTO: PRIVEFOTO

vooral van: is er ruimte voor andere onderwijs- en vakdidactiekconcepten.'

Wat wil je als laatste nog kwijt?
'Ik ben ervan overtuigd dat mijn collega's in Groningen wat moois blijven doen met het actief leren onderwijzen. Leerlingen gemotiveerd beter leren sporten en bewegen, daar gaat het steeds om! Ik ben een passant geweest. Een druk baasje dat erg heeft genoten van de dynamiek in opleiding en vak. Ik wens anderen datzelfde genieten ook toe.'

R ▶ AFDELINGEN

IJSSELSTEEK

Van de circustent naar de gymzaal
Wat verstaan we onder circusactiviteiten?
Ben jij zelf al een handig met jongleerballetjes of diabolo?
Hoe kun je veel kinderen met circusactiviteiten aan het werk hebben?

Wytse Walinga, mede schrijver van het nieuwe boek 'Een mooi circusspel' komt uitleg en toelichting geven over hoe je circusactiviteiten kan aanbieden in je lessen.
Tevens is er ruim de mogelijkheid om zelf te oefenen.
Wil je circus op school introduceren, wil je leuke ideeën op doen, wil je horen en zien hoe anderen dit aanpakken? Schrijf je dan in.
Datum: 20 februari
Tijd: 19.30 uur
Plaats: Zwolle
Locatie: nog niet bekend. Houd de website *www.kvlo-ijsselstreek.nl* in de gaten.
Info: Jaap@kvlo-ijsselstreek.nl

Skate clinic 2008
Met welke lifetime sport houdt onze schooljeugd zich bezig? Je kunt het ervaren als je nu inschrijft voor de clinic. Real-X (*http://www.real-x.org/new/index.html)* zo heet de stichting waar wij als KVLO IJsselstreek ons gaan bekwamen in het skaten en skate boarden.
Het gaat dus echt om skaten. Ellen zorgt voor skates voor iedereen die geen eigen materiaal heeft. Real-X zorgt voor skateboarden en een leerzame training. Zoals jullie op de site kunnen zien moet het een leuke avond worden.
Datum: 12 of 19 maart
Tijd: 19:45 uur
Plaats: Pr. Beatrixlaan 301, 7312 DG Apeldoorn
Info: *reinier@kvlo-ijsselstreek.nl*

NOORD-HOLLAND

Nieuw secretariaat
Inge Tamis, Jupiterstraat 11, 1829 CA Oudorp (NH) tel.: 072 512 1077, e-mail: *ingetamis@yahoo.com*

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 46

BASISDOCUMENT ONDERBOUW VOORTGEZET ONDERWIJS

Na afloop van een regionale KVLO/SLO-studiemiddag te Zwolle (Calo) op donderdag 8 november 2007 hebben we het werkveld aan het woord gelaten over het *Basisdocument VO*. In diverse eerdere uitgaven van dit vakblad heeft de schrijversgroep al regelmatig een deel ervan gepubliceerd, maar het is ons inziens nu de beurt aan het werkveld! De mensen uit de praktijk kunnen het *Basisdocument VO* als 'controlemiddel' gebruiken, aangezien het boek als basis voor kwaliteit voor een nader uit te werken methode of jaarprogramma bedoeld is. De verdere uitwerking/implementatie ligt dus bij de individuele docent bewegingsonderwijs of sectie! *Door: Inge van Renssen en Bas Waaijer*

Enkele studenten van de Calo hebben tijdens een studiemiddag in Zwolle een aantal collega's geïnterviewd over het *Basisdocument VO*. In deze bijdrage een impressie en enkele uitspraken.

REGIONALE INTRODUCTIE

Na een eerste praktische introductie op de studiedag voortgezet onderwijs (VO) in Groningen op 1 februari van dit jaar stond deze middag wederom in het teken van het, op de werkvloer, introduceren van dit boek. Na een algemene inleiding door Henk van der Palen (opleidingsmanager LO, van de Calo) kregen de deelnemers na een gezamenlijke start (bewegen & muziek) vervolgens in de verschillende workshops klimmen, spel, atletiek en turnen de kans om de praktische toepassingsmogelijkheden van het *Basisdocument VO* te ondervinden.

Peter van Marion, docent LO op De Waerdenborch (vmbo-breed, havo en vwo) te Holten:
'Het is mijn persoonlijke ambitie om mezelf te willen bijscholen en te blijven professionaliseren. Dat is de reden dat ik hierbij aanwezig wil zijn.'

Hilbert Docter, docent LO op het Nassau Veluwe College (havo/vwo) te Harderwijk:
'Mijn beweegredenen liggen in het feit dat ik, ondanks dat het functioneren in een kernteam meer prioriteit heeft dan een sectie, de kwaliteit binnen de sectie graag hoog wil houden.'

WAT ZIJN DE KERNPUNTEN VAN HET BASISDOCUMENT?

Het *Basisdocument VO* wordt gepresenteerd als houvast bij het ontwikkelingsproces in de huidige vernieuwingen in de

Uitleg aan de Calo-studenten door Maarten Massink

FOTO: PAULUS VAN SLOOTEN

REACTIES UIT HET WERKVELD N.A.V. EEN REGIONALE INTRODUCTIE VAN HET BASISDOCUMENT VO

onderbouw van het voortgezet onderwijs. In brede zin kan het *Basisdocument VO* beschouwd worden als stimulans van een discussie rondom de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in relatie tot de omgeving. Kortom het geldt als vakinhoudelijk instrument voor kwaliteitszorg (referentiedocument). Op basis van de 'oude' kerndoelen, met iets minder vrijheid, wordt een aantal kernactiviteiten, in leerlijnen met niveaubeschrijvingen, beschreven. Daarbinnen wordt een onderscheid in vier niveaus gemaakt: basis, vervolg, gevorderd en zorg.
Na een oriëntatieperiode (= gemeenschappelijke basis) volgt een uitbouwperiode naar individuele voorkeuren en met niveaus, maar dit alles gebeurt wel binnen het groepsproces. Er worden vier sleutels neergezet waarop leerlingen deel kunnen nemen aan deze bewegingscultuur.

- Bewegen verbeteren
- Bewegen regelen
- Gezond bewegen
- Bewegen beleven.

FOTO: PAULUS VAN SLOOTEN

Zelf ervaren blijft kicken!

Helga van Dorp, docente bewegingsonderwijs op Pieter Zandt Scholengemeenschap (van praktijkonderwijs tot en met lyceum) te Kampen: '*De kern van het boek is voor mij de beschrijving van de niveaus. Tijdens de workshop klimmen is er een aanzet gegeven bij het bepalen van de niveaus. Kortom, in combinatie met de activiteiten, voldoende input om een leerlijn klimmen vorm te geven. Klimmen wordt namelijk momenteel op onze school nog niet in een leerlijn aangeboden en zijn nu meestal losse activiteiten op de klimwand.*'

Hilbert Docter: *'Het is een eye-opener om vanuit meerdere aspecten (zeg maar sleutels) naar leerlingen te kijken.'*

HET *BASISDOCUMENT VO* OP DE WERKVLOER!

De organisatoren van deze regionale studiedag willen graag een beweging in gang zetten. Ook de geïnterviewden nemen geen genoegen met dit ene leerzame moment. Zij hebben namelijk de behoefte er daadwerkelijk mee aan de slag te gaan. Maar hoe? Deze docenten geven allemaal aan dat ze het als afstemmingsdocument binnen de sectie willen gebruiken. Kortom de gemeenschappelijke basis is hiermee gelegd, maar de uiteindelijke (persoonlijke) invulling moet nog komen. Daarnaast is het gelukkig in de meeste gevallen ook direct te gebruiken bij het verzorgen van de lessen. Het biedt namelijk naast een aantal nieuwe activiteiten, zoals mountainbiken, skeeleren en zwemmen (breder aanbod), tevens voor ons en de leerlingen houvast over de te behalen niveaus. Het vormt dus een hulpmiddel bij het sturen van het leerproces van de leerlingen.

FOTO: PAULUS VAN SLOOTEN

Peter: *'Het Basisdocument VO is voor mij discussie en houvast voor een 'nieuwe' richting van ons.'*

Hilbert: *'Het Basisdocument VO is voor mij een visvijver voor ontwikkeling.'*

Stéven Verheijen, docent sport en bewegen op het Etty Hillesum College, locatie De Keurkamp (vmbo-bbl en lwoo) te Deventer:
'De uitgeschreven niveauduidingen zijn instrument voor ons reeds bestaande leerplan en kunnen gebruikt worden voor het nader uit te werken beoordelingskader voor leerlingen. Bovendien zijn voor de lastige klassen de sleutels bewegen regelen, bewegen beleven en gezond bewegen erg belangrijk.'

Al met al mogen de schrijvers ons inziens uitermate tevreden zijn over de reacties die deze docenten in het werkveld op dit *Basisdocument VO.* De introductie is goed geslaagd, maar over een aantal maanden weten we in hoeverre het *Basisdocument VO* daadwerkelijk een belangrijke plaats bij docenten en secties ingenomen heeft.

Inge van Renssen en Bas Waaijer zijn vierdejaars studenten aan de Calo in Zwolle.

Correspondentie: j.radstake@windesheim.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:18 Pagina 48

LANGS DE LIJN OF EROVER; OUDERS EN SPORT
Reeks: 'Sport en Kennis'
Auteurs: Eimer Wieldraaijer, Hans Nieuwenburg

In een aantal uitgaven van DAM uitgeverij staat het thema 'sport en kennis' centraal.
Dit zeer leesbare boek gaat, zoals de titel doet vermoeden, over ouders en de sport. De ervaringen van veertien deskundigen zijn opgenomen in dit boek. Toppers als Dennis van der Geest (met broer en vader), Jacco Eltingh en Renske Endel komen aan het woord. Ook een bijzonder enthousiast (hoe kan het anders) voorwoord van onze voorzitter van het NOC*NSF ontbreekt niet. Uit het boek blijkt dat een stap (te ver) over de spreekwoordelijke lijn door ouders zo is gezet, ook ouders kunnen over de grens gaan. De bedoeling van dit boek is dat de veertien interviews tot een handige leidraad zijn voor mensen die zelf iets met de sport te maken hebben. De uitgave is een vervolg op 'Een keeper heeft altijd geluk' waarin het belang van kennis in de sport centraal staat.

Ervaringsdeskundigen en sportwetenschappers aan het woord
In het boek komt een pluimage aan deskundigen en ervaringsdeskundigen met betrekking tot 'ouders en sport' aan het woord. Soms levert dat interessante citaten op.
Dennis van der Geest en vader Cor over het 'pushen' van ouders: *'Op zaterdag geef ik 's morgens altijd looptraining. Toen de jongens nog thuis woonden, gingen ze op vrijdag wel eens stappen. Kwamen ze op zo'n ochtend soms dus niet naar beneden. Maar ik heb ze nooit uit bed gehaald. Nooit! Dennis: 'Hou toch op, man! Nee, misschien niet uit bed gehaald, maar dat toontje van je sprak boekdelen'. Cor: 'Maakte ik dan ruzie als jullie niet gingen? Spraken we dan een dag niet met elkaar als ik terugkwam uit het bos?' Dennis: 'Geen ruzie, dat klopt, maar je riep des te harder: 'Goh wat hebben wij lekker hardgelopen.'*
En passant geeft Jacco Eltingh ook nog even aan dat hij geen voorstander is van het missen van lessen (LO) omwille van de topsportcarrière. De dochter van Gerrie Kneteman vertelt dat haar vader op de fiets de leukste en grappigste was, maar thuis juist streng. *'Je kunt niet altijd gezellig zijn. 'Buiten ben ik dat persoontje, hier bij jullie heb ik daar geen zin in'*.
Het deel van Albert Buisman is een voorbeeld van een stuk theoretische verdieping, waarin de keerzijde van de topsport en de rol van ouders en trainers kort belicht wordt. Hij bepleit het behartigen van het belang van het kind, en niet die van ouders, trainer of vereniging en zeker niet de plaats op de medailleladder van de landen in de wereld. Een artikel van Wim Keizer over 'oudertypen' past door de focus op de rol van de ouders zeer goed bij de opzet van het boek. Van de acht typen is er, volgens Keizer, eigenlijk maar één, nogal voor de hand liggend type, goed: de betrokken ouder!
Naast deze artikelen komen mensen als Peter Heerschop en Viggo Waas als cabaretiers en oud 'gymnastiekers', een hoofd opleiding van een eredivisieclub, een docent op een LOOT-school en meerdere sportpsychologen aan het woord.

Sport en ook wel kennis
De veertien hoofdstukken geven een breed beeld van de kennis en ervaring van sporters, ouders, begeleiders en deskundigen. Een groot deel van de interviews en artikelen zijn daarbij sterk gericht op de georganiseerde wedstrijdsport. De rode draad is niet altijd even herkenbaar, maar steeds komt het onderwerp 'ouders en sport' even ter sprake. In die zin is het boek niet meer dan een verzameling van ervaringen en opvattingen over ouders in de sport. De vlag waaronder het boek is geschreven lijkt enigszins misleidend, want het grootste deel gaat het niet om specifieke kennis, maar meer om beelden en ervaringen van deskundigen. Als totaal is het een prettig leesbaar themaboek en een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in de rol van de ouders, trainers en andere begeleiders in de (top)sport.

Jim Weistra en Mark Jan Mulder

HINDERLIJK BUITENSPEL
Reeks: 'Sport en kennis'
Auteurs: Eimer Wieldraaier, Cors van den Brink en Theo Stevens

In de uitgave 'Hinderlijk buitenspel' wordt aan de hand van 17 interviews een beeld van de betekenis van sport als integratiemiddel geschetst. Hoewel een redelijk groot deel van de interviews in zoomt op de integratieve rol van sport voor allochtonen, wordt ook stil gestaan bij de integratie van een aantal andere 'maatschappelijke groeperingen'. Het boek richt zich daarnaast, anders dan de titel wellicht doet vermoeden, niet uitsluitend op een theoretische basis voor het thema integratie, maar functioneert veel meer als een schat aan ervaringen en anekdotes van een bont gezelschap van meer of minder bekende Nederlanders die 'iets met sport te maken hebben'.

Sportcoryfeeën en hun opvattingen
Dit boek bevat een aantal interessante portretten van een aantal **topsporters** en

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:19 Pagina 49

toptrainers die soms bewust, maar in hun dagelijkse werkzaamheden vaak ook onbewust, een bijdrage leveren aan het gebruik van sport als middel tot integratie (voor allochtonen).
In het oog springend zijn de interviews van *Humberto Tan, Foppe de Haan* en *Deborah Gravensteijn* (top judoka en sportambassadeur van Rotterdam). Tan heeft een doordachte kijk op het thema integratie en doet daarbij uitspraken die in eerste instantie de wenkbrauwen doen fronsen: *'Misschien moeten we in Amsterdam wel een Little Marocco maken'*. Een uitspraak die bij *Rita Verdonk* waarschijnlijk slecht zal vallen. Ook zij komt in deze uitgave uitgebreid aan het woord! Mocht daarmee de vrees ontstaan dat het thema Integratie daarmee, politiek gezien, te eenzijdig wordt benaderd; dat is onterecht. *'Hinderlijk buitenspel'* kenmerkt zich ook wat dit betreft door ruimte voor verschillende opvattingen over een onderwerp dat volop in de actualiteit staat. Naast Rita Verdonk krijgen ook Tweede Kamerleden Agnes Kant (SP) en Hans Spekman (PvdA) de ruimte om hun opvattingen met betrekking tot de rol die sport kan spelen voor verschillende 'maatschappelijke groeperingen' met de lezer te delen.

Onderzoek
In interviews met een drietal wetenschappers is relevante theoretische diepgang te vinden. Op basis van onderzoeksresultaten geven Mulier onderzoekers *Jan Janssens* en *Agnes Elling* gevolgd door bijzonder hoogleraar Sportgeschiedenis *Theo Stevens*, inzicht in de achtergrond, betekenis en beperkingen van sport als integratiemiddel. Dit leidt volgens Agnes Elling tot een flinke nuancering van de rooskleurige verwachtingen die vooral beleidsmakers vaak hebben van sport.
Zij legt op heldere wijze uit dat gewoonweg 'aan sport doen' niet vanzelfsprekend leidt tot integratie en dat het gehele proces van integratie door en in sport bijzonder complex van aard is. *'Etnisch gemengde vriendschappen bestaan niet vaker onder sporters dan onder niet-sporters'* is een uitspraak die menig clubbestuurder die zich inzet voor de integratie van de allochtone medemens, aan zal horen met teleurstelling.
De uit het onderwijs berucht '*tweedeling'* en '*witte vlucht'* lijkt volgens Mulier-directeur, Jan Janssens ook in de sport steeds meer zichtbaar te worden. Dit geldt met name als het gaat om de positie van allochtone teams in bijvoorbeeld het voetbal. '*Als allochtonen lid worden leidt dat dikwijls geheel niet tot integratie, maar ontstaan er juist allochtone eilandjes*'. Het aardige van de bijdrage van Jan Janssens is dat hij daarbij zijn bevindingen als onderzoeker op herkenbare wijze weet te koppelen aan zijn ervaringen als actieve vrijwilliger in de sport.

Speciale vrouwen
Voor viervoudig Paralympisch kampioen Esther Vergeer en voor bondscoach van het Nederlandse vrouwenteam Vera Pauw, is er ruimte om de positie van respectievelijk gehandicapten en vrouwen in de sport aan de orde te stellen. Deze interviews leveren naast inzicht in de stand van zaken vooral ook respect op. Beide vrouwen hebben tijdens hun zeer succesvolle sportcarrières met regelmaat moeten vechten tegen de gevolgen van uitsluiting en vooroordelen. Er ligt een parallel in de achterstand die beide vrouwen signaleren in de positie van vrouwen en gehandicapten in de sport als het gaat om de vergelijking met een aantal andere landen. '*De man is de norm in de Nederlandse sport'* verzucht Vera Pauw. En zij kan het weten; ze was profvoetbalster in Italië en was de eerste vrouwelijke bondscoach in Schotland.

'Specials'
'Hinderlijk buitenspel' bevat ook enkele bijdragen die handelen over groepen die velen wellicht niet direct zouden koppelen aan het thema. *Mark Regter* vertelt op welke wijze hij sport als middel inzet in reïntegratieprojecten. Dat doet ook *Corina Dodewaard* die werkzaam is bij 'Club Extra'. Een organisatie die in meer dan 50 gemeenten kinderen met leer- en gedragsproblemen succesvol begeleidt in het winnen van zelfvertrouwen zodat de overstap naar de reguliere sportvereniging gemaakt kan worden.

'Hinderlijk buitenspel' is een kleurrijk geheel en dat is wellicht juist het aantrekkelijke van deze publicatie; onderzoeksgegevens worden afgewisseld met ervaringen uit herkenbare praktijksituaties en het geheel wordt vanuit een bijzonder breed perspectief benaderd. De verslaggeving van de interviews door de auteurs levert een boekje op dat voor een ieder die geïnteresseerd is in het thema een lekker leesbaar en informatief geheel oplevert.

Mark Jan Mulder en Jim Weistra zijn verbonden als hogeschooldocenten en programmaontwikkelaars aan het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool Groningen. Binnen het Instituut zijn zij in hun onderwijs- en ontwikkeltaken betrokken bij de sociaal-maatschappelijke betekenis van sport. Hun onderwijstaken liggen met name in de studieonderdelen Sportkunde en Sportontwikkeling.

Jim Weistra en Mark Jan Mulder

EHBO-CURSUS

De eerstvolgende tweedaagse cursus EHBO voor docenten lichamelijke opvoeding vindt plaats op 13 en 27 maart a.s. in het bureau van de KVLO in Zeist.
Nadere informatie:
www.kvlo.nl/scholing/vakinhoudelijk/workshops.
Opgave: *corry.dijkstra@kvlo.nl*

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:19 Pagina 50

NIEUWE AANPAK AANZET TOT GROEI

Al acht keer eerder werd er gestreden om de KVLO Golftrophy. Acht jaar geleden is het initiatief genomen door Servé Retera die na zes succesvolle jaren het stokje doorgaf aan de afdeling schoolsport en Carlos Albertus. De afgelopen twee edities zagen we een terugloop van het aantal deelnemers met name bij de categorie GVB-spelers. Belangrijke redenen hiervoor: de hogere kosten voor deelname, de lange wachttijden voor/na de start/finish en de wat gebrekkige communicatie. Voor de negende editie proberen we deze problemen aan te pakken opdat we de stijgende lijn van de eerste zes edities weer oppakken. *Door: Twan Belgers*

De afgelopen twee jaar zagen we dat met name het aantal deelnemers bij de GVB-
categorie behoorlijk terugliep. Daarnaast krijgen we steeds vaker de vraag van collega's die nog niet in het bezit zijn van het GVB of ze mee mogen doen.

SPLITSING GVB EN HANDICAPCATEGORIE: TWEE LOSSE EVENEMENTEN

De afdeling schoolsport heeft nu een plan gemaakt dat voorgelegd is aan het hoofdbestuur en de Nederlandse Golf Federatie (NGF). In dit plan wordt een splitsing aangebracht tussen de wedstrijd voor de handicapspelers aan de ene kant en de wedstrijd voor de GVB-spelers en niet-GVB-spelers aan de andere kant.

NIEUWE NAMEN

Vanaf 2008 bestaan de KVLO Golfwedstrijden uit de KVLO Golftrophy (voor de handicapspelers), de KVLO-NGF Talententrophy (voor de GVB-spelers) en de KVLO-NGF Beloftentrophy (voor de niet-GVB-spelers).

NASCHOLING

KVLO Talententrophy en KVLO Beloftentrophy gekoppeld aan nascholingsdag NGF:
we zijn voor 2008 een samenwerking aangegaan met de NGF. Hierdoor bereikt de NGF golfende collega's die voorheen nooit deelnamen aan de nascholingsdag. De NGF kan deze collega's op de hoogte brengen van de inhoud van de golflessen volgens de NGF-visie. De KVLO pakt op deze wijze de drie oorzaken van de terugloop in het aantal deelnemers aan en creëert de mogelijkheid voor niet-GVB-houders om toch aan de KVLO-golfwedstrijden deel te nemen. Doordat deze twee wedstrijden één geheel vormen met de nascholingsdag van de NGF kunnen deelnemers de kosten verhalen op hun werkgevers. Daarnaast neemt de wedstrijd minder tijd in beslag doordat voor beide wedstrijden shot-gun gestart zal worden (alle spelers starten tegelijk verdeeld over alle holes en zullen dus ook allemaal tegelijk klaar zijn). Als laatste kunnen ook niet-GVB-houders nu deelnemen aan de KVLO-golfwedstrijden. Zij nemen deel aan de Beloftentrophy die gespeeld wordt op de pitch & putbaan.

Opzet van deze dag

De opzet van de nascholingsdag bestond al enige jaren uit een dagdeel clinics waarin de NGF dieper inging op het golf op school en een dagdeel met een wedstrijdje op een 'echte' baan: twee jaar geleden op de Edese en vorig jaar op de pitch & putbaan van Papendal. Komend jaar zullen alle deelnemers in de ochtend het scholingsgedeelte volgen: hier wordt een splitsing gemaakt tussen de collega's die in de voorbije jaren *wel* deelgenomen hebben aan de nascholingsdag (zij zullen als voorheen dieper op het golf op school in gaan) en de colle-

Concentratie tijdens de put

FOTO: TWAN BELGERS

FOTO: TWAN BELGERS

Klaar voor een lange drive

ga's die nog nooit deelgenomen hebben aan nascholingsdag van de NGF en vrijwel zeker ook de schoolgolf-applicatiecursus niet gevolgd hebben. Deze groep collega's zal een algemene introducerende clinic volgen waarin ze kennis kunnen maken met de mogelijkheden van golf op school volgens de visie van de NGF. Na de lunch zullen alle deelnemers aan de scholingsdag deelnemen aan de wedstrijd. De GVB-houders zullen deelnemen aan de KVLO-NGF Talententrophy op de Edese. De niet-GVBers nemen deel aan de KVLO-NGF Beloftentrophy. Op deze manier zullen er zo'n 200 collega's deelnemen aan de golfwedstrijd voor deze categorieën.

VOORAANKONDIGING KVLO GOLFWEDSTRIJDEN 2008

KVLO GOLFTROPHY

De scholingsdag van de NGF combineren met de wedstrijd voor alle handicapspelers van de KVLO bleek al snel niet haalbaar. Dit zou het maximaal mogelijke deelnemersaantal aan de nascholingsdag van de NGF ver doen overstijgen. We hebben hierop een plan gemaakt om de wedstrijd voor de handicapspelers op een andere wijze een nieuwe impuls te geven. Er is een communicatieplan gemaakt om meer en beter gebruik te maken van met name het vakblad de *Lichamelijke Opvoeding*. Het resultaat zit u nu te lezen. Verder wordt er hard gewerkt aan een sponsorplan waardoor we de kosten voor de deelnemers zoveel mogelijk proberen te drukken en last but nog least hebben we besloten om ook de wedstrijd voor de handicappers shotgun te gaan starten. Door shotgun te starten worden de wachttijden voor en na de ronde vrijwel weggenomen. Alle deelnemers starten om 11.00 uur en zullen rond 16.00 uur binnen zijn. De prijsuitreiking kan plaatsvinden tussen 16.15-16.30 uur waar dit voorbije jaren vaak na 18.00 uur was. Deze shotgunstart is redelijk prijzig. Dankzij het hoofdbestuur dat met de afdeling Schoolsport van mening is dat dit evenement behouden moet blijven, kunnen we de shotgunstart realiseren zonder dat dit voor rekening van de deelnemers komt. Op dit moment is het inschrijfgeld vastgesteld op maximaal € 60,-. Dit is al € 10,- minder dan voorgaande jaren. We gaan proberen door middel van sponsoring dit bedrag terug te brengen tot € 40,- of lager.

DATUM EN INSCHRIJVING

De KVLO Golftrophy 2008 zal plaats gaan vinden op zaterdag 14 juni 2008 op golfbaan Naarderbos te Naarden. In *Lichamelijke Opvoeding* 4 zult u de uitnodiging vinden voor de KVLO Golftrophy voor handicappers 2008. Dan zal ook de inschrijving geopend worden via *www.schoolensport.nl*. Op deze site vindt u nu reeds algemene informatie over de KVLO Golftrophy's met foto's, uitslagen en verslagen van de voorgaande edities. Wilt u zeker zijn van een startplaats stuurt u dan een email naar *twan.belgers@kvlo.nl* zodat wij u op de e-maillijst kunnen plaatsen. U ontvangt dan kort voor het verschijnen van *Lichamelijke Opvoeding* 4 een e-mail met daarin de link naar het inschrijfformulier. U kunt dan een paar dagen voordat dit inschrijfformulier officieel online komt al inschrijven en u verzekeren van een startplaats. We zullen maximaal zo'n 88 deelnemers kunnen plaatsen.

FOTO: TWAN BELGERS

Correspondentie: twan.belgers@kvlo.nl

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:19 Pagina 52

R ◑ SERIE

VAN MANNENKRACHT TOT VROUWENPRACHT (3)

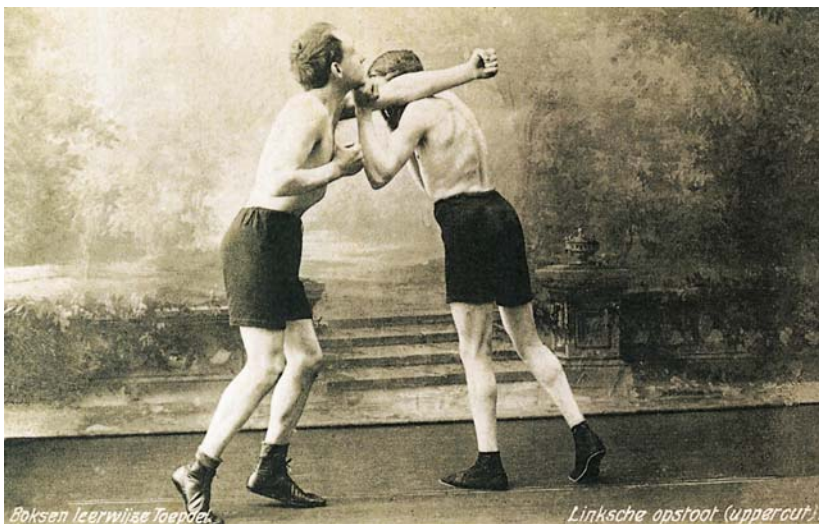
In deze Lichamelijke Opvoeding weer een aflevering uit de reeks geschiedkundige artikelen. Dit keer gaat het over de opkomst van het boksen. Het is mooi om te zien welke ontwikkeling ons vak en de sport hebben doorgemaakt. ***Door: J. Steendijk-Kuypers***

BERNARR MACFADDEN EN ZIJN PHYSICAL CULTURE

In Amerika was Macfadden een navolger van de bekende Europese showman en krachtpatser Eugen Sandow. Nadat hij zijn lichaam volgens diens haltermethode had getraind, werd Macfadden handelsman in fitness; hij noemde zich professor in de kinesiotherapie en werd wel als de goeroe van de *physical culture* gezien. In 1898 nam hij het kwijnende blad *Physical Culture* over, waarvan hij de oplage binnen twee jaar van 3000 naar 100.000 bracht. Een jaar later kwam een themanummer voor vrouwen uit met als motto: vrouwelijke schoonheid door *physical culture*. Had de tekenaar Dana Gibson bij de wereldtentoonstelling van Chigago in 1893 zijn Gibsongirl gepresenteerd als gezond, energiek, mooi en intelligent, bij Macfadden kwam het accent te liggen op nog een ander aspect: *sex-appeal*. Zijn Physical Health Resort in New York en de Physical Training School in Chicago trokken veel bezoekers. Ook hij wilde de mens lichamelijk sterken zodat deze beter bestand was tegen de sociale en psychische druk van de moderne maatschappij. Met zijn Engelse vrouw Mary begon hij in Londen een school waar jaarlijks de Perfect Woman Contest werd gehouden en de *most perfect formed woman* werd gekozen. De finalisten kwamen, gekleed in zeer nauw aansluitend tricot, in zijn blad te staan, welke publicatie hem de beschuldiging van pornografie opleverde. In een later stadium onderwierp hij de deelneemsters aan een aantal atletische tests overeenkomstig de atletiekonderdelen van de Olympische Spelen; daarop presenteerde hij in 1905 de *most perfectly developed women*. De lengte- en omvangmaten van zijn vrouw Mary werd de standaard waarlangs de kandidaten werden gemeten. Vrouwen werden door hem aangemoedigd om deel te nemen aan *physical culture* programma's. *Physical culture* werd voor velen een nieuwe levensstijl, een *way of life* en dit verschijnsel deed zich niet alleen in de vrouwenwereld voor.

BOKSEN EN PHYSICAL CULTURE

Omstreeks de eeuwwisseling motiveerde de fitnessbeweging haar navolgers met esthetische argumenten, met gezondheidsidealen en met moderne leefstijlpatronen. Fysieke inspanning had tot doel het lichaam te ontwikkelen tot een anatomische perfectie en tot een staat van maximale fysieke, functionele energie. Rond de wieg van de lichaamscultuur zoals die tegenwoordig wordt beleefd, stonden ook de Engelse *prizefighters*, de straatvechters met hun supporters er omheen, die in feite de *ring* vormden.

Slechts weinig geïnteresseerden zagen in het midden van de negentiende eeuw in werkelijkheid de wedstrijden tussen bekende krachtpatsers. Ze konden zich er wel een beeld van vormen aan de hand van kopergravures die de Engelse kunstenaar Hogarth van deze volkstaferelen maakte. De afbeeldingen van boksers hingen in koffiehuizen en drinkgelegenheden. Daarin kwamen de standvastige karaktertrekken, de uitstraling van kracht, de slagvaardige arm en de gebal-

de vuist prominent tot uitdrukking. Het postuur van de bokser werd vergeleken met de Griekse beelden uit de Oudheid, in het bijzonder met de Hercules-gestalte. Het ideaalbeeld van de bokser die zijn overwinning door eigen kracht had bevochten, gaf aan dat men succes door eigen inzet kon bereiken, iets wat de moderne zakenwereld van die tijd zeer aansprak.
In Duitsland, waar het begrip *Körperkultur* ingang had gevonden, wist de succesvolle Duitse kampioen Max Schmeling het boksen te populariseren. In het beeld van *De bokser* dat bij de Spelen van Amsterdam (1928) werd bekroond, was Schmeling te herkennen. Ook in de kunst werd de schoonheid van de antieke menselijke gestalte vervangen door het ideaalbeeld van de actuele mens. Kunstenaar én medicus trachtten het postuur van de ideale mens te bepalen. De anthropometrie die omstreeks 1900 bij medici volop in de belangstelling stond, kwam feitelijk uit de kunst voort: Leonardo da Vinci construeerde het menselijk lichaam in een volkomen symmetrie naar de ideeën van de Romeinse bouwmeester Vitruvius: de *Vitruviaanse mens*. In de sport werd gelet op het fysieke aspect, maar sportbeoefening werd inmiddels ook gezien als een middel tot karaktervorming. Dit aspect gold vooral in de bokssport. Max Schmeling schreef later op bescheiden wijze zijn succes toe aan wat hij de *tijdgeest* noemde, want het Duitse volk had na het verlies van WO I helden nodig: meer dan *mijn* prestatie telde de *Begeisterung* van het volk. Het was eveneens de geestdrift van de massa die zich in de jaren dertig meester maakte van de lichaamscultuur die door de nazi's werd gepropageerd in de uitgaven van Hans Surén: *Gymnastik der Deutschen, Kraftgymnastik*, en *Mensch und Sonne - Arisch-Olympischer Geist*; boksen maakte deel uit van de toenmalige jeugdcultuur. Sterker nog dan Surén toonde de cineaste Leni Riefenstahl binnen het heersende regiem in haar film- en foto-opnamen de schoonheid van de Duitse mannen- en vrouwengestalte, als resultaat van een lichaamscultuur die geënt was op het Germaanse ras (zie ook Dekkers (2006), *Lichamelijke oefening*).
In de volgende aflevering zal onder andere worden ingegaan op de ontwikkeling van het boksen in Nederland.

Wordt vervolgd

R ▶ STUDIEDAGEN

OPENBARE KENNISKRING ALO AMSTERDAM

Thema: *'Naar beter bewegingsonderwijs'. Zet gymles niet aan tot sport buiten school?*
Waar: ALO Amsterdam, Dr. Meurerlaan 8, 1067 SM.
Wanneer: woensdag 20 februari van 19.00-21.30 uur.
Voor nadere informatie en inschrijfformulier: *www.kvlo.nl* of een mail sturen naar: *e.buijs@hva.nl.*

VOORAANKONDIGING RUGBYCLINIC

Op zaterdag 15 maart zal er in Rotterdam een rugbyclinic plaatsvinden voor collega's in het voortgezet onderwijs. Deze clinic wordt georganiseerd door de Stichting World Port Rugby Event in samenwerking met de Nederlandse Rugbybond en de Rugby Football Union uit Engeland. Na afloop is er de mogelijkheid om naar een rugbywedstrijd te kijken waar Engelse topcoaches aanwezig zullen zijn. Nadere mededelingen volgen in *Lichamelijke Opvoeding* 3 en vanaf 15 februari op de website *www.schoolensport.nl.*

OPROEP VOOR BSM

In het jaar 2006 boden 67 scholen havo/vwo het eindexamenvak Bewegen Sport en Maatschappij (BSM) aan. Dit aantal is in 2007 inmiddels gegroeid tot 126 scholen voor zover bekend. Een groei van maar liefst 78%! Vanuit de KVLO en SLO wordt geprobeerd om een volledig overzicht te krijgen van alle scholen die BSM aanbieden. In een database verzamelen we namen, adressen en dergelijke (zie de website *www.kvlo.nl* voor de volledige lijst) zodat het bijvoorbeeld mogelijk wordt om mensen persoonlijk uit te nodigen voor studiedagen. Ook kan eenvoudig de nieuwste informatie met betrekking tot ontwikkelingen op BSM-gebied worden verspreid. En kunnen onderlinge contacten gelegd worden en informatie uitgewisseld worden.
Vandaar het verzoek om de lijst te controleren en eventueel te verbeteren en/of aan te vullen. Deze kunt u mailen naar: *g.w.klein.lankhorst@maartens.nl*

LO 2 2008:LO 2 2008 31-01-2008 11:19 Pagina 54

LAATSTE PAGINA
DOOR BAUKJE ZANDSTRA

STERFTECIJFER FYSIEK ACTIEVEN BEDUIDEND LAGER DAN FYSIEK INACTIEVEN

Een grote follow-up cohortstudie in de US onder 334.905 gepensioneerden van 50 tot 71 jaar laat zien dat fysieke activiteit een aanzienlijke reductie in het sterftecijfer geeft. Een matige dagelijkse fysieke activiteit van tenminste 30 minuten geeft een reductie van 27%. Een matig intensieve inspanning van tenminste 20 minuten drie keer per week geeft een reductie van 32%. Ook geringere fysieke activiteit leidt al tot reductie. Dit geldt zowel voor mannen als vrouwen, voor rokers als niet-rokers, bij normaal en bij overgewicht, bij veel en bij weinig tv-kijkers. Conclusie: Wie langer wil leven moet fysiek actief blijven. Wie echter ook nog gezond oud wil worden doet er tevens goed aan een gezonde leefstijl te hebben. Bron: *Archives Internal Medicin* 2007;167;2453-60.

HANDBOEK BELEID AGRESSIE EN GEWELD VERNIEUWD

Dit handboek dat scholen voor primair onderwijs ondersteunt bij de ontwikkeling van beleid op het gebied van agressie, geweld, ongewenste seksuele intimidatie en discriminatie op school is geactualiseerd en uitgebreid met achtergrondinformatie en protocollen.
Nadere informatie: *www.vfpf.nl*.

SECTORORGANISATIE PO

In navolging van het hbo, mbo en VO kent ook het primair onderwijs een PO-Raad. Deze is op initiatief van de Besturenraad, Bond KBO, LVGS, VBS, VOS-ABB en de AVS op 22 januari opgericht. Men beoogt hiermee een krachtiger en effectievere belangenbehartiging voor de hele sector. Taken rondom bekostiging, werkgeverschap (CAO) en de hoofdlijnen van het onderwijsbeleid liggen nu bij de PO-Raad. Het belang van docenten om zich ook te organiseren en lid te worden van een vakbond die specifiek voor de werknemersbelangen opkomt, wordt hiermee ook in deze sector groter.

NIEUWE ARBOSCAN-VO

Het risico-, inventarisatie- en evaluatie-instrument (RIE) van de Arboleider VO is in opdracht van de VO Raad bewerkt tot een nieuwe digitale Arboscan-VO. De site *www.arboscan-vo.nl* is voor VO-scholen toegankelijk via een wachtwoord. Als docent LO kunt u via de arbocoördinator vragen toegang te krijgen tot de inventarisatielijst van de gymzaal.

EXTRA INVESTERING IN HUISVESTING BREDE SCHOLEN

Staatsecretaris Dijksma stelt 23 miljoen extra beschikbaar om knelpunten in de huisvesting van brede scholen te helpen oplossen en nieuwe ideeën te genereren. Er komt een Service Centrum Onderwijshuisvesting, dat samengevoegd wordt met het steunpunt Brede school. Doel is een betere samenwerking en bundeling van expertise binnen grote multifunctionele accommodaties. We zijn benieuwd wat dit centrum kan betekenen voor knelpunten en ideeën betreffende gymnastiek- en sportaccommodaties.

MAATSCHAPPELIJKE STAGE VOORTGEZET ONDERWIJS

Vanaf 2011/2012 is de maatschappelijke stage van minimaal 72 uur een wettelijk verplicht onderdeel van het onderwijsprogramma in het VO. Het initiatief voor de stage ligt bij de leerling, de regie bij de school. De komende vier jaar moet het invoeringstraject, dat tot doel heeft om 195.000 leerlingen jaarlijks vrijwilligerswerk te laten doen, zijn beslag krijgen en in de lumpsumfinanciering worden opgenomen. De sport- en beweegsector biedt natuurlijk volop mogelijkheden. Het NISB heeft al een informatiefolder voor vmbo-scholen geschreven. Scholengemeenschap 'Het Rhedens' is al gestart met 100 stageplaatsen voor leerlingen van de derde klas vmbo bbl op het gebied van sport en bewegen in het verpleeghuis te Dieren. Voor algemene info zie: *www.samenlevenkunjeleren.nl*.

BELEIDSREGEL LOOT-SCHOLEN VO

Vanaf 1 januari 2008 geldt een nieuwe beleidsregel loot-scholen VO, die tot 1 januari 2012 van kracht zal zijn. Deze is bestemd voor leerlingen met een status topsporter op tenminste toptalentniveau en voor scholen die in aanmerking willen komen voor een licentie loot. Het bevoegd gezag met een lootlicentie kan ontheffing verlenen voor onderdelen van de kerndoelen bewegen en sport in de onderbouw VO. In de bovenbouw vmbo, havo en vwo kan ontheffing verleend worden voor onderdelen van het eindexamenbesluit, waaronder lichamelijke opvoeding (artikel 6d WVO). Voor nadere details zie de site van CFI en Regelingen.
Onderwijs/nummer12/december 2007.

ALO GRONINGEN VERHUIST NAAR ZERNIKE CAMPUS

Vanaf 1 februari is het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool Groningen gevestigd op het Zernikeplein 17, 9747 AS Groningen. Het hoofdbestuur wenst het instituut veel succes toe op hun nieuwe locatie.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST EDG

De KVLO heeft een samenwerkingsovereenkomst met EDG afgesloten. Educatieve Distributie BV is een media- en distributiespecialist in het Nederlandse onderwijs. Zij geven Docentraal uit en komen iedere week op alle VO-scholen. Hierdoor is het mogelijk om tegen sterk gereduceerde tarieven post en verenigingspublicaties te verspreiden. Leden, sectievoorzitters en bijvoorbeeld ook directies zullen hierdoor KVLO-informatie ook via schooladressen ontvangen.

VERSCHIJNINGSDATUM LO 3

LO 3 zal een dag later bezorgd worden.
De verschijningsdatum wordt 1 maart.

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

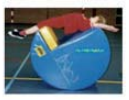

ACTIE NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

AIRFUN

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met VIER artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand
Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Sidijk
Maakt van bewegen een feest!

Workshops 'Adventure' voor LO-docenten

Adventure Awareness
Maak kennis met Adventure en ervaar zelf de mogelijkheden die Adventure voor LO te bieden heeft.
1 dag: 5 maart

Adventure Games
Leer kant en klare Adventure activiteiten voor alle doelgroepen. Ook zeer geschikt voor schoolkampen.
2 dagen: 25 en **26 maart**

Adventure Programming
Verschaf kennis, inzicht en ervaring voor het ontwikkelen van een eigen Adventure Programma op school.
4 dagen: 1,2,8 en 9 april

Kijk voor meer info en aanmelden op onze website of bel 020 - 64 64 221

www.projectadventure.nl
workshops@projectadventure.nl

PROJECT ADVENTURE

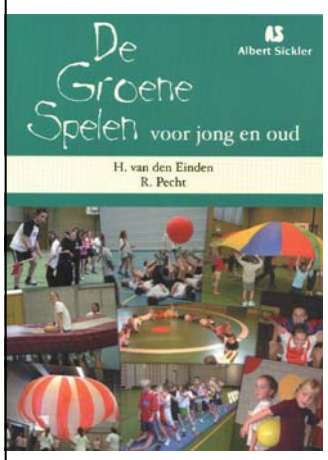

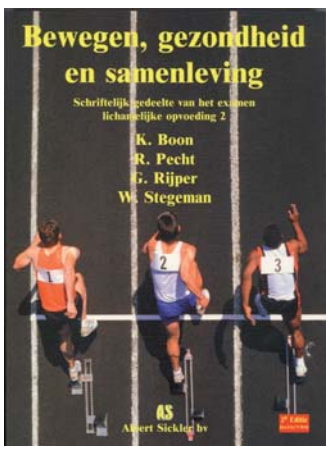
AS
Albert Sickler

Paspoort is een uniek aftekenboekje,
te gebruiken voor veel opdrachten in combinatie
met de site www.vaklokaal.nl
Afmetingen: 12,5 x 21 cm, 52 pagina's. Prijs: € 6,-

De workshop op de Thomasdag niet bezocht?
Dan heeft u wat gemist!
Paspoort, dé nieuwe aanpak voor de onderbouw.
Bestel nu het kennismakingspakket voor de onderbouw bestaande uit 4 paspoorten + docentenhandleiding op Cd-rom

Bestel nu per e-mail: **albert.sickler@tiscali.nl**

. . . Kennismakingspakket Paspoort
(1 Cd-rom + 4 paspoorten): € 50,-

. . . Kennismakingspakket Bewegen, gezondheid
en samenleving (1 Cd + 4 boeken): € 99,-

. . . De Groene Spelen: € 24,50

(excl. verzendkosten)

Albert Sickler bv - Postbus 6119 - 5600 HC - Eindhoven - fax: 040 -2930261
www.lichamelijkeopvoeding.nl